

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav románských studií

Diplomová práce

Jana Havelková

Subjunktiv v současné francouzštině a jeho didaktická aplikace

The Subjunctive in Contemporary French and Its Application in Didactics

Praha 2014

Vedoucí práce: PhDr. Hana Loucká, CSc.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce, paní PhDr. Haně Loucké, CSc. za čas, který mi věnovala při konzultacích, za její vstřícný přístup a podnětné rady a připomínky.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

.....

Klíčová slova česky

Subjunktiv, slovesný způsob, didaktika, nácvik, cvičení, francouzská gramatika, česká učebnice, frankofonní učebnice

Klíčová slova anglicky

Subjunctive, verb mood, didactics, exercises, grammar, Czech text book, French text book

Abstrakt

Zatímco čeština rozlišuje tři slovesné způsoby, francouzština definuje čtvrtý slovesný způsob jako subjunktiv. Subjunktiv v českém jazyce neexistuje, a proto je pro studenty i učitele mnohdy těžko uchopitelný.

Hlavním cílem předkládané práce je zmapovat prezentaci francouzského slovesného způsobu subjunktivu ve vybraných gramatikách určených studentům a učitelům francouzského jazyka a nastínit jejich odlišné přístupy k jeho charakteristice. Druhým cílem je analýza způsobu prezentace ve vybraných učebnicích a pracovních sešitech používaných ve výuce francouzštiny na českých školách.

Práce je rozdělena na tři části. V úvodní části analyzuji odlišné přístupy k prezentaci subjunktivu v referenční gramatice P. Charaudeaua – *Grammaire du sens et de l'expression*, v gramatikách FLE od G. D. de Salins – *Grammaire pour l'enseignement/apprentissage de FLE*, M. Callamand - *Grammatique vivante du français* a přístupem odlišnější gramatice A. Monnerie-Goarin - *Le français au présent*.

S cílem zjistit, jakým způsobem je slovesný způsob typologicky odlišného jazyka prezentován výhradně českému publiku, jsem také analyzovala českou gramatiku - Francouzskou mluvnici autorského kolektivu J. Hendrich, O. Radina, J. Tláskal.

Jednotlivé gramatiky přistupují k výkladu subjunktivu rozdílně. Některé přistupují k výkladu od významu k formě, kladou důraz na komunikativní záměr nebo na princip situační či morfosyntaktický. Těmto metodologickým přístupům pak odpovídá i struktura gramatik a jejich členění.

Druhá část práce se zaměřuje na subjunktiv ve výuce francouzštiny, tedy na jeho prezentaci a nácvik v české učebnici *On y va* a ve francouzských učebnicích *Le Nouveau sans frontières* a *Forum*. Učebnice *On y va* přihlíží, jako česká učebnice, k rozdílům mezi mateřským a osvojovaným jazykem, *Le NSF* je z části založena na kompromisu strukturně - pojmovém a funkčně komunikativním, i když v některých částech jeden nebo druhý přístup převládá. *Forum* již vychází ze zásad Evropského referenčního rámce pro jazyky.

V závěru práce je navržena vlastní komentovaná prezentace subjunktivu včetně cvičení.

Abstract

Whereas in Czech there are three verb moods, in French a fourth one is to be found, being defined as the "subjunctive mood". The subjunctive does not exist in Czech which often makes it hard to handle by students as well as teachers.

The main aim of the thesis is to map the ways of presenting the French subjunctive verb mood in selected grammar handbooks intended for students and teachers of French and outline the different approaches to describing its parameters. Subsequently, the second objective here is to analyse the methods of presenting the subjunctive in selected textbooks and workbooks used when teaching French at Czech schools.

The thesis is divided in three parts. In the initial one, the different approach to presenting the subjunctive in the referential grammar book of P. Charaudeau – *Grammaire du sens et de l'expression* is analysed together with the ones applied in the FLE grammar books by G. D. de Salins – *Grammaire pour l'enseignement/apprentissage de FLE*, M. Callamand – *Grammatique vivante du français* and in the slightly different grammar book by A. Monnerie-Goarin – *Le français au présent*. To be able to meet the target of the analysis and find out how a verb mood of a typologically different language is presented to an exclusively Czech audience, the Czech-written grammar book of French by J. Hendrich, O. Radina and J. Tláškal is also analysed.

The individual grammar books explain the subjunctive verb mood in different ways, focusing either on approaching it in the meaning-to-form direction and from the point of view of the communicative intention or on the situational or morpho-syntactical principles. The structuring of the grammar books is then based on the methodological approach applied.

The second part of the thesis deals with the subjunctive in the process of teaching French, i.e. with its presentation and exercising in the Czech-written textbook of *On y va* as well as the original French textbooks *Le Nouveau sans frontières* and *Forum*. Being a textbook compiled in the Czech Republic, the *On y va* takes the differences between the native and the studied language into account. *Le NSF* is partly based on the structural–notional compromise combined with the functional–communicative one, although one or the other prevails in certain parts of the book. *Forum* employs the principles of the Common European Framework of Reference for Languages. In conclusion, the thesis proposes an original commented presentation the subjunctive including exercises.

OBSAH

1	Úvod.....	9
2	Výchozí gramatiky	11
2.1	Referenční gramatika.....	11
2.1.1	Patrick Charaudeau – Grammaire du sens et de l'expression	11
2.2	Gramatiky FLE.....	11
2.2.1	Geneviève-Dominique de Salins - Grammaire pour l'enseignement/apprentissage du FLE.....	12
2.2.2	Monique Callamand – Grammaire vivante du français.....	12
2.2.3	Annie Monnerie-Goarin – Le français au présent	13
2.3	Česká gramatika	13
2.3.1	Josef Hendrich, Otomar Radina, Jaromír Tláškal – Francouzská mluvnice ...	13
3	Rozbor subjunktivu v gramatikách francouzštiny.....	15
3.1	Referenční gramatika.....	15
3.1.1	Grammaire du sens et de l'expression (P. Charaudeau, 1992).....	15
3.2	Gramatiky FLE.....	21
3.2.1	Grammaire pour l'enseignement/apprentissage du FLE (G-D. de Salins, 1996)	21
3.2.2	Grammaire vivante du français (M. Callamand, 1989).....	25
3.2.3	Le français au présent (A.Monnerie-Goarin, 1987)	30
3.3	Gramatika českých autorů	35
3.3.1	Francouzská mluvnice (J. Hendrich a kol., 2001).....	35
4	Subjunktiv v učebnicích francouzštiny	42
4.1	Česká učebnice: On y va	43
4.1.1	Stavba učebnice	43
4.1.2	Prezentace subjunktivu	45
4.1.3	Shrnutí	52
4.1.4	Pravidla použití subjunktivu v učebnicích On y va podle pořadí nácviku	54

4.2	Frankofonní učebnice: Le Nouveau sans frontières	57
4.2.1	Stavba učebnice	57
4.2.2	Prezentace subjunktivu	58
4.2.3	Shrnutí	64
4.2.4	Pravidla použití subjunktivu v učebnicích Le Nouveau sans frontières podle pořadí nácviku	66
4.3	Frankofonní učebnice: Forum	68
4.3.1	Stavba učebnice	68
4.3.2	Prezentace subjunktivu	71
4.3.3	Shrnutí	77
4.3.4	Pravidla použití subjunktivu v učebnicích Forum podle pořadí nácviku	79
5	Vlastní návrh prezentace nácviku subjunktivu.....	80
5.1	Návrh číslo 1: Subjunktiv jako nový slovesný způsob.....	80
5.2	Návrh číslo 2: Subjunktiv po slovesech, neosobních výrazech a spojeníh vyjadřujících cit	86
5.3	Návrh číslo 3: Subjunktiv přítomný pro vyjádření účelu	90
6	Závěr.....	94
7	Shrnutí	97
8	Résumé.....	99
9	Bibliografie.....	101

1 Úvod

Ve své diplomové práci se budu zabývat subjunktivem ve francouzském jazyce a jeho didaktickou aplikací. Tento slovesný způsob je pro české studenty mnohdy těžko uchopitelný, protože v českém jazyce neexistuje. Zatímco čeština rozlišuje tři slovesné způsoby (indikativ, imperativ a kondicionál – podmiňovací způsob), francouzština definuje čtvrtý slovesný způsob jako subjunktiv.

Otázka subjunktivu a prvotní charakteristika tohoto slovesného jevu přichází v učebních plánech obvykle po osvojení slovesných způsobu indikativu a imperativu a po zvládnutí přítomného, minulého a budoucího času. Tvoření subjunktivu, jeho výskyt, užití a funkce jsou pak během výuky probírány průběžně.

Cílem této práce je analyzovat problematiku subjunktivu ve vybraných gramatikách určených studentům a učitelům francouzského jazyka, nastínit jejich odlišné přístupy k charakteristice subjunktivu a v neposlední řadě se zaměřit na způsob prezentace tohoto slovesného způsobu v učebnicích a pracovních sešitech používaných ve výuce francouzštiny na českých školách. Na závěr se pokusím o vlastní prezentaci tohoto slovesného způsobu a nácvik daného jevu.

Práci jsem rozdělila na dvě části: na část teoretickou a na část praktickou. V úvodní teoretické části se zaměřím na srovnání základních přístupů k charakteristice subjunktivu, strukturaci výkladu a třídění pravidel užití tohoto mluvnického jevu. Pro srovnání jsem zvolila referenční gramatiku Patricka Charaudeaua - *Grammaire du sens et de l'expression* (1992), gramatiky FLE (Français langue étrangère) - Monique Callamand - *Grammatique vivante du Français* (1989), Geneviève-Dominique de Salins - *Grammaire pour l'enseignement/aprentissage de FLE* (1996). Přístupem od dvou předchozích se liší gramatika Annie Monnerie Goarin - *Le français au présent* (1987), kterou z tohoto důvodu také analyzuji. Z českých autorů jsem zvolila Francouzskou mluvnicí (2001) autorského kolektivu Josef Hendrich, Otomar Radina, Jaromír Tláskal. Českou gramatiku jsem zvolila s cílem zjistit, jakým způsobem je subjunktiv, slovesný způsob typologicky odlišného jazyka, prezentován českému publiku.

Ve druhé části práce se zaměřím na subjunktiv ve výuce francouzštiny na českých školách – tedy na způsoby jeho prezentace a nácviku v učebnicích francouzských a českých s cílem zjistit, jakým způsobem česká učebnice přistupuje k osvojování neznámého jevu typologicky odlišného jazyka a jakým způsobem lze ve výuce při práci s francouzskými učebnicemi zohlednit absenci srovnávacího hlediska

s mateřštinou českého publika. Pro analýzu jsem zvolila českou učebnici *On y va* (1996), francouzské učebnice *FLE – Le Nouveau sans frontières* (1988) a *Forum* (2000)¹. V závěru předložím vlastní návrh prezentace a nácviku subjunktivu formou komentované fiche pédagogique.

---

¹ U učebnic budu pracovat s tituly, a nebudu tedy odkazovat přes jména autorů.

2 Výchozí gramatiky

2.1 Referenční gramatika

2.1.1 Patrick Charaudeau – Grammaire du sens et de l'expression

Gramatika Patricka Charaudeaua patří do skupiny referenčních gramatik, která postupuje důsledně od významu k formě a konkrétní jazykové jevy zasazuje do konkrétních komunikativních situací podle záměru mluvčího. Oproti tradičním gramatikám nabízí zcela nový a moderní přístup k pojetí gramatického výkladu. Ve třech částech své gramatiky (*Les mécanismes du sens et la construction des mots, Les catégories de la langue, les modes d'organisation du discours*) postupuje od sémantických kategorií přes mluvnické kategorie k organizaci diskurzu. Zatímco většina gramatik představuje posloupně výklad různých úrovní jazykové struktury, od výslovnosti, morfologie, gramatických kategorií až po organizaci vět tak, aby to čtenáři podalo rychlý a ucelený výklad obsáhlé problematiky, předmětem Charaudeauovy gramatiky není jen jazyk jako takový, ale komunikace. Autor vždy ve svém výkladu analyzuje jednotlivé jazykové jevy v konkrétní situaci běžné komunikace. V gramatice je uvedeno mnoho dobrých příkladů v duchu každodenního života. Gramatika P. Charaudeaua patří mezi velmi užitečné publikace referenční gramatiky pro všechny učitele, kteří chápou význam a podstatu vztahu jazyka a jeho uživatele. Autor si ve svém díle klade za cíl popsat jazykové jevy v závislosti na třech funkcích, na komunikativním záměru mluvčího, na jeho komunikativní úloze a na výsledku promluvy (Charaudeau, 1992).

2.2 Gramatiky FLE

Gramatiky FLE jsou určeny publiku, jež si osvojuje francouzštinu jako cizí jazyk. Je třeba podotknout, že francouzští autoři tyto gramatiky adresují převážně cizím studentům, dále budoucím učitelům francouzštiny a učitelům (cizím i francouzským) francouzštiny jako cizího jazyka. Pro analýzu subjunktivu jsem si zvolila gramatiku G.-D. de Salins – Grammaire pour l'enseignement/aprentissage du FLE, gramatiku M. Callamand – Grammaire vivante du français a gramatiku A. Monnerie-Goarin – Le français au présent. Výběr těchto publikací jsem volila na základě své zkušenosti studentky francouzštiny, ale i na základě své začínající pedagogické praxe.

2.2.1 Geneviève-Dominique de Salins - Grammaire pour l'enseignement/apprentissage du FLE

Tato gramatika je určena učitelům francouzštiny, a to i těm budoucím, anebo studentům francouzštiny jako cizího jazyka. Své příznivce má ale i v řadách začátečníků a také mezi zkušenějšími a pokročilejšími studenty, kteří mohou porovnávat dosud poznané gramatické výklady. Pod vlivem Charaudeaua vychází též od významu směrem k formě, a to se projevuje jak v názvech kapitol, tak v jejich uspořádání (*La présentation, La personne, L'actualisation du nom commun, L'affirmation et la négation, L'interrogation et la forme interrogative, La qualification, La situation dans l'espace, La situation dans le temps et la vision du procès, L'argumentation et opérations logiques, L'actance et les rôles actanciels*). Zároveň G. de Salins upozorňuje na chyby, kterých se dopouštějí zejména anglofonní a hispanofonní mluvčí a také upozorňuje na nejčastější příklady chyb při nácviu jazyka a uvádí mnoho příkladů didaktických a pedagogických aktivit, které napomáhají k osvojení gramatických pravidel a správných návyků. Autorka zohledňuje i několik dalších parametrů, které hrají při výuce jazyka nezanedbatelnou roli, jako například faktor etno-sociolingvistický, gramaticko-lingvistický, metodologický a didaktický. Autorka nazývá svou gramatiku tzv. *grammaire transitive* „entre les grammaires savantes d'une part, et les grammaires pour l'apprentissage d'autre part, il nous a semblé qu'il manquait un chaînon une grammaire transitive.“ (G. de Salins, 1996: 7).

2.2.2 Monique Callamand – Grammaire vivante du français

Tato gramatika je určena pro studenty francouzštiny, kteří již dosáhli střední úrovně znalosti jazyka. Základní charakteristikou této gramatiky jsou tři východiska k výuce cizího jazyka. V první řadě se jedná o přístup představující jazyk jako prostředek pro vyjádření a nástroj ke komunikaci, zadruhé nabízí velkou škálu jazykových prostředků vyjadřujících pojmové vztahy mezi dvěma informacemi a následně přejímá do určité míry popisný a vysvětlující postup k objasnění obtížností, na které studenti mohou narazit. Tato gramatika klade důraz na vysvětlování jednotlivých jazykových jevů v souvislosti s jejich využitím v každodenním jazyce. Jak sama autorka píše: „La grammaire est donc un support particulier dans l'ensemble méthodologique proposé aux élèves: les formes ne sont plus prioritaires, ce sont les structures dans lesquelles elles fonctionnent qui le deviennent“ (Callamand, 1989: 5). V případě této gramatiky je podstatné komunikativní hledisko, které umožňuje chápat a prezentovat gramatiku nikoli jako soubor pravidel, ale jako nástroj

sloužící k vyjádření v konkrétní komunikativní situaci. A právě z důvodu tohoto pojmového přístupu je běžně zažitá terminologie výrazně zjednodušena a přizpůsobena stylu výkladu.

2.2.3 Annie Monnerie-Goarin – *Le français au présent*

Gramatika A. Monnerie-Goarin je určena studentům francouzštiny jako cizího jazyka, kteří chtějí doplnit své znalosti, případně si utřídit systém jazykových jevů. (A. Monnerie-Goarin, 1987). Zároveň je vhodnou gramatikou ty, kdo si chtějí prohloubit znalost francouzského jazyka systematictějšími studii. Svým metodologickým přístupem se tato gramatika liší. A. Monnerie-Goarin vychází ve své gramatice z morfo-syntaktického principu v kombinaci s komunikativním přístupem. Klade důraz zejména na problémové a obtížné jazykové prvky, ale odpovědi na otázky zde najdou i začátečníci. Gramatika se zaměřuje na jazykové jevy, které jsou obecně studenty považovány za složitější, jako například členy, osobní zájmena, slovesné časy atd. a odpovídá na problematiku základní, ale i na ty, které si pokládají pokročilejší studenti. Vysvětlení a popisy jsou umístěny v přehledných tabulkách. Gramatické pojmy jsou vysvětleny na různých typech diskurzů (básně, mini situace, reklamy) a některé kapitoly doprovází ilustrace daných situací. Nespornou výhodou této gramatiky je fakt, že autorka učila slovanské publikum a má tedy velké zkušenosti s publikem typologicky odlišných jazyků. Nejen pro české publikum jsou připomínky a poznámky v jednotlivých lekcích velmi užitečným materiálem.

2.3 *Česká gramatika*

2.3.1 Josef Hendrich, Otomar Radina, Jaromír Tláškal – *Francouzská mluvnice*

Tato gramatika je určena nejen široké veřejnosti bez nutně jazykové průpravy, od mírně pokročilých výše, ale i českým studentům, kteří si chtějí usoustavnit francouzskou gramatiku. Zároveň je vhodným doplňkem pro ty studenty, kteří si potřebují některé jazykové jevy zopakovat. Pro české publikum je její výhodou výklad v češtině doprovázený francouzskými příklady s českými ekvivalenty se zaměřením na rozdíly mezi francouzštinou a češtinou, dvěma typologicky odlišnými jazyky. V předmluvě autoři uvádějí, že východiskem k podání obrazu struktury současného francouzského jazyka byly principy funkční jazykovědy, pedagogická a didaktická zkušenost a přihlídnutí k odborným zahraničním pracím (Hendrich a kol., 2001). Tato gramatika je jistě vhodným

doplňkem učebnic i odborných publikací. Gramatika je rozdělena na pět velkých částí (*Zvuková podoba francouzštiny, Psaná podoba francouzštiny, Slovní zásoba a tvoření slov, Tvaroslovi a Skladba*). Nejobsáhlejší část představuje *Tvaroslovi*, které je rozčleněno na podkapitoly podle slovních druhů tak, jak je zná český jazyk. Toto rozdělení však může přinášet problémy a nejasnosti v české a francouzské terminologii, a pro pokročilejší publikum může být matoucí.

3 Rozbor subjunktivu v gramatikách francouzštiny

Mnoho desítek let se gramatikové a lingvisté neustále vracejí k otázce použití a významu subjunktivu a hledají ustálený a jednotný systém pravidel, který by jednak studentům francouzského jazyka pomohl jeho problematiku pochopit a jednak by byl pro vyučujícího uchopitelný tak, aby jej dokázal studentům správně vyložit. Přístupy k jeho výkladu se velmi liší nejen v samotných učebnicích pro začátečníky a pokročilé, ale i v gramatikách, které poskytují shrnutí morfologických i syntaktických pravidel. V této kapitole se zaměřím na subjunktiv ve vybraných gramatikách, jejich odlišné přístupy k charakteristice subjunktivu, způsobu prezentace, struktuře výkladu a třídění pravidel.

3.1 Referenční gramatika

3.1.1 Grammaire du sens et de l'expression (P. Charaudeau, 1992)

Charaudeauova referenční gramatika založená na principu koherence, komunikace a vztahu jazyka a jeho uživatele, se k otázce subjunktivu staví na několika úrovních, především ale na úrovni mluvčího a dané komunikativní situaci. Subjunktiv je v této gramatice zařazen do kapitoly *La situation dans le temps* (Charaudeau, 1992: 443), kde se úvodem autor zaobírá otázkou vize realizovatelnosti jevu. Zde staví do konkurence subjunktiv s indikativem a rozlišuje dva pohledy na realizaci jednotlivých procesů - jednali se o realizaci skutečnou (*réalisation effective*), použije se indikativ. Oproti tomu stojí realizace virtuální (*réalisation virtuelle*) vyjádřená subjunktivem, kondicionálem nebo indikativem v budoucím času.

Laisse moi tranquille, je **travail**.

Je souhaite qu'il **vi**enne. (Charaudeau, 1992: 447).

Záměr o realizovatelnosti dané akce se různí ve stupni a podle toho pak mluvčí volí ve svém sdělení indikativ, nebo subjunktiv. Dále pak autor analyzuje subjunktiv v rovině vzájemných logických vztahů, vět řídicích a vět vedlejších, v rámci tvrzení a záporu a v neposlední řadě na úrovni modalizace.

V případě konkurence indikativu a subjunktivu autor odkazuje na dvě základní složky: na *dépendance événementielle* a *dépendance mentale* (Charaudeau, 1992: 485).

V případě *dépendance événementielle* hraje roli tzv. souběžnost (*simultanéité*) obou akcí doprovázena vizí o skutečnosti, a tedy je vyjádřena indikativem, nebo o tzv. předčasovost (*antériorité*), kdy řídicí jev probíhá před jevem vedlejší věty a je zde použit

subjunktiv. Tato předčasovost je vyjádřena výrazy *avant que* a *jusqu'à ce que*. Následnost (*postériorité*) je vyjádřena indikativem.

Simultanéité: Quand l'hiver **règne**, la nature **hiberne**.
Le jour que les poules **auront** des dents, je **quitterai** le pays.
(Charaudeau, 1992: 485).

Antériorité: J'ouvrirai les huîtres **avant que** ton père **viene**.
J'insisterai **jusqu'à** ce qu'elle **prenne** une décision.
(Charaudeau, 1992: 485).

Postériorité: J'ouvrirai les huîtres après que ton père **aura téléphoné**.
(Charaudeau, 1992: 486).

V případě *dépendance mentale*, pak autor odlišuje několik situací, podle hypotetičnosti uskutečnění děje, podle jeho intenzity, možnosti realizovatelnosti a podle postoje a subjektivní volby mluvčího. Tu pak doprovází různými příklady, na kterých demonstruje možné použití obou slovesných způsobů. Charaudeau (1992: 486) v zásadě odlišuje šest podskupin:

Comparaison hypothétique – vyjádřeno pomocí *au point que* + subjunktiv, které může být ale nahrazeno infinitivem nebo kondicionálem.

Tu ne vas pas me dire que je suis grand **au point que je doive** me baisser...

Intensité superlative – vyjádřeno subjunktivem i indikativem podle míry skutečnosti či potencionálnosti. Uvedené příklady dobře ilustrují obě možnosti.

Elle a réalisé le plus beau tableau **qu'elle a jamais peint** dans sa vie.
Ella a réalisé le plus beau tableau **qu'elle ait jamais peint** dans sa vie.
(Charaudeau, 1992: 487).

Hypothèse – vyjádřeno indikativem

Si je revois un jour, j'**aurai** des comptes à régler.

Restriction – vyjádřeno subjunktivem – i přes připustku je možnost akci realizovat.

Je resterai à moins que l'on **viene** me remplacer.

Causalité/finalité – vyjádřeno subjunktivem i indikativem podle míry skutečnosti a budoucí perspektivy.

Il est venu parce que je lui ai **demandé**.
Je saurai me retier a temps, pour que d'autres **puissent** prendre le relais.
(Charaudeau, 1992: 487).

Modalités – vyjadřuje postavení mluvčího vzhledem k výpovědi. Je pak na posouzení mluvčího subjektu, zda vyhodnotí děj za realizovatelný, nebo nikoliv. Pokud se jedná o představu realizace skutečné, pak se využívá indikativu, to samé platí pro situaci, kdy se

jedná o velmi malou pravděpodobnost. Zde odlišuje Charaudeau (1992: 488) několik postojů:

Constat: je constate que, je vois que, j'observe que...

Savoir/ignorance: je sais que, je parle que, je ne sais pas si, j'ignore si...

Opinion: je suis sûr que, je suis certain que...

Promesse: je te promets que...

Déclaration, proclamation: je déclare que, j'annonce que, je proclame que...

Évaluation d'évidence ou de forte probabilité: il est sûr que, il est évident que, il est très probable que... (Charaudeau, 1992: 488).

Jedná-li se o představu potenciální, možnou nebo pravděpodobnou, pak je třeba užít subjunktivu. Zde Charaudeau (1992: 488) rozlišuje několik postojů mluvčího:

Injonction, interdiction, autorisation, suggestion, proposition, requête: j'ordonne que, j'interdis que, j'autorise que, je suggère que, je propose que, je demande que...

J'ordonne que l'on **mette** un terme à ces pratiques.

Je propose que l'on **boive** de l'eau du robinet.

Appréciation: je trouve bien que, je regrette que, je crains que, je trouve que...

Je trouve raisonnable qu'il s'y **soit** pris à l'avance.

Je regrette qu'il n'**ait** pas voulu nous entendre.

Obligation: il faut que, il est nécessaire que...

Il faut que nous **fassions** quelque chose pour l'empêcher de commettre l'irréparable.

Vouloir (desir, souhait): je veux que, je désire que, je souhaite que

Je souhaite que cette année **soit** des plus heureuses.

Je voudrais qu'il **bénisse** mon départ.

Acceptation/refus: j'accepte que/je refuse que

J'accepte (refuse) que l'on se **soumette** à ce diktat.

Évaluation de doute, de possibilité ou de faible probabilité: il est douteux que, il est possible que, il est peu probable que

Il est douteux que pour l'instant il **sorte** de don trou.

Il est possible qu'il n'**ait** aucune responsabilité dans cette affaire. (Charaudeau, 1992: 488).

Problematika subjunktivu se dále vyskytuje v této gramatice v kapitole jazykových kategorií a podkapitole *Argumentation et les relations logiques* (Charaudeau, 1996: 493).

sousloví *pour que* a *afin que*, která se pojí se subjunktivem. Dále pak rozlišuje čtyři druhy účelu, kde se subjunktiv vyskytuje v konkurenci s indikativem (Charaudeau, 1992: 543). Jedná se o různé druhy vyjádření účelu podle zamýšleného cíle. Může se jednat o účel vyjadřující souvislost s dějem věty hlavní, o účel s cílem vyloučit určitý jev nebo dát najevo úmysl.

Le but comme mise en perspective - s využitím infinitivu: *dans le but de, en vue de, dans la perspective de...*

Il est allé lui rendre visite **dans le but de lui remonter** le moral.
(Charaudeau, 1992: 543).

Le but comme perspective à éviter – konkurence infinitivu a subjunktivu

Il a préféré se taire **pour ne pas le vexer**.
Il lui a fait la leçon avant la réunion **afin qu'il ne commette** pas de bourdes...(Charaudeau, 1992: 543).

Le but comme intentionalité – konkurence infinitivu a subjunktivu

Il est venu avec **dans l'idée de lui dire** ses autres vérités.
Il a travaillé **dans l'espoir qu'il pourrait** obtenir un avancement.
Il a amélioré les conditions de travail de ses employées **dans le souci que ceux-ci puissent** améliorer leur rendement. Charaudeau, 1992: 544).

Le but comme perspective d'une manière de faire

Il s'y est pris **de telle façon que personne ne puisse** rien lui reprocher.
Il a choisi un itinéraire **de manière à gagner** dix minutes sur les autres.
(Charaudeau, 1992: 544).

V poslední podkapitole – *hypothèse* (Charaudeau, 1996: 545) se subjunktiv vyskytuje v souvislosti s výrazy *à supposer que, en supposant que, en admettant que*, kde se může též vyskytovat kondicionál.

Et à supposer que les troupes de l'ONU aillent dans la région – ce qui paraît très improbable, le conflit ne cesserait pas (Charaudeau, 1992: 547).

Využití subjunktivu ve vedlejších větách popisuje autor v konkurenci s dalšími slovesnými způsoby (infinitivem a indikativem), ale nikoliv v ucelené podobě, ale vždy v kapitolách, které se samostatně věnují druhům postoje mluvčího a smyslu sdělení. Rozděluje je na modality alokutivní, elokutivní a delokutivní. Do těch pak řadí jednotlivé druhy sdělení. To samozřejmě zcela odpovídá typu gramatiky, která je zaměřena na mluvčího, jeho vztah k promluvě a pro doplnění znalosti výskytu subjunktivu ve vedlejších větách, je Charaudeauova gramatika ideální pomůckou. Například v případě

vyjádření názoru *opinion* nejprve autor popisuje stav samotný, tedy uvádí definici, a následně pak vyjmenovává varianty, ke kterým může dojít. Stejně tak postupuje i u dalších typů sdělení.

Pro dokreslení uvedu některé druhy modalit, jež Charaudeau (1992: 547) prezentuje.

Modalités allocutives: Interpelace, povolení, návrh, upozornění, dotaz, požadavek...

Je veux **que tu sortes** (Charaudeau, 1992: 582).

Modalités élocutives: Kontstatování, názor, ocenění, možnost, slib, akceptace, souhlas...

Opinion: Je doute **que la révolution soit** possible, dans cette conjoncture.

Ocenění: Je suis content **que vous soyez** là.

Přání: Je désire **qu'il soit** heureux (Charaudeau, 1992: 544).

Shrnutí:

Referenční gramatika P. Charaudeaua není určena začátečníkům, kteří se s problematikou subjunktivu teprve seznamují. Publikace je určena poučenému publiku, u kterého se předpokládá znalost jazyka a základních gramatických pravidel a jevů.

Již podle názvu signalizuje postup od významu k formě a přináší zcela nový pohled na výklad gramatiky, a tedy i na slovesný způsob subjunktivu. Ten zde není popsán v samostatné kapitole, od forem, tvarů až po použití. Charaudeauova gramatika nepřináší jednotný ucelený výklad subjunktivu, ale jeho problematika se prolíná celou prací v různých kapitolách, vždy ale v závislosti na situaci a záměru mluvčího. Použití subjunktivu není rozčleněno dle pravidel jeho výskytu – po různých slovních spojeních či výrazech, ale podle situace, ve které se mluvčí nachází a podle postoje, který chce mluvčí sdělením a subjunktivem vyjádřit.

Pojetí subjunktivu v této publikaci je velmi dobrým doplňkem standardních gramatik FLE a umožňuje studentům prohloubit znalost tohoto slovesného způsobu a pochopit jej nikoli jako soubor pravidel, ale jako prostředek pro vyjádření v různých situacích a komunikacích. Velmi oceňuji použité příklady, které vycházejí z každodenní komunikace a z běžných životních situací. Pro učitelé francouzštiny je velmi dobrým doplňkem výuky. Oproti gramatikám FLE vyžaduje Charaudeauova gramatika odlišný přístup ke konzultaci a chápání subjunktivu v jejím pojetí.

3.2 Gramatiky FLE

3.2.1 Grammaire pour l'enseignement/apprentissage du FLE (G-D. de Salins, 1996)

Gramatika G.-D. de Salins je určena pokročilejším studentům a budoucím učitelům francouzštiny i všem, kdo studují v učitelských programech.

Gramatika de Salins je založena na postupu od významu k formě. Nevěnuje se výkladu tvoření tvarů a forem subjunktivu, ale rovněž krátce uvádí existenci subjunktivu imperfekta a subjunktiv plusquamperfekta, které se vyskytují v literárních dílech.

Il voulait que son fils **fût** polytechnicien.
Elle regretta amèrement que les troupes **eussent envahi** son domaine.
(de Salins, 1996: 188)

Z pohledu umístění slovesa na časové ose pak zmiňuje využití subjunktivu přítomného a minulého a staví do protikladu jev současný a pozdější.

Il a voulu que sa fille **apprenne** l'anglais très tôt.
Aujourd'hui, il est content que sa fille **ait appris** l'anglais.
(de Salins, 1996: 187)

De Salins uvádí poměrně obsírněji pravidla pro použití subjunktivu spolu s několika příklady. Znalost tvarů a forem u svých čtenářů předpokládá a zaměřuje se tedy především na použití slovesných způsobů, které G. de Salins (1996: 166) odlišuje podle toho, zda se daný jev odehrává v rovině skutečné, nebo virtuální: „les formes verbales ont pour première fonction de différencier deux domaines d'expérience ou deux univers: l'univers réel et l'univers du virtuel et de l'irréel.“ Rozdíl mezi jevem možným a skutečným pak chápe jako hlavní význam jejich odlišení. Subjunktiv pak spolu s kondicionálem, infinitivem a imperativem staví mezi způsoby vyjadřující svět možného, nejistého, nezbytného atd. Sleduje tedy výskyt slovesných způsobů dohromady a na bázi souvislosti s časem.

Je souhaite qu'il **viene** me voir. Dites-lui de venir!
J'aurais su, **je ne me serais pas** dérangé pour aller la voir. (de Salins, 1996: 166)

Autorka v zásadě odlišuje dvě situace výskytu subjunktivu. Situaci, ve které subjunktiv vyjadřuje možné, potenciální či virtuální a na situaci, ve které jeho použití vypovídá čistě jen o subjektivě mluvčího.

V prvním případě tak použití subjunktivu naznačuje, že mluvčí považuje realizaci určitého procesu za nezbytnou, žádoucí, možnou, nejistou, pochybnou, málo pravděpodobnou, nebo eventuální či realizovatelnou.

Il doute que nous **soyons** réellement motivés.
C'est possible qu'il **ait** raison. (de Salins, 1996: 187)

Ve druhém případě volba subjunktivu vyjadřuje subjektivní posouzení mluvčího.

Je doute, qu'il **ait** totalement raison.
Je ne crois pas qu'on **puisse** être constamment motivé. (de Salins, 1996: 187)

V otázce použití subjunktivu rozděluje G. de Salins (1996: 188) šest kategorií, do kterých lze zahrnout prakticky veškeré možné situace výskytu. Kromě úvodní kategorie jsou pak všechny zaměřeny na použití subjunktivu v alternaci s dalším slovesným způsobem, ať už infinitivem nebo indikativem.

- 1) Oproti gramatice M. Callamand neopomíjí de Salins tzv. *propositions indépendantes*, vyjadřující přání, touhu nebo rozkaz formou zvolání.

Vive la liberté!
Adviene que pourra!
Ainsi **soit-il**...
(de Salins, 1996: 188)

- 2) Subjunktiv lze v některých případech použít v alternaci s infinitivem. Pokud jsou ve větě oba podměty shodné, tedy koreferují, pak je třeba použít infinitiv. V opačném případě je na místě užití subjunktivu. A to se objevuje zejména v případě sloves vyjadřujících přání, vůli, touhu, obavu nebo strach, případně v konstrukcích s adjektivy pro vyjádření pocitu nebo emoce. (de Salins, 1996: 188)

Je ne désire pas **partir** le plus vite possible.
Je veux **que vous partiez** le plus vite possible.
Je suis satisfait de **quitter** mon travail.
Mon employeur est aussi très content que je **m'en aille**.

Je n'accepte pas de **partir** sans indemnisations.
Mon syndicat n'acceptera pas **que je parte** sans indemnisations.
(de Salins, 1996: 188)

Na stejném syntaktickém pravidlu – alternace infinitivu a subjunktivu v závislosti na stejném podmětu nebo dvou různých podmětech, se vyskytují subjunktiv a infinitiv ve vedlejších větách po některých spojkách: *avant de/avant que, pour/pour que, afin de/afin que, sans/sans que, à moins de/à moins que* (de Salins, 1996: 189).

Laisse-moi ton adresse **avant de** partir.
J'ai pris son adresse **avant qu'**il ne parte.
Pour être courtois, j'ai bien sûr salué mon patron avant de partir.

Je l'ai salué **pour qu'**il ait quelques remords de m'avoir licencié.
(de Salins, 1996: 189)

Velmi cenná je poznámka autorky k problematice spojky *après que*, která svádí k chybným využitím subjunktivu. Sama G. de Salins píše (1996: 189), že jazyková komunita tento fakt velmi opomíjí a dochází v tomto případě často k mylným výkladům. I přesto, že současné tendence výskyt subjunktivu po *après que* nabízejí, není to v žádném případě správně. Lze předpokládat, že se tak děje pod vlivem již zmíněného *avant que*.

- 3) Další bod užití subjunktivu představuje autorka jako konkurenci indikativu a subjunktivu tehdy, je-li třeba vyjádřit povinnost, nutnost v neosobních konstrukcích: *il faut, il est essentiel, il est utile...* Autorka nicméně dodává, že v tomto případě hraje roli smysl výpovědi daný sémantikou řídicího slovesa, nikoliv otázka jednoho nebo více podmětů. (de Salins, 1996: 190)

Il faut **partir**.

Il faut **que vous partiez**.

Il est scandaleux **qu'on ait licencié** notre camarade.

Il est scandaleux **de licencier** quiconque (de Salins, 1996: 190).

- 4) Konkurenci indikativu a subjunktivu autorka podává v souvislosti s odlišením nejistého postoje mluvčího a postoje kategorického. Jedná se o slovesa mínění/názoru a o výrazy vyjadřující určitost, po kterých se v kladné větě využívá indikativ. U těchto sloves se obvykle uvádí, že v záporné větě nebo ve větě tázací, se využívá subjunktivu. Toto zobecnění je nicméně mylné, protože právě v těchto případech je volba slovesného způsobu věci mluvčího a jeho zhodnocení vlastního sdělení. To autorka prezentuje velmi přesně a pro upřesnění postoje mluvčího využívá pojmů kategorického postoje a míry pochybnosti (de Salins, 1996: 191).

Je crois qu'il **s'en sortira**.

Moi, je ne crois pas qu'il **s'en sorte** si facilement.

Il n'est pas certain qu'il **perde** ce procès.

Il est certain qu'il gagnera ou qu'il **perdra** (de Salins, 1996: 191).

V kladné větě následuje za slovesem vyjadřujícím názor *croire, penser imaginer...* a výrazy vyjadřujícími jistotu (*être sûr, être certain*) vždy indikativ. Jak G. de Salins (1996: 191) upřesňuje: „ces mêmes verbes et expressions à la forme négative ou à la forme interrogative peuvent être aussi suivies du subjonctif, selon le degré de doute que veut exprimer le locuteur.“ Pokud tedy mluvčí použije po záporné formě u slovesa

croire indikativ, dává tím kategoricky najevo svůj úsudek a postavení. Sem G. de Salins řadí i sloveso *espérer*. Z vlastní zkušenosti studentky francouzštiny vím, že ve většině gramatik

a učebnic se uvádí, že po tomto slovesu následuje vždy výhradně indikativ. Velmi oceňuji přístup autorky, která to ale specifikuje tak, že v případě imperativu a v záporné větě je subjunktiv možný tehdy, pokud tím mluvčí vyjadřuje určitou formu přání.

Je ne crois pas **qu'il perdra**.

Je ne pense pas **qu'il gagnera** (de Salins, 1996: 191).

J'espère qu'il **gagnera** son procès.

Espérons qu'il **puisse** s'en sortir. Doufejme, že by se z toho mohl dostat.

Moi, je ne crois pas **qu'il s'en sorte** si facilement.

Du moins, je ne pense pas **qu'il puisse** le gagner.

(de Salins, 1996: 190)

- 5) Střídání subjunktivu a indikativu také autorka uvádí ve větách vztažných podle toho, zda je původce děje považován za již existující, nebo virtuální. Pro správné pochopení volby indikativu a subjunktivu doplňuje de Salins, stejně jako Callamand, okolnosti. V první větě je použit indikativ a mluvčí tak dává najevo, že o takovém zaměstnavateli již slyšel. Ve druhém případě dává použitím subjunktivu najevo, že vůbec neví, zda někdo takový existuje.

Je ne connais pas l'employeur **qui a voulu** vous licencier.

Vous connaissez un employeur **qui soit prêt** à m'emboucher?

(de Salins, 1996: 191)

G. de Salins zmiňuje kategorii tzv. superlativů, kterou autorka doplňuje o pojem jedinečnosti. Znovu ale pro takové případy klade důraz na postavení mluvčího, který sám posuzuje výjimečnost či jedinečnost a podle toho volí subjunktiv nebo indikativ.

C'est la meilleure entreprise **que je connaisse**.

C'est le seul employé **qu'il ait licencié**. (de Salins, 1996: 192)

- 6) V dalším bodě autorka uvádí, že jakékoli střídání subjunktivu s dalšími slovesnými způsoby není možné po některých spojeních vyjadřujících například přípustku či restrikcii: *bien que, quoique, où que, quoi que, que, qui que...* Na rozdíl od ostatních námi studovaných gramatik, zmiňuje de Salins fakt, že v hovorovém jazyce v mluvené podobě se může vyskytnout indikativ po těchto spojeních (de Salins, 1996: 192).

Bien que les syndicats **aient pris** sa défense, l'employé a été licencié.

L'employeur a été inquiété, quoique l'**employé n'ait pas** déposé plainte.

Quoiqu'il fasse scrupuleusement son travail, il a été différents.

Quoi qu'il fasse, il ne sera jamais repris dans cette entreprise.

(de Salins, 1996: 192)

Výskyt subjunktivu pak dále autorka zmiňuje v kapitole *Argumentation et relations logiques*, kde se zaměřuje na vyjádření důsledku/cíle za pomoci subjunktivu, případně infinitivu. Jedná se o výrazy *pour que*, *afin que a de sorte que*, *dans le but que*, *dans l'intention que* (de Salins, 1996: 219). Zde autorka uvádí jak výskyt subjunktivu, tak infinitivu, a staví je to protikladu.

J'ai ouvert la fenêtre **pour qu'il y ait** de l'air.
J'ai ouvert la fenêtre **pour avoir de l'air**.
Déposez votre dossier au secrétariat **afin qu'il soit** validé.
Présentez-vous au secrétariat **afin d'obtenir** un dossier d'inscription.
(de Salins, 1996: 219)

Shrnutí:

Za zásadní přínos výkladu problematiky subjunktivu považujeme, že autorka vychází důsledně od významu k formě, se zaměřením na kontext a komunikaci a na rozhodnutí mluvčího a jeho subjektivitu. To pak vede k pochopení, že mechanický výklad pravidel není u tohoto slovesného způsobu vždy možný. Velmi užitečný je popis použití subjunktivu na základě alternace s dalšími slovesnými způsoby, zejména pak s indikativem. Subjunktiv jako slovesný způsob se vyskytuje ve dvou velkých kapitolách této gramatiky. Velmi užitečným doplňkem jsou didakticky zaměřené části každé kapitoly s názvem: *A propos du savoir-faire*, kde autorka shrnuje vyloženou látku a poukazuje na problémy, které se následně mohou vyskytnout, jako například nesprávně použití subjunktivu v některých případech. Jak sama uvádí, všechny tyto nedostatky plynou z mechanického učení pravidel a forem. Subjunktiv je třeba vždy posuzovat na základě kontextu a osvojování tohoto jevu má probíhat na základě konkrétních situací a promluv (de Salins, 1996: 193).

3.2.2 Grammaire vivante du français (M. Callamand, 1989)

Jak již bylo řečeno, tato gramatika je určena pokročilejším studentům, kteří chtějí nalézt jasné odpovědi na některé gramatické otázky a je navíc založena důsledně na komunikativním principu. Z toho pak vyplývá i způsob prezentace gramatických jevů, jejich utřídění a celkové uspořádání kapitol a lekcí. Z tohoto důvodu například v této gramatice nenajdeme detailně vysvětlenou a popsanou morfologickou tvorbu časů subjunktivu.

V této gramatice jsou formy subjunktivu rozděleny na tvary subjunktivu přítomného a minulého. Autorka zmiňuje, že existují i další formy – tedy imperfektum

a plusquamperfektum, které se ale užívají výhradně v jazyce literárním v závislosti na výskytu souslednosti časové (Callamand, 1989: 141).

Subjunktiv přítomný:

Je suis heureux que tu **viennes** avec nous.
Mes parents souhaitent que je **poursuive** mes études.

Subjunktiv minulý:

Il est content que j'**aie réussi**.
Je suis étonné qu'il ne **soit** pas encore **rentré**.

Subjunktiv imperfekta:

Il aurait fallu que nous **fussions** au courant!

Subjunktiv plusquamperfekta:

Il n'acceptait pas que le mariage **fût décidé** si vite
(Callamand, 1989: 141).

Výjimku ale tvoří použití těchto časů subjunktivu při zachování pravidel souslednosti časové, jak autorka uvádí v kapitole zabývající se slovesnými časy. K výskytu subjunktivu v rámci souslednosti časové se autorka vrací v samostatné kapitole, kde pravidla pro použití subjunktivu uvádí v přehledné tabulce. I pro souslednost časovou využívá autorka konkurence indikativu a subjunktivu a rozdílů v užití subjunktivu v běžném hovoru a v literárním jazyce. Pro běžný hovor uvádí tvary subjunktivu přítomného a minulého. Pro jazyk literární uvádí subjunktiv imperfekta a plusquamperfekta.

Il exige que sa fille **reçoive** une parfaite éducation.
Il exige que sa fille **ait reçu** une parfaite éducation avant de se marier.
Il a exigé que sa fille **reçut** une parfaite éducation.
Il a exigé que sa fille **eût reçu** une parfaite éducation avant de se marier.
(Callamand, 1989:164)

V otázce použití subjunktivu klade důraz na striktní odlišení povinného výskytu subjunktivu a výskytu fakultativního v závislosti na indikativu.

Subjunktiv povinný:

- 1) Subjunktiv se velmi často vyskytuje po slovesné konstrukci uvozené *que*. A to například ve větách předmětných nebo v případě uvedení dvou na sebe vázaných informací spojených opět *que* (Callamand, 1989: 142).
- a) V prvním případě se jedná o četné konstrukce obsahující řídicí sloveso + *que*. Řídicí sloveso pak vyjadřuje zvláštní postavení podmětu, jako je pocit či názor.

Il accepte **que je prenne** une semaine de vacances à Noël.
Il est gêné **que nous voulions** l'aider financièrement (Callamand, 1989: 143).

- b) Ve druhém případě se jedná o slovesa, po kterých následuje indikativ ve vedlejší větě předmětné. To se také mění v závislosti na tom, zda se slovesa vyskytují v záporné formě. Autorka uvádí, že ve větší míře se v takových případech používá subjunktiv, i když přiznává, že v některých situacích je obtížné použití subjunktivu oproti indikativu pochopit (M. Callamand, 1989). V těchto případech je pak třeba doplnit příklady o český překlad, aby byly zřejmé rozdíly mezi významem sdělení.

Je **ne crois pas** qu'il viendra.

Je **ne crois pas** qu'il vienne. (Callamand, 1989: 142)

Je souhaite **qu'il vienne**.

J'espère **qu'il viendra**. (Callamand, 1989: 144)

- c) V neposlední řadě klade M. Callamand důraz na situace, kdy se subjunktiv vyskytuje v neosobních konstrukcích *il + verbe* nebo *il est + adjectif*. Autorka nicméně uvádí, že některá slovesa dovolují použití subjunktivu stejně jako indikativu, pokud jsou v záporné formě, a proto doporučuje vždy mít v případě pochybností u ruky *Dictionnaire des verbes*.

Il faut **que tu fasses** attention.

Il arrive **que je n'entende** pas le téléphoen.

Il est nécessaire **que vous m'avertissiez** à l'avance.

(Callamand, 1989: 144)

- 2) Subjunktiv se vyskytuje v situacích dvou na sobě závislých informací, kde *que* představuje spojovací prvek, a vyžaduje tedy použití subjunktivu. To platí pro vyjádření několika druhů vztahů, které autorka demonstuje na konkrétních případech (Callamand, 1989: 145).

Le but: Je t'avertis **pour que** tu fasses attention.

La cause: Il ne prête jamais ses bandes dessinées **de peur qu'on** les lui rende abîmées.

Le temps: Ils habitent chez moi **en attendant** que leur appartement **soit** prêt.

La condition: Je la laisse sortir avec ses amis **pourvu que** je **sache** où elle va.

L'opposition: Toute les démarches ont été faites **sans que** je le **sache**.

La restriction: J'aimerais faire partie de votre équipe, **à moins que** quelqu'un (ne) s'y **oppose**

(Callamand, 1989: 145 - 149)

Subjunktiv fakultativní:

Použití subjunktivu autorka uvádí tehdy, je-li v alternaci s indikativem, tedy například v případě vztažných vět. V tom případě pak indikativ signalizuje hodnotu děje jako reálnou a konkrétní, zatímco subjunktiv jej staví do roviny abstraktní – daný jev je pouze naznačen. Volba jednoho nebo druhého způsobu pak může zcela zaměnit obsah

sdělení. V tomto případě pak záleží na tom, zda je řídicí sloveso v kladné nebo záporné podobě. Za velmi užitečnou informaci pak považuji uvedení situací, ve kterých se mohou vyskytovat oba slovesné způsoby, a jejich užití pak naprosto může zaměnit smysl výpovědi. Autorka pro toto volí vhodné příklady, na kterých ukazuje možnosti volby podle postoje a situace mluvčího, byť je řídicí sloveso v obou případech v záporné formě. Stejně tak i v případě inverzní otázky lze použít oba slovesné způsoby. Callamand (1989: 149) rozlišuje několik možností:

1) Ve větách předmětných uvozených určitým slovesem nebo slovesnou konstrukcí

- a) V případě, že je řídicí sloveso v kladné formě, užíváme indikativ

Je pense qu'il **viendra**.

- b) Střídání subjunktivu a indikativu dle zamýšleného smyslu výpovědi

Je n'ai pas l'impression que vous **avez compris**

Je n'ai pas l'impression que vous **ayez compris**

Je ne crois pas qu'il **est** idiot.

Je ne crois pas qu'il **soit** idiot.

(Callamand, 1989: 150)

Zde je důležité, aby byly jednotlivé věty pro české studenty přeloženy, aby byl správně pochopen smysl sdělení. V prvním případě – tedy je-li sloveso *croire* v hlavním větě v záporu a pak následuje indikativ, je věta do češtiny přeložena jako: *Nemyslím si, že je idiot*. Ve druhém případě, s využitím subjunktivu je význam odlišný: *Nemyslím si, že by byl idiot*. Ve smyslu sdělení je tedy zásadní rozdíl a volba jednoho či druhého slovesného způsobu vždy záleží na záměru mluvčího. Autorka se s tímto vypořádává velmi dobře, když doplňuje ke každé větě informaci, jaké jsou okolnosti jednotlivých sdělení – v prvním případě dodává informaci o tom, že je to obecně platná věc, ve druhém případě odkazuje na pouhou domněnku.

2) Ve větách se vztažnými konstrukcemi

- a) Subjunktiv po *rien a personne*

Il n'y a personne que je **connaisse**, alors je m'en vais.

- b) Indikativ po *rien a personne* + vztažné zájmeno

Je ne vois **rien qui me plaît**.

Velmi oceňuji, že autorka zároveň doplňuje možnost užití indikativu i v takových případech, jde-li mluvčímu o vyjádření nezpochybnitelného a definitivního faktu.

- c) Střídání subjunktivu a indikativu po *quelqu'un a quelque chose*

Je connais quelqu'un **qui veut** garder des enfants le mercredi.

Je cherche quelqu'un **qui veuille** garder des enfants le mercredi.

V tomto případě záleží na tom, zda řídicí sloveso odkazuje na konkrétní jev či situaci. V případě použití indikativu v první větě je zřejmé, že mluvčí hovoří o konkrétní situaci, která nastala. Ve druhém případě se pak jedná o situaci plánovanou (Callamand, 1989: 151).

- d) Subjunktiv po přídavném jménu ve tvaru superlativu - *le seul, l'unique, le premier, le dernier...*

Autorka do protikladu dává dva stejné příklady:

C'est la seule solution **qu'on puisse** envisager.

C'est la seule solution **qu'on peut** envisager (Callamand, 1989: 151).

3) Ve větách s výskytem *C'est que*

- a) Indikativ v případě, že zamýšlený jev je vyjádřený jako známý.

L'ennui, **c'est que** j'ai déjà posté la lettre.

- b) Subjunktiv v případě, že zamýšlený jev je vyjádřený jako domněnka do budoucna.

Ce serait dommage, c'est qu'il pleuve!

(Callamand, 1989: 151)

4) V podmínkových větách se spojkou *Si*

- a) Indikativ v případě vyjádření jevu skutečného

Si vous êtes malade **et que vous avez** besoin d'aide, n'hésitez pas à m'appeler.

- b) Subjunktiv v případě vyjádření jevu v obecné, abstraktní rovině

S'il vient à Paris **et qu'il se sente** un peu perdu, je me ferai un plaisir de le recevoir...

(Callamand, 1989: 152)

Kapitola subjunktivu však není jediným místem, kde se problematika tohoto jevu vyskytuje. V závěrečné části této gramatiky s názvem *L'élaboration du texte* (Callamand, 1989: 173), jsou zmíněny různé druhy vztahů mezi větou hlavní a vedlejší. Jsou zde uvedena slovní spojení vyjadřující jednak poměr mezi větou hlavní a vedlejší a zároveň se pojící k určitému slovesnému způsobu. Subjunktiv se vyskytuje ve vztahu účelu, tzv. *but/finalité*, kde se po výrazech jako *pour que, afin que, de manière que atd.* vyskytuje subjunktiv. Dále pak ve vztahu podmínky *condition/hypothèse* po výrazech *à condition que, pourvue que.*

Vous devez vous arranger **pour que tout soit** prêt dans deux jours.

Vérifiez les comptes devant lui **afin qu'il n'y ait** aucune contestation possible.

J'accepte qu'elle sorte le soir avec des copains **pourvu que je sache** où ils vont.
(Callamand, 1989: 193)

Shrnutí:

Tato gramatika FLE nabízí ucelený a srozumitelný přehled základních gramatických jevů, obohacený o detailnější zpracování některých jejích částí. Klade důraz na vyjádření jako způsob komunikace a vedoucí roli ponechává mluvčímu. Je uspořádána v duchu komunikativních metod. Z tohoto pohledu pak přirozeně prezentuje slovesné způsoby – tedy v závislosti jednoho na druhém a ve vzájemné konkurenci.

Subjunktiv je zde velmi dobře popsán ve zvláštní kapitole, kde autorka popisuje povinné a fakultativní používání tohoto slovesného způsobu. Dále pak v rámci kapitoly souslednosti časové a vzájemných vztahů mezi větou hlavní a vedlejší. Praktickou pomůckou pak představuje slovník sloves v první polovině publikace, kde kromě předložek vázících se na daná slovesa, najdeme i slovesné způsoby, které se u takových sloves mohou vyskytovat. U této gramatiky velmi oceňuji doprovodné popisy okolností jednotlivých sdělení tak, aby i s absencí překladu dokázal student sám odvodit, jak bude věta přeložena do mateřského jazyka. Ukázka různých možností využití slovesných způsobů – nejčastěji konkurence indikativu a subjunktivu, je velmi praktickou pomůckou pro rozšíření znalosti užití subjunktivu a pochopení důležité role mluvčího.

3.2.3 Le français au présent (A. Monnerie-Goarin, 1987)

Gramatika A. Monnerie-Goarin vychází jako jediná z analyzovaných gramatik z principu morfosyntaktického v kombinaci s komunikativním či situačním přístupem. Jak jsem již zmínila, je určena nefrankofonnímu publiku a její nespornou výhodou jsou velmi praktické poznámky a připomínky, které vychází z letité zkušenosti autorky jako učitelky francouzštiny slovanského publika. V tomto ohledu je pak i zpracována problematika subjunktivu, který ve slovanských jazycích neexistuje. Je rozdělena na sedm kapitol, přičemž subjunktiv jako slovesný způsob figuruje v pěti částech v rámci různých rozebíraných okruhů a pravidel (*Les Constructions de l'adjectif, les constructions impersonnelles, les pronoms relatifs, les temps/voix/modes, rapports circonstanciels*). Ani v této gramatice nenajdeme samotné tvoření tvarů subjunktivu a k tomu vázící se pravidla.

Oproti předchozím gramatikám FLE M. Callamand a G. de Salins zmiňuje autorka mnohem více pravidel, kterými je třeba se při použití subjunktivu řídit a neklade tolik důraz na subjektivní posouzení mluvčího či jeho postoj k danému sdělení. I v tomto

případě se subjunktiv prolíná celou publikací a vyskytuje se téměř v každé její kapitole. Podobně jako u Callamand, i zde je praktickou pomůckou jednak seznam časování sloves včetně všech slovesných způsobů a forem, a také seznam sloves a předložkových vazeb.

První zmínka o subjunktivu se objevuje v podkapitole vedlejších vět předmětných. Zvolený slovesný způsob vedlejší věty pak záleží na typu slovesa, které se vyskytuje ve větě hlavní. (Monnerie, 1987: 55). V tomto ohledu rozlišuje autorka dvě skupiny podle toho, co vyjadřuje sloveso věty hlavní: názor – sloveso *penser*, znalost – sloveso *savoir*, prohlášení – sloveso *dire*. U všech těchto sloves pak následuje indikativ.

Je **pense qu'**il fera beau.
Nous **savons que** l'avion part à 18 heures.
Le chauffeur **dit qu'**on va bientôt arriver. (Monnerie-Goarin, 1987: 56)

Vyjadřuje-li sloveso věty hlavní vůli – slovesa *vouloir*, *souhaiter*, *désirer*, *permettre...*, eventualitu – *il se peut*, nezbytnost – *il faut*, *il suffit...*, pocit nebo ocenění – *regretter*, *aimer*, *avoir peur*, *craindre...*, následuje vždy subjunktiv.

Je **souhaite que** vous me répondiez vite.
Il **se peut que** l'avion ait du retard.
Je **crains fort que** ce soit la fin de nos aventures (Monnerie-Goarin, 1987: 56).

Všechna tato pravidla se mění ve chvíli, vyskytne – li se ve větě zápor nebo otázka a jak autorka poznamenává, v případě sloves vyjadřujících názor (*opinion*), se pak častěji v otázce a záporu vyskytuje subjunktiv. Nicméně v příkladech uvádí v souvislosti se slovesem *croire* obě možné varianty a podobně jako M. Callamand a G. de Salins uvádí v tomto případě určitou míru pochybnosti.

Pensez – vous que la diminution de la natalité **soit** un problème?
Je ne crois pas qu'il **est** malade.
Je ne crois pas qu'il **soit** malade (Monnerie-Goarin, 1987: 57).

Velmi praktickou a užitečnou pomůckou je poznámka, ve které se autorka zaměřuje na výjimky, které se v těchto případech mohou vyskytovat. Tento výčet výjimek v běžně prezentovaných pravidlech užití subjunktivu a indikativu je výbornou pomůckou pro ty, kteří už dosáhli určité znalosti jazyka a problematiku si chtějí prohloubit. Autorka vždy sama zmíní, která varianta je vhodnější a častější.

- Sloveso *promettre* – vzácně se může také objevit se subjunktivem.

Je ne promets pas qu'il **sera** là à l'heure,
Je ne promets pas qu'il **soit** là à l'heure (Monnerie-Goarin, 1987: 57).

- Sloveso *dire* s nádechem rozkazu – užívá se velmi výjimečně.

Il a dit que vous **soyez** là à 6 heures (Monnerie-Goarin, 1987: 57).

- Sloveso *nier*, které samo o sobě má negativní význam nabízí obě možné varianty – s preferencí užití subjunktivu. V tomto případě autorka doplňuje informaci, jak je třeba volbě indikativu nebo subjunktivu rozumět, a jaký je rozdíl ve smyslu sdělení. V prvním případě je použitím indikativu naznačeno, že *Petr opravdu přišel*. Druhý příklad a užití subjunktivu signalizuje, že není zcela zřejmé, *zda Petr přišel, či ne*.

Il a nié que Pierre **était venu**.

Il a nié que Pierre **soit venu** (Monnerie-Goarin: 1987: 57).

- Výraz *il semble* také může vést k užití subjunktivu, pouze ale v případě, nevyskytuje-li se v něm zájmeno.

Il semble qu'il **soit** malade.

Il semble qu'il **est** malade.

Il me semble qu'il **est** malade (Monnerie-Goarin, 1987: 57).

- Za zvláštní případ pak autorka považuje sloveso *comprendre*, které nabízí oba slovesné způsoby podle významu a smyslu vyjádření, a sloveso *admettre*, které rovněž dle smyslu sdělení nabízí obě varianty.
- Sloveso *espérer* považuje v klasifikaci za zvláštní případ – autorka uvádí, že se vždy tvoří pouze a výhradně s indikativem (Monnerie-Goarin, 1987: 58).

V dalších podkapitolách se autorka zabývá různými druhy konstrukcí: obecným tvrzením, neosobní konstrukcí, přídavnými jmény v neosobních konstrukcích s vedlejší větou předmětnou nebo infinitivem. Vždy ale záleží na míře jistoty, kterou chceme sdělením vyjádřit.

Il arrive que Paul **soit** en retard.

Il est important que vous **assistiez** à cette réunion.

Il est évident qu'il **viendra** (Monnerie-Goarin, 1987: 65).

Výskyt subjunktivu ve větách vztažných řadí A. Monnerie-Goarin do kapitoly vztažných zájmen. Ve větách vedlejších vztažných uvádí autorka oba možné způsoby použití indikativu a subjunktivu. Jedná-li se ale o vyjádření účelu a záměru, pak se může vyskytnout subjunktiv. To samé platí v případě, kdy se jedná o otázku, větu zápornou nebo podmínku. V této malé podkapitole pak A. Monnerie-Goarin zmiňuje i funkci superlativu, a to v souvislosti s výrazy: *le seul, l'unique, le premier ...*

Voilà un livre qui me **plaît**.

Je veux acheter un cadeau qui **te plaise**.

Trouverai – je un ami qui **puisse** m'aider?

C'est la plus belle robe que j'**ai vue**
(Monnerie-Goarin, 1987: 97).

Subjunktivu se dále věnuje v rámci kapitoly časů, způsobů a rodů, kde ho autorka řadí mezi tzv. *modes personnels*. Do této kategorie řadí kromě indikativu a subjunktivu ještě kondicionál a imperfektum. Zatímco indikativ má osm časů, které se hojně používají, v případě subjunktivu existuje dále jen imperfektum a plusquamperfektum, které se ještě navíc vyskytují ojedinele, zejména pak v literárním jazyce (Monnerie, 1987: 136). Autorka uvádí příklad, kdy se upřednostňuje subjunktiv přítomný před imperfektem.

J'aurais aimé **qu'il vînt**. (subjunktiv imperfekta)
J'aurais aimé **qu'il vienne**. (subjunktiv přítomný)
(Monnerie-Goarin, 1987: 136).

Subjunktivu se autorka dále věnuje v kapitole slovních spojení a výrazů vyjadřujících čas. Jako první zmiňuje A. Monnerie-Goarin *avant que*, kdy se jev věty hlavní odehrál před jevem věty vedlejší. V tomto ohledu pak zmiňuje možnost nominální a infinitivní konstrukce, které subjunktiv mohou nahradit. V rámci této podkapitoly pak narazíme i na problematické slovní spojení *après que*, po kterém, jak autorka uvádí, následuje vždy indikativ. Nicméně stejně jako M. Callamand a G. de Salins, i A. Monnerie-Goarin upozorňuje, že se velmi často a nesprávně subjunktiv po *après que* v mluveném jazyce vyskytuje (Monnerie, 1987: 165).

Je suis partie **avant qu'il fasse nuit**.
Je suis partie **avant la nuit**.
J'ai téléphoné **avant de partir** (Monnerie, 1987: 164).

Dále je pak zmíněn subjunktiv v rámci vyjádření příslovečného určení. (Monnerie, 1987: 171)

a) *La cause contestée*: non que/non pas que/ce n'est pas que

Il ne travaille pas. **Non** (pas) **qu'il** soit paresseux, mais il pense à autre chose.

b) *Les conjonctions de subordination* v konkurenci s indikativem ve výrazech:
de telle manière que + indikativ   X   de manière à ce que + subjunktiv
pour + infinitiv   X   pour que + subjunktiv

Elle lui a parlé de **telle manière qu'il** a été convaincu.
Il dort trop peu **pour** se reposer.
Il est trop menteur **pour que** je lui fasse confiance.

c) *La conséquence réfutée*

Sans + infinitiv   X   Sans que + subjunktiv

Vous pouvez faire cela **sans vous salir** les mains.
Vous pouvez lui répondre **sans qu'il** sa fâche.

d) *Le but*

v konkurenci s infinitivem

pour + infinitiv X pour que + subjunktiv
afin de + infinitiv X afin que + subjunktiv
de façon à/ de manière à + infinitiv X de façon que/ de manière que + subjunktiv
de peur/ de crainte de + infinitiv X de peur que/ de crainte que + subjunktiv

J'ai mis la radio plus fort **pour que Monique puisse** entendre.
Éteignez les lumières **afin qu'on ne voie** pas.
J'ai mis le son plus fort **de manière que tout le monde entende**.

J'ai éteint les phares **de manière à** ne pas gêner les autres voitures.
J'ai téléphoné **de peur qu'il n'attende** pas.
Je me suis dépêché **de peur d'être** en retard. (Monnerie-Goarin, 1987: 179)

e) *La condition et l'hypothèse*

po vybraných výrazech

À supposer que/en supposant que/en admettant que/ + subjunktiv

Pour peur que + subjunktiv

À condition que/pourvu que + subjunktiv

Que ...ou que + subjunktiv

À moins que + subjunktiv

A supposer qu'il vienne, il ne sera certainement pas à l'heure.
Pour peur que le train **ait** du retard, Paul ne nous attendra pas.
Je t'offrirai ce voyage **à condition que** tu **aies** ton bac.
Que vous soyez à Paris **ou que vous alliez** en Bretagne, vous aurez...
J'irai à pied **à moins que** vous n'**ayez** votre voiture.
(Monnerie-Goarin, 1987: 183)

f) *La concession*

Bien que/quoique + subjunktiv

Tout + adjectif + que + subjunktiv

Quelque/pour/si/aussi + adjectif + que + subjunktiv

Bien que Madeleine **soit** intelligente, elle n'a rien compris.
Tout intelligent qu'il soit, il n'a rien compris.
Pour urgent que ce soit cette mesure, elle peut attendre deux jours.
(Monnerie-Goarin, 1987: 188)

Shrnutí:

Gramatika A.Monnerie-Goarin je koncipována velmi přehledně a systematicky a v otázce užití subjunktivu se projevuje zkušenost autorky se slovanským publikem. To se projevuje ve způsobu prezentace subjunktivu podle přesně daných pravidel a zejména pak na četných příkladech, které zde autorka uvádí. Oproti předchozím gramatikám, jsou zde jednotlivá pravidla užití subjunktivu představena velmi stručně. Za velmi užitečné považuji

uvedené výjimky, které jsou praktickým doplňkem pro ty, kteří se již v problematice lépe orientují. Nejedná se vždy o klasické výjimky, které byly uvedeny i v předchozích gramatikách, ale autorka se zaměřuje třeba i na subjunktiv po slovesech, u kterých se běžně aplikuje indikativ. Vždy ale v takových případech upřesňuje, zda se jedná o užití vzácné nebo poměrně běžné. Vzhledem ke své struktuře, členění kapitol, definování pravidel a uvedeným příkladům, považuji tuto gramatiku za přístupnější širšímu publiku a pro vyhledávání konkrétních gramatických jevů za velmi přehlednou.

3.3 Gramatika českých autorů

3.3.1 Francouzská mluvnice (Hendrich a kol.: 2001)

Přístupy k výkladu subjunktivu v gramatikách českých autorů se od předchozích velmi liší. Především se věnují otázce tvorby tvarů a forem subjunktivu, včetně imperfekta. Následně pak vyjmenovávají problematická slovesa nepravidelná. Nejpodrobněji jsou morfologická pravidla subjunktivu popsána ve Francouzské mluvnici od kolektivu autorů Josef Hendrich, Otomar Radina a Jaromír Tláškal.

Francouzská mluvnice je určena široké veřejnosti, poučenému publiku a též studentům francouzštiny. Autoři Francouzské mluvnice postupují od formy k významu a mluvnické jevy jsou vysvětleny z hlediska morfosyntaktického, tedy s důrazem na jejich vzájemné vztahy ve větě a v komunikativním kontextu. Tato gramatika prezentuje výklad na základě srovnání s českým jazykem a používá výhradně českou terminologii. Výhodou pojetí subjunktivu ve Francouzské mluvnici jsou četné, jednoduché příklady a jejich český překlad, který umožní studentům lépe pochopit způsob, který v češtině neexistuje.

Tvoření subjunktivu³

Subjunktiv je jako slovesný způsob zařazen do několika kapitol této gramatiky. V nejrozsáhlejší kapitole *Tvarosloví* spadá subjunktiv do podkapitoly *Sloves*, ve které autoři čtenáře seznamují se základními slovesnými způsoby a jejich časy. Podle systému pravidelných a nepravidelných sloves jsou na několika stranách ukázky časování sloves první a druhé třídy na vzoru: *arriver a finir*. Subjunktiv jde zde v tabulce časován jako subjunktiv přítomný, subjunktiv perfekta, imperfekta a plusquamperfekta. Stejně tomu je v případě časování zvrtných sloves, kde se jako vzor vyskytuje sloveso *se laver*. (J. Hendrich a kol, 2001: 326).

---

³ Autoři Francouzské mluvnice užívají pojem konjunktiv. Já budu nadále užívat subjunktiv i při analýze této gramatiky.

Samostatnou část pak představuje tvoření subjunktivu, která může být pro české publikum velmi užitečná a praktická. Základem je koncovka 3. osoba množného čísla ENT, jejímž oddělením získáme základní tvar pro subjunktiv přítomný díky přidáním správných koncovek. Jak autoři sami zmiňují, velká část sloves patří do kategorie nepravidelných, a tedy je třeba znát jejich tvary. Stejný postup volí autoři i v případě tvorby subjunktivu imperfekta, která vychází z jednoduchého perfekta⁴. Bohužel tato pomůcka a výjimky s lomeným znaménkem a koncovým T ve skutečnosti předpokládají již znalost jednoduchého perfekta.

Užití subjunktivu

Subjunktiv se ve Francouzské mluvnici (2001) vyskytuje ve dvou velkých kapitolách, v kapitole *Tvarosloví*, kde je subjunktiv představen v rámci *Slovesných tvarů* a *Užívání slovesných způsobu a časů*. Druhá kapitola *Skladba* představuje subjunktiv jakou součástí větných členů. Dále je pak prezentován v rámci *Souvětí*, kde jsou rozlišeny druhy vedlejších vět.

Užití subjunktivu rozdělují Hendrich a kol. (2001: 428) na dvě základní skupiny: ve větách jednoduchých, což je méně časté, a ve větách vedlejších.

a) Subjunktiv ve větě jednoduché vyjadřuje rozkaz, zákaz, výzvu nebo přání, dále pak zvolání s citovým zaujetím. (Hendrich a kol., 2001: 326).

Que tout le monde soit prêt!

Pourvue qu'il ne pleuve.

Moi que je fasse tout cela ce soir.

At' jsou všichni připraveni!

Jen aby nepršelo.

Já že bych měl tohle všechno dnes udělat!

V poznámce jsou pak uvedeny další příklady užití subjunktivu v ustálených spojeních a v několika dalších obratech.

Vive la République.

Soit un rectangle ABCD.

Fût – il tout seul.

Comprenne qui pourra.

(Hendrich a kol: 2001, 428).

At' žije republika.

Je dán obdélník ABCD.

I kdyby byl sám.

At' to pochopí, kdo může.

b) Subjunktiv ve větách vedlejších „plní v podstatě tři funkce“ (Hendrich a kol., 2001: 429). (1) Některá slovesa, podstatná jména nebo přídavná jména stojící ve větě řídicí je vyžadují⁵, stejně jako některé spojky nebo spojková sousloví uvádějící větu vedlejší. (2)

⁴ Perfektum ve francouzské terminologii odpovídá Passé simple

⁵ Jedná se o povinné použití subjunktivu. Autoři ale užití subjunktivu na povinné a fakultativní nerozlišují.

Slouží ve vedlejší větě k odlišení významu od oznamovacího způsobu nebo (3) je pouhou stylistickou variantou oznamovacího nebo podmiňovacího způsobu.

V prvním případě je „konjunktiv závislý na obsahu věty řídící nebo na spojce ve větě vedlejší“ (Hendrich a kol., 2001: 429). Sem autoři řadí vedlejší věty podmětne a předmětne a kategorii sloves a výrazů vyjadřujících vůli, cit, pochybnost. Dále sem patří věty příslovečné se spojkami a spojkovými souslovími, kam patří spojky jako *avant que, pour que, de façon que, à supposer que, bien que, sans que* a další. Zde nicméně autoři odkazují na samostatnou kapitolu užití subjunktivu ve vedlejších větách příslovečných o několik stovek stran dále, kde jsou následně upřesněny druhy vedlejších vět příslovečných. Již v této části jsou uvedeny příklady vyjádření účelu, způsobu přípustky atd., ale považují za velmi podstatné zaměřit se na různé druhy příslovečných vět v samostatné kapitole pro systematické pochopení jejich odlišností. (Hendrich a kol., 2001: 430).

Je suis heureux que vous le disiez .	<i>Jsem rád, že to říkáte.</i>
Je doute qu'on puisse le faire.	<i>Pochybuji, že je možné to udělat.</i>
Lisez cela avant qu'elle soit de retour.	<i>Přečtěte si to, než se vrátí.</i>
Je vous le dis pour que vous le sachiez .	<i>Říkám Vám to, abyste to věděli.</i>

(J. Hendrich a kol., 2001: 430).

Ve druhém případě uvádí Hendrich a kol. konkurenci subjunktivu s indikativem k odlišení významu. Díky českému překladu umožní studentům správné pochopení rozdílu mezi použitím indikativu a subjunktivu. Navíc je zde několik příkladů, které význam sdělení jasně odlišují.

Il dit qu'on vient le voir chaque semaine.	<i>Říká, že ho každý týden někdo navštěvuje.</i>
Il dit qu'on viene le voir chaque semaine.	<i>Říká, aby ho každý týden někdo navštívil.</i>
Elle entend que nous en parlons.	<i>Slyší, že o tom mluvíme.</i>
Elle entend qu nous en parlions.	<i>Vyžaduje, abychom o tom mluvili.</i>

(Hendrich a kol., 2001: 430).

V neposlední řadě odlišují autoři subjunktiv jako stylistickou variantu pro vyjádření jemného významového odstínu. Díky českému překladu je pro publikum tohoto rozdílu dobře pochopitelné.

Il semble que l'occasion est (soit) favorable.	<i>Zdá se, že je to (že by to mohla být) vhodná příležitost.</i>
Je comprends qu'il ne viendra pas .	<i>Chápu, že nepřijde.</i>
Je comprends qu'il ne vienne pas .	<i>Chápu, že (proč) nepřijde.</i>

(Hendrich a kol., 2001: 430).

V této části jsou také uvedeny vedlejší věty vztažné, uvozené vztažnými zájmeny. Sem autoři řadí pravidlo jedinečnosti a použití subjunktivu jako prostředku k vyjádření zamýšleného cíle.

Montrez-moi l'ouvrier **qui sait le faire**.
Montrez-moi un ouvrier **qui sache de faire**.
(Hendrich a kol., 2001: 433)

Ukažte mi toho dělníka, který to umí.
Ukažte mi toho dělíka, který by to uměl.

Subjunktiv se v této gramatice také vyskytuje v rámci kapitoly *Tvarosloví* v podkapitole *Spojky*. Předložková sousloví i spojková sousloví jsou vyjmenována v přehledné tabulce s uvedením českého významu. Byť jsou tyto spojky základem pro volbu subjunktivu či indikativu, autoři se v této sekci užívání slovesných způsobů nevěnují. Zaměřují se na různé druhy spojek (souřadící, podřadící, spojky vět obsahových a příslovečných). V daných příkladech se pak dle pravidel – nikoli upřesněných, vyskytují buď indikativ, nebo subjunktiv, podle vztahu mezi větou hlavní a vedlejší. Souhrnný přehled spojek, spojkových i předložkových sousloví je sice užitečným doplňkem, nicméně užití subjunktivu je vždy u každého vztahu zvlášť dohledávat. Konkrétní výskyt těchto spojek spolu se subjunktivem se pak vyskytuje znovu v kapitole příslovečných vět vedlejších, rozdělených na několik skupin podle významu hlavního děje na účelové, příčinné, účinkové, podmínkové, přípustkové.

Například v případě spojek vět příslovečných určujících vztah časový, je zde uvedena tabulka a vypsány všechny spojky a spojková sousloví. Uvedené příklady se nicméně nezaměřují na použité slovesné způsoby, jen v poznámce je informace o tom, že „po spojkových souslovích *avant que*, *d'ici à ce que*, *d'ici que*, *en attendant que*, *jusqu'à ce que* se klade konjunktiv“ (Hendrich a kol., 2001: 533).

Subjunktiv se v této části objevuje u spojek vět obsahových a příslovečných.

Il faut que la paix **soit** sauvegardée.
Je tiens à ce que tout **soit** réglé.
(Hendrich a kol., 2001: 532).

Je třeba, aby mír byl zachován.
Záleží na to, aby bylo vše vyřízeno.

Venez ici que je vous **dise** la nouvelle.

Pojďte sem, ať Vám povím novinku.

Ne faites rien sans que nous soyons avertis.

Nedělejte nic, aniž bychom byli upozorněni.

(Hendrich a kol., 2001: 536).

Podobně se subjunktiv vyskytuje v podkapitole *Podmětu*, jako součást neosobních sloves, u nichž vlastní významový podmět je vyjádřen buď podstatným jménem, nebo dalším zájmenem, zájmeným příslovcem, infinitivem popř. vedlejší větou. Autoři nejčastější výrazy vyjmenovávají a upozorňují na případnou konkurenci s infinitivem

či podstatným jménem. Znovu může české publikum díky českému překladu porozumět drobným rozdílům ve vyjádření a smyslu výpovědi podle zvoleného slovesného způsobu.

Il est nécessaire qu'on le **fasse**.
Il est nécessaire de le faire.
Il est impossible d'y aller.
Il est impossible qu'on y **aille**.
(Hendrich a kol., 2001: 566).

Je nutné, aby se udělalo.
Je nutné to udělat.
Je nemožné tam jít.
Je nemožné, aby se tam chodilo.

Zvláštní pozornost je věnována subjunktivu v kapitole *Souvětí* a rozčlenění na vedlejší věty několika druhů – vedlejší věty vztahné, spojkové, podmětné, předmětné, příslovečné. V každé této skupině se subjunktiv v nějaké podobě vyskytuje. Zde nastává opět problém s terminologií, protože pro subjunktiv není v českém jazyce ekvivalent, ale autoři si zde někde vypomáhají podmiňovacím slovesným způsobem, který užívá čeština. A to například ve větě vedlejší vztahné, kde je vyjádřeno přání, úmysl nebo cíl. Nebo tehdy, je-li vztahná věta závislá na řídicí větě záporné, tázací nebo podmínkové a vyjadřuje nejistotu nebo pochybnost, případně již zmíněny superlativ a jedinečnost.

On cherche quelqu'un qui **sache** bien dessiner.
Il n'y a personne qui **veuille** nous accompagner.
Voilà le seul résultat dont on **puisse** être satisfait.
(Hendrich a kol., 2001: 619).

Hledají někoho, kdo by uměl dobře kreslit.
Není tu nikdo, kdo by nás doprovázel.
To je jediný výsledek, se kterým je možno být spokojen.

Použití subjunktivu ve vedlejších větách podmětných a předmětných může působit studentům problémy právě i kvůli terminologii, kterou užívá čeština pro vedlejší věty. Autoři v této gramatice u obou popisů vedlejších vět kladou důraz na výraz, který předchází ve větě řídicí, u předmětných vět pak uvádí spojku *que*, která v češtině odpovídá spojce „*aby*“ nebo „*že*“. Nicméně českou spojku *že* můžeme úplně stejně nahradit ve větách podmětných. Je tak třeba znát alespoň základní pravidla a výrazy, po kterých se subjunktiv vyskytuje. Autoři je rozdělují na několik skupin podle citového zabarvení věty hlavní.

- Po neosobních slovesech a výrazech vyjadřujících nutnost, naléhavost, nejistotu, možnost, pochybnost, cit...

Il faut que vous le **sachiez**.
Il vaudra mieux que vous **preniez** le bus.
Il est naturel qu'il **veuille** le savoir.
(Hendrich a kol., 2001: 622).

Je třeba, abyste o tom věděli.
Bude lépe, pojedete li autobusem.
Je přirozené, že to chce vědět.

- Ve vedlejších větách předmětných vyjadřujících vůli, city, nejistotu, příkaz, rozkaz.

Je dis que le chef **revienne**.
Je ne crois pas que Pierre le **sache**.
Je veux que vous **comprenez** son attitude.
Je doute que ces metres **soient** efficaces.

*Říkám, aby se vedoucí vrátil.
Myslím, že to Petr neví.
Chci, abyste chápal jeho postoj.
Pochybují, že tato opatření jsou
účinná.*

(Hendrich a kol., 2001: 622).

Shrnutí:

Tato gramatika je kvalitním studijním materiálem pro širokou veřejnost i studenty francouzštiny. Subjunktiv se zde prolíná ve dvou velkých kapitolách – *Tvarosloví a Skladba*. V první části se autoři věnují tvorbě subjunktivu a jeho tvarům u různých sloves. O několik kapitol dále je pak subjunktiv popsán dle svého výskytu ve větě jednoduché a vedlejší. Zde autoři nicméně nezmiňují několik druhů vedlejších vět, ale jen čtyři druhy výskytu podle významu. Podrobnějšímu popisu se věnují až v kapitole souvětí, tedy ve větách vztažných, podmětných, předmětných a příslovečných. Zde může nastat problém s terminologií a českým výkladem, například u vět podmětných a předmětných. V této části se navíc už autoři nevrací k výkladu pravidel pro použití subjunktivu, ale automaticky ho do daných příkladů aplikují. Čtenář tak musí každou kapitolu procházet a hledat, kde se vybraný slovesný způsob vyskytuje a za jakých okolností. Na druhou stranu je třeba ocenit příklady i s českým překladem, který napomáhá lepšímu pochopení drobných rozdílů při použití jednoho či druhého slovesného způsobu.

3.4 Shrnutí

Analyzovala jsem přístup pěti vybraných gramatik k problematice subjunktivu. Někteří autoři těchto gramatik vycházejí ve svém výkladu z letité zkušenosti lektorů francouzštiny v cizině, a tedy se na subjunktiv zaměřují jako na slovesný způsob, který v některých jazycích neexistuje. Referenční gramatika P. Charaudeaua přistupuje k výkladu subjunktivu od významu k formě, přičemž zásadní roli zde hraje mluvčí a jeho komunikativní záměr. Z koncepce Charaudeaua vychází i G. de Salins, ovšem na jiné úrovni znalosti adresáta. M. Callamand volí čistě komunikativní princip, což se odráží na prezentaci gramatických jevů, třídění kapitol a struktury publikace. A. Monnerie-Goarin pojímá výklad na morfosyntaktickém principu v kombinaci se situačním. Díky zkušenostem s výukou slovanského publika je její pojetí prezentace subjunktivu českému publiku velmi jasné a pochopitelné.

Každá z analyzovaných gramatik se nicméně ve svém výkladu zaměřuje na různé situace, výjimky a pravidla. To vždy ale souvisí právě s principem, který daná publikace

aplikuje. Například P. Charaudeau se nevěnuje otázce tvoření tvarů přítomného subjunktivu a tvarů imperfekta. Pouze nastiňuje situace, ve kterých se tyto časy mohou objevit. Znalost forem a tvarů u čtenáře předpokládá. Oproti tomu vztahy mezi větou hlavní a vedlejší a z nich plynoucí slovesný způsob prezentují všechny studované gramatiky, stejně tak jako superlativ, či jedinečnost ve vedlejších větách vztažných. Společným rysem je pak vždy alternace subjunktivu s ostatními slovesnými způsoby a uvádění konkrétních příkladů ilustrujících konkurenci mezi nimi.

Protože se ani jedna francouzská gramatika nevěnuje otázce tvoření a forem subjunktivu u pravidelných či nepravidelných sloves je praktické využít pro tyto účely českou gramatiku od Josefa Hendricha a kolektivu autorů, která v tomto směru splňuje pojetí od formy k významu a morfosyntaktický princip. Tuto gramatiku je ovšem žádoucí doplnit o některou z francouzských gramatik, která postupuje od významu k formě.

4 Subjunktiv v učebnicích francouzštiny

V České republice existuje řada učebnic francouzštiny. Učebnice zejména poslední dekády byly pod vlivem evropských integračních procesů a vytvoření Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Za zmínku stojí několik užitečných prací českých autorů. Již v roce 1983 byla vydána a široké veřejnosti určena Francouzština pro samouky od Marie Pravdové a Miroslava Pravdy, která byla v roce 2007 aktualizována a doplněna. Je určena samoukům, účastníkům jazykových kurzů, kteří si potřebují osvěžit své znalosti. Není vhodná pro výuku ve třídě. Seznamuje studenta se základy francouzské gramatiky, frazeologie i reálií a umožňuje domluvit se v nejběžnějších situacích. V roce 1997 pak vychází od těchto autorů Mluvená Francouzština pro středně pokročilé (1997), která je určena středně pokročilým studujícími, kteří si chtějí své znalosti zaktivizovat buď jako samostudující nebo v různých typech jazykových kurzů. (M. Pravdová a kol, 1997: 5). A konečně v roce 2000 vydává nakladatelství LEDA Francouzštinu pro pokročilé autorského kolektivu A. Tionová, E. Janovcová, H. Loucká a M. Sládková. Učebnice je určena studentům filozofických a pedagogických fakult, kteří studují francouzštinu v rámci filologie, učitelské nebo překladatelské specializace a také uživatelům z řad široké veřejnosti, kteří si osvojili základní komunikativní kompetenci (A. Tionová a kol, 2000).

Z frankofonních učebnic využívaných na středních školách lze zmínit podle času vydání nejprve učebnici *Libre échange* (1991) z nakladatelství Didier, na které se podílela vedle Janine Courtillon i G.-D. de Salins. V roce 1995 pak vychází v nakladatelství Hachette třídílný soubor učebnic *Le nouvel Espaces* (1995) autorů Guy Capellea a Noëlle Gidona, dále pak čtyřdílný komplet učebnice *Panorama* (2004) od autorů Jacky Girardet a Jean-Marie Cridlig, vydané v nakladatelství Clé international. V roce 2004 také vychází série čtyř učebnic od autorů Régine Mérieux a Yves Loiseau *Connexions*.

Já se ve své empirické části diplomové práce zaměřím na analýzu vybraných učebnic a jejich výklad subjunktivu. Na základě vlastní zkušenosti s prací s učebnicemi francouzštiny, jsem zvolila tři učebnice, které se liší metodologickými i pedagogickými postupy: českou učebnici *On y va* (1996) a francouzské učebnice *Le Nouveau sans frontières* (1988) a *Forum* (2000). Uvedené učebnice jsou založené na různých metodologických principech a přistupují k prezentaci učiva rozdílně, ať se to týká rozsahu, struktury učebnice či rozvržení látky. Učebnici *On y va* jsem zvolila proto, že je to česká učebnice přihlížející k rozdílům mezi mateřským a osvojovaným jazykem.

Le Nouveau sans frontières patří mezi oblíbené a často využívané učebnice na středních školách a projevují se v ní snahy o kompromis strukturně-pojmového principu⁶ a funkčně-komunikativního⁷. Učebnici Forum jsem zvolila proto, že na základě komunikativních metod již vychází ze zásad Evropského referenčního rámce pro jazyky.⁸ V této empirické části své práce se budu zabírat učebnicemi, které mají schvalovací doložku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a jsou na českých školách často používány.

4.1 Česká učebnice: *On y va*

Tato učebnice autorky Jitky Taišlové vznikla v letech 1996 – 2000 jako soubor čtyř učebnic, v nakladatelství LEDA. Učebnice jsou určeny pro studenty ve věku 14 – 18 let, ale také pro široké publikum. První díl je určen začátečníkům, poslední díl by měl odpovídat znalostem maturitním. Je to česká učebnice přihlížející k rozdílům mezi mateřským a osvojovaným jazykem. V předmluvě autorka uvádí, že si klade za cíl „položít pevný základ komunikativní i jazykové kompetence umožňující dorozumění v běžných životních situacích ústně a písemně a seznámit v širokém záběru s reáliemi francouzsky mluvících zemí (Francie, Belgie, Švýcarska, Kanady, vybraných afrických zemí) na podkladě srovnání s reáliemi naší země“ (On y va 1, 1996: 9)⁹. Součástí kompletu jsou i kapitoly seznamující studenty s reáliemi francouzsky mluvících zemí, opět na bázi srovnání s reáliemi naší země. Součástí učebnic je i komplementární materiál – pracovní sešit, audiokazety, multimediální výukový program na CD.

4.1.1 Stavba učebnice

Stavba základní učebnice u celého kompletu je rozdělena na 5 částí (*Textes et exercices, Grammaire, Annexes, Vocabulaire français – tchèque a Česko- francouzský slovník*). Texty a cvičení i gramatika jsou rozděleny na 10 lekcí. Po 3 lekcích vždy následuje *Révision*, které nabízí možnost procvičit a zopakovat učivo předchozích lekcí. *Révision* je vždy uvedeno souborem obrázků, ke kterým se váží jednotlivá cvičení.

---

⁶ Základem strukturně-pojmového principu je morfosyntaktická struktura, která v sobě kombinuje morfologii a syntax. Přístup je tedy zameřen jednak na slovní tvary, ale také na stavbu věty a souvětí (Černý, 1998)

⁷ Základem funkčně-komunikativního principu je mluvní akt a je kladen důraz na jazykové i mimojazykové aspekty komunikace a specifické potřeby jazyka. Čermák (2004) definuje mluvní akt jako základní jednotku řečového jednání, kdy mluvčí realizuje výpověď s cílem dosáhnout v dané komunikativní situaci zamýšleného efektu u adresáta.

⁸ Společný evropský rámec pro jazyk je dokumentem vypracovaným Radou Evropy s cílem představit návrh společné koncepce cizojazyčného vzdělávání. Jeho vznik je výsledkem snah o optimalizaci a koordinaci cizojazyčného vzdělávání v oblasti učení se, vyučování, ale i hodnocení úrovně ovládnutí jazyka.

⁹ Jak jsem již zmínila v úvodu, v této části práce budu odkazovat přes tituly učebnic.

Obrazový materiál každého *Révision* je spojen příběhem a stejnými postavami, které se objevují v celé učebnici.

Každá lekce odpovídá členění na ABCD, přičemž jednotlivé části jsou vždy uvedeny výchozími texty, nejčastěji dialogy, ke kterým se následně váží cvičení *Activités*, určené pro práci v hodinách. Výchozí texty jsou nositeli nových jazykových prvků, které jsou následně v každé lekci prezentovány. Část D označuje Taišlová ve druhém díle učebnice za materiál fakultativní: „Je výrazně orientována na realie Francie, Belgie a naší země (...). Její další využití (...) ponecháváme na vyučujícím, na jeho časových možnostech a širších záběrech“ (On y va 2, 1997: 9).

V prvním díle je před částí *Textes et exercices* určitý prekurz, část *Avant de commencer*, ve které studenti nacvičují v první řadě představování, výslovnost v rámci audio-orálních cvičení. Ve druhém díle je tato část nahrazena opakováním probraného učiva u prvního dílu tzv. *Révision*. Na gramatickou část navazuje přehled časování dosud probraných nepravidelných sloves. *Annexe* prvního dílu je tvořen abecedou, hláskovým systémem, seznamem jmen křestních a jmen zeměpisných, slovíčky, která se objevují v instrukcích v učebnici, pokyny vyučujícího ve třídě a přepisem textů z audio nahrávek (On y va 1, 1996: 204).

Ve druhém díle je součástí *Annexe* shrnutí mluvnického učiva prvních dvou dílů metody a také transkripce audio nahrávek. Třetí díl rovněž otevírá *Révision*. Již v předmluvě je uvedeno, že v mluvnickém učivu je největší pozornost věnována užívání subjunktivu (On y va 3, 1998: 10). Poslední díl On y va je zaměřen především na čtení, je souborem 55 literárních textů různých žánrů. Aktivity zde vychází z uvedených úryvků a učí studenta pracovat s uměleckým textem.

Na konci každého dílu učebnic nalezneme francouzsko-český a česko-francouzský slovník, strukturovaný abecedně, bez uvedení výslovnosti a bez upřesnění výskytu v lekci. U každého slovíčka je upřesněn mužský a ženský rod, jsou zde označena hvězdičkou nepravidelná slovesa, případně informace, že se jedná o množné číslo. (On y va 1, 1996: 211). Protože slovník v základní učebnici neodkazuje na konkrétní výskyt slova v lekcích, slovíčka pro každou lekci jsou uvedena v *Cahier d'exercices*.

Grammaire v On y va představuje oddělenou část, která však prezentuje jevy výchozích textů v lekcích. Výchozí text každé lekce je nositelem nových jazykových prvků, lexikálních, gramatických i mluvnických aktů. K těmto výchozím textům se pojí i audio nahrávky na kazetách. V prvním díle je *Grammaire*, stejně jako část *Textes et exercices*, uvedena krátkým prekurzem *Avant de commencer*, ve kterém se studenti seznamují

s hlavními rysy zvukové podoby francouzštiny, s rody podstatných jmen, s určitými a neurčitými členy, se slovesem *être* a jeho časováním, s rolí podmětu ve francouzštině a s tvořením záporu u sloves (On y va 1, 1996: 150). Gramatika je zde prezentována podle lekcí 1-12 a má shrnující, informativní charakter.

Všechny pracovní sešity mají podobnou strukturu, která odpovídá členění základní učebnice. Cvičení jsou rozdělena do částí ABCD. Po třech lekcích následuje stejně jako v základní učebnici *Révision*, které slouží k zopakování procvičeného učiva. Součástí pracovního sešitu je *Vocabulaire*, který se váže k výchozím textům a uvádí slovíčka vždy podle jednotlivých lekcí základní učebnice. Slovíčka jsou řazena abecedně.

Pracovní sešity obsahují různá strukturní gramatická cvičení, lexikální i textová cvičení, poslechové testy, ale také cvičení formou hry. Jejich cílem je upevňování učiva probraného a z části procvičeného ve vyučování. Zvukové nahrávky jsou určeny k rozvíjení dovednosti porozumět slyšenému, posléze pak poslechem a imitací posilovat správnou výslovnost.

V každé lekci je vždy také k dispozici překladové cvičení. Součástí každé lekce v pracovním sešitě je soubor otázek a instrukcí pod názvem *Préparez votre cours de conversation*, kde mají studenti možnost procvičit řečové dovednosti na základě doprovodných fotografií. Část *Idée pour écrire* přináší náměty pro písemné práce. Pracovní sešity jsou určeny převážně pro samostatnou domácí přípravu studentů, mohou ale doplnit i zpestřit vyučovací hodiny. Jak autorka v předmluvě uvádí: „Cvičení jsou zaměřena na automatizaci nových jevů a jejich procvičování v začlenění mezi jevy osvojené“ (On y va 2, 1997: 10).

4.1.2 Presentace subjunktivu

Subjunktiv se v případě učebnice On y va vyskytuje ve druhém díle učebnicového kompletu. Studenti již znají časování pravidelných i nepravidelných sloves v indikativu, seznámili se s blízkou budoucností, minulý časem složeným, imperfektem, kondicionálem a infinitivem. Subjunktiv přichází na řadu v **lekcí číslo 9**. V tomto případě slouží jako výchozí text¹⁰ rozhovor týkající se cestování (On y va 2, 1997: 128). Všechny výchozí texty jsou součástí zvukových nahrávek. Žáci si rozhovor nejprve vyslechnou ze zvukového záznamu po úsecích tak, aby textu globálně porozuměli. V tomto případě prvně zaregistrují nové tvary již známých sloves *partir, prendre, choisir, faire*, které se ve tvaru

¹⁰ Hendrich (1988 : 229) uvádí definici výchozích textů : « Výchozí texty jsou zpravidla umístěny v čele jednotlivých lekcí v učebnici a jsou východiskem k výkladu různých jazykových jevů i k obsahové či tématické náplni lekce. Jsou určeny pro zpracování ve škole. Obvykle obsahují nový jazykový materiál, který má být aktivně osvojen »

subjunktivu jinak vyslovují. V úvodním dialogu jsou nicméně i další slovesa první třídy ve tvaru subjunktivu, která ale mají stejnou výslovnost pro indikativ i subjunktiv, a žáci tedy nejsou okamžitě schopni tyto dva způsoby odlišit (*téléphoner, réserver, aider*).

Po uvedení výchozího textu z audionahrávky se žáci na dialog podívají a vyhledají sami výrazy, po kterých se vyskytuje subjunktiv. Taišlová zvolila ve výchozím textu výrazy *il faut* a *il est absolument indispensable*, po kterých následuje vždy subjunktiv.

Po výchozím textu následuje v části *Activités* fonetické cvičení na procvičení správné výslovnosti tvarů subjunktivu a jejich odlišení od indikativu. Žáci opakuji po zvukové nahrávce, případně po učiteli, nejprve tvary indikativu v první osobě jednotného čísla a následně za použití konstrukce *il faut* převádějí slovesa do tvarů subjunktivu. Zde jsou pro nácvik výslovnosti zvolena slovesa *réfléchir, attendre, prendre, mettre, lire, faire*. (On y va 2, 1997: 129). Toto cvičení slouží k nácviku nového gramatického jevu a jeho automatizaci opakováním konstrukce *il faut* a sloves, u kterých je výslovnost ve tvaru subjunktivu odlišná od indikativu. Studenti by po nácviku výslovnosti měli sledovat také pravopis.

Je réfléchis.	Il faut que je réfléchisse .
Je vous attends.	Il faut que je vous attende .
Je prends le bus.	Il faut que je prenne le bus.

(On y va 2, 1999: 129)

Další cvičení v základní učebnici jsou zaměřena na nácvik paradigmatu. Studenti mají za úkol skládat věty a střídát gramatickou kategorii osoby tak, aby si osvojili různé tvary pro jednotlivé osoby množného a jednotného čísla subjunktivu u různých sloves. Na základě transformačních a substitučních cvičení dále procvičují užití konstrukce *il faut* a seznamují se postupně s dalšími výrazy, po kterých následuje subjunktiv (*il est nécessaire*).

Je devrais peut-être lire cette lettre.
Il est nécessaire/absolument indispensable **que tu la lises**.
(On y va 2, 1997: 130).

Ve druhém rozhovoru této lekce autorka využívá sloveso *vouloir*. Zároveň se zde žáci prvně seznamují s alternací subjunktivu a infinitivu v případě, že se jedná o shodný podmět. V tomto duchu pak následuje cvičení zaměřené právě na rozdíl použití infinitivu a subjunktivu. Toto cvičení je určené pro práci při vyučovací hodině.

Je **voudrais aller** à la montagne, mais...
Mais tes parents **ne veulent pas que tu y ailles**.
Hélène **voudrait participer** à ce concours, mais...
Mes copains **voudraient bien m'aider**, mais...
(On y va 2, 1997: 131)

V pracovním sešitě On y va 2 je k dispozici celkem 7 různých gramatických cvičení (On y a va 2 - CE, 1997: 46). První cvičení této lekce představuje tabulku tvoření subjunktivu, do které mají studenti doplnit správný tvar nejprve ve 3. osobě množného čísla, následně v 1. osobě jednotného i množného čísla. Další cvičení se zaměřují na sloveso *vouloir* a výraz *il faut*. Jedná se ve většině o transformační cvičení. Některá tato cvičení je vhodné využít pro práci při vyučovací hodině. V závěru lekce je v pracovním sešitě k dispozici překladové cvičení (On y a va 2 - CE, 1997: 57) s využitím subjunktivu a indikativu. Pro správné pochopení významu subjunktivu považují překladová cvičení u slovesného způsobu, který v češtině neexistuje, za velmi užitečná.

Jak již bylo řečeno, v této učebnici představuje gramatika samostatnou část, má ale především shrnující informativní roli, tedy se s ní v samotné hodině nepracuje. Prezenciaci nového dělá sám učitel, který vybírá na základě toho, jak je učivo postupně probíráno v jednotlivých částech A, B, C.

V závěrečném gramatickém shrnutí autorka představuje všechny čtyři časy subjunktivu (*prítomný, subjunktivu minulý, imperfekta a plusquamperfekta*), uvádí způsoby tvoření subjunktivu a tvary u nepravidelných sloves, a v neposlední řadě shrnuje použití subjunktivu přítomného ve vedlejších větách po neosobních výrazech vyjadřujících nutnost a po slovesech vyjadřujících vůli, přání. (On y va 2, 1997: 203)

Il faut que je parte .	<i>Je třeba, abych odjel.</i>
Il est indispensable que tu finisses ce travail.	<i>Je nezbytné, abys dokončila tu práci.</i>

(On y va 2, 1997: 203).

Je veux que tu le saches .	<i>Chci, abys to věděl.</i>
Nous ne voudrions pas qu'il pleuve demain.	<i>Nechtěli bychom, aby zítra pršelo.</i>

(On y va 2, 1997: 204).

S širším a obsáhlejším výkladem o subjunktivu se setkáváme **ve třetím díle** učebnicového kompletu On y va (1998). Věnují se mu lekce 1, 2, 3, 6, 7, 8. V *Table de matières* druhého dílu je prezentace subjunktivu rozčleněna na 5 částí podle používání subjunktivu.

První část výkladu subjunktivu **v lekcí 1** se věnuje tvorbě tvarů subjunktivu přítomného. Základem je výchozí text v části B, kde se studenti seznamují s novými výrazy, po kterých se vyskytuje subjunktiv – *elle voudrait, je ne crois pas, il n'est pas possible, il souhaiterait, il doute, il est peu probable* (On y va 3, 1998: 23). V procvičení slouží v základní učebnici 4 gramatická cvičení zaměřená na výrazy přání, rozkazu,

pochybnosti, jistoty a dále pak cvičení k procvičení užití subjunktivu po slovesu *croire* v záporně větě. Následující cvičení slouží k práci při vyučovací hodině a zaměřuje se na řečové dovednosti a automatizaci užití subjunktivu po tomto slovesu.

Ukázka cvičení: (On y va 3, 1998: 26)

Vous ne le croyez pas – dites-le d'après l'exemple.

- Je suis sûr que c'est vrai.
- Non, je ne crois pas que ce soit vrai.

Paul ne dit pas la vérité. - Il ment souvent. - Il n'a pas beaucoup d'amis. - Il ne sait pas s'amuser. - Il ne sort jamais avec ses amis. - Il ne fait pas de sport. - Il est paresseux. - Il va trop souvent à la discothèque. - Tu ne ce connais pas bien.

V pracovním sešitě je k dispozici celkem 8 cvičení týkajících se subjunktivu. Jedná se, stejně jako v předchozím díle, o tabulku, do které je třeba doplnit správné tvary sloves, tentokrát pro všechny osoby jednotného i množného čísla, a to nejen subjunktivu, ale i ostatních slovesných způsobů a časů. K nácviku jsou využita slovesa *peindre, transmettre, disparaître* (On y va 3A – CE, 1998: 15). V dalších cvičení si studenti mají možnost zopakovat z předchozího dílu známé *il faut a c'est absolument indispensable*, výrazy vyjadřující jistotu, pochybnost, obavu a konkurenci subjunktivu s indikativem v doplňovacím cvičení. V této části se také objevuje překladové cvičení, s překladem z češtiny do francouzštiny, které vedle nácviku subjunktivu kombinuje i procvičování osobních zájmen a jejich postavení ve větě. Je tedy dle mého názoru pro studenty poměrně náročné.

Ukázka cvičení: (On y va 3A – CE, 1998: 20)

Exprimez en français.

Je třeba, abys tam šel.....
Doufám, že tam půjdeš.....
Pochybují, že to udělá.....
Je málo pravděpodobné, že by to nevěděl.....
Je naprosto nemožné, že by se o tom nemluvilo. ....

Gramatický přehled základní učebnice On y va 3 shrnuje užití subjunktivu přítomného ve větě jednoduché pro vyjádření rozkazu, zákazu, výzvy či přání a v podstatě tak nahrazuje neexistující tvary rozkazovacího způsobu. (On y va 3, 1998:187)

Qu'il ne parte pas.

Pourvu qu'il me dise la vérité.

Vive les vacances!

At' neodjíždí.

Jen aby (kěz by) mi řekl pravdu.

At' žijí prázdniny!

V souvětí se subjunktiv užívá po slovesech, neosobních výrazech a spojeních vyjadřujících vůli, nutnost, žádost, přání, rozkaz, zákaz, výzvu, nejistotu, pochybnost, možnost, pravděpodobnost. V tomto směru pak autorka zmiňuje i konkurenci mezi subjunktivem a infinitivem podle podmětu věty hlavní a vedlejší.

Il faut **partir**.

Il faut **que tu partes**.

Je ne veux pas **que tu le saches**.

Je ne veux pas **le savoir**. (On y va 3: 1998, 188).

Důležitou součástí výkladu subjunktivu je konkurence mezi subjunktivem a indikativem po slovesech *croire* a *dire*. Zde je velmi dobrou pomůckou překlad do češtiny, na kterém studenti nejlépe pochopí rozdíl ve sdělení. (On y va 3, 1998: 191).

Je crois qu'**il est malade**.

Je ne crois pas qu'**il soit malade**.

Je ne dis pas **que ton travail est inutile**.

Je ne dis pas **que to travail soit inutile**.

Myslím, že je nemocen.

Nemyslím si, že by byl nemocen.

Neříkám, že tvá práce je zbytečná

Neříkám, že by tvá práce byla zbytečná.

Lekce 2 je rovněž uvedena rozhovorem jako výchozím textem, ve kterém se vyskytuje několik tvarů subjunktivu po vybraných výrazech, vyjadřujících myšlenkový stav mluvčího: *ça m'étonnerait qu'il n'y ait pas de solution, il est grand temps que nous demandions une réforme scolaire; moi, je n'aime pas que les cours soient aussi nombreux; il faut que je sois fort en géo; c'est dommage que je doive vous quitter* (On y va 3, 1998: 31). Úvodní cvičení v základní učebnici se zaměřuje na správnou výslovnost tvarů subjunktivu. Studenti mají pozorovat rozdíly ve výslovnosti u sloves jako *mentir*, *disparaître*, *vouloir* (On y va 3, 1998: 32) a sami správně vyslovovat. Opakovat mohou po nahrávce nebo po učiteli. V pracovním sešitě se studenti seznamují s dalšími výrazy, po kterých se vyskytuje subjunktiv, jako *je suis contente que, il est grand temps que, vous n'aimez pas que*, ale také se slovesy *craindre* a *avoir peur*. Jsou zde i další překladová cvičení, z francouzštiny do češtiny a opačně. Předchozí překladové cvičení bylo zaměřené na užití subjunktivu ve větě s odlišným podmětem. V následujícím cvičení je už třeba dávat pozor na konkurenci subjunktivu s infinitivem.

Ukázka cvičení: (On y va 3A – CE, 1998: 31)

Exprimez en tchèque.

Il ne faut pas se plaindre.....

Il na faut pas que tu te plains.....

Ce que je n'aime pas, c'est que tu ne cesses de te plaindre.....

Je veux y aller.....

Je ne veux pas que tout le monde le sache. ....

V gramatickém shrnutí druhé lekce se studenti seznamují s použitím subjunktivu po výrazech a spojeních vyjadřujících cit, jako radost, smutek, spokojenost, lítost, údiv, strach atd.

Quel dommage **que nous ne puissions** pas suivre leur discussion.

To je ale škoda, že nemůžeme sledovat jejich diskusi.

J'ai peur **qu'il ne lise** ce message.

Mám strach, aby si nepřečetl ten vzkaz. (On y va 3, 1999: 195).

Lekce 3 se věnuje subjunktivu minulému a to jeho tvorbě i použití. Pravidla pro výskyt subjunktivu minulého uvádí autorka v přehledné tabulce v gramatickém shrnutí. Subjunktiv imperfekta a plusquamperfekta zmiňuje jen okrajově jako časy, které se v mluvené francouzštině nepoužívají (On y va 3, 1999: 200).

Výchozí text lekce představuje dopis, ve kterém se prvně vyskytuje minulý subjunktiv v různých spojeních: *est-il possible que ton téléphone ait été en dérangement, je regrette que tu n'aies pas pu être* (On y va 3, 1998: 45). Studenti mají za úkol sami tyto tvary minulého subjunktivu vyhledat a v následném cvičení využít subjunktiv přítomný i minulý. Návnik užití minulého subjunktivu pak probíhá v transformačním cvičení v základní učebnici za použití spojení *Je suis contente que a je suis désolé que* (On y va 3, 1998: 47). V tomto cvičení musí studenti dávat pozor nejen na správné tvary subjunktivu minulého, ale i na nesamostatná osobní zájmena. Toto cvičení považují za poměrně obtížné právě proto, že kombinuje novou látku s procvičováním zájmen a jejich postavení.

V pracovním sešitě slouží v lekcí 3 k návniku minulého subjunktivu několik cvičení transformačních, ve kterých se studenti seznamují s novými výrazy jako *je suis déçu, nous nous réjouissons* (On y va 3A – CE, 1998: 35), dále cvičení na dokončení vět, ve kterých se ve větě hlavní objevují výrazy jako *nous ne regrettons pas que, c'est dommage que, il n'est pas possible que* a další. Jedná se o cvičení, která by studentům neměla působit potíže, pracují se známou slovní zásobou a zaměřují se pouze na jeden gramatický jev, kterým je subjunktiv. Cvičení s použitím *c'est dommage* kombinuje procvičení subjunktivu současně se zájmenem *en* a jeho správným umístěním. (On y va 3A – CE, 1998: 38).

V dalších cvičeních v části *Révision* probíhá návnik použití subjunktivu minulého s využitím výrazů, které jsou již v souvislosti se subjunktivem studentům známy – *être content, être désolé*. V závěru lekce si v rámci opakování studenti mají ujasnit nově získané vědomosti na několika cvičení zaměřených na konkurenci několika slovesných způsobů – subjunktivu přítomného, subjunktivu minulého a infinitivu. (On y va 3, 1998: 59).

Lekce 6 představuje třetí část používání subjunktivu a zaměřuje se na vyjádření vztahů mezi větami a s použitím spojek a spojkových sousloví pro vyjádření věty účelové, časové a způsobové. Ve výchozím textu se vyskytují spojková sousloví *avant que, pour que, sans que*. (On y va 3, 1998: 92). V základní učebnici jsou pak k dispozici cvičení zaměřená na užití těchto spojkových sousloví, vždy ale v závislosti na konkurenci subjunktivu s infinitivem. Při použití těchto spojkových sousloví doporučuje autorka i překlad jednotlivých vět ze cvičení, pro správné pochopení vyjádření účelu.

Je voudrais **te parler**. (je – partir)

Je voudrais te parler **avant de** partir

Je voudrais te parler **avant que** tu ne partes. (On y va 3, 1998: 94)

K dalšímu procvičení jsou k dispozici cvičení v pracovním sešitě, zaměřená na konkurenci infinitivu a subjunktivu, případně na každý slovesný způsob zvlášť. V rámci všech cvičení této lekce využívá autorka stejné věty, se kterými pracuje napříč cvičeními.

V gramatickém shrnutí uvádí autorka několik pravidel. (On y va 3, 1998. 216)

- „Užití subjunktivu vyžadují některé spojky a spojková sousloví uvádějící věty účelové.“

Viens vite **pour que je te dise** ce qu'il a de nouveau. *Pojď sem rychle, abych ti řekla, co je nového.*

- „Při totožných podmínkách ve větě hlavní i vedlejší použijeme infinitivní vazbu, přičemž spojky se mění v předložky či předložková sousloví.“

Thérèse a laissé un message **pour ne pas inquiéter** ses parents. *Tereza nechala vzkaz, aby nezneklidnila rodiče*

- „Při totožných podmínkách se v infinitivních vazbách mění *avant que* + subjunktiv v *avant de* + infinitiv.“

Nous sommes arrivés **sans que personne nous ait invités**. *Přišli jsme, aniž by nás kdo byl zval.*

Lekce 7 se zaměřuje na věty přípustkové, účinkové a podmínkové. Příklady vět jsou k dispozici v gramatickém přehledu.

Bien **qu'elle n'ait** 17 ans, elle veut se marier. *Třebaže jí je teprve 17, chce se vdávat.*

Réponds **de sorte qu'on te comprenne**. *Odpověz tak, aby ti rozuměli.*

Je me marierai **à condition que notre mariage soit simple**. *Vdám se pod podmínkou, že naše svatba bude prostá.* (On y va 3, 1998: 216 - 222).

Jedná se o spojková sousloví jako *bien que, de sorte que, de manière que, à condition que...* Úvodní cvičení v základní učebnici je překladové, zaměřené na užití *bien que* a *quoique* a překlad do českého jazyka (On y va 3, 1998: 106). V dalším cvičení mají studenti sami vytvářet věty s využitím těchto spojkových sousloví. V pracovním sešitě se pak objevuje také cvičení poukazující na rozdíl mezi *avant que* + subjunktiv a *après que* + indikativ. V rámci základní učebnice se o rozdílu *après que* a *avant que* autorka nezmiňuje,

a to ani v gramatickém přehledu. Studenti musí pravidlo odvodit na základě transformačního cvičení v pracovním sešitě.

Ukázka cvičení: (On y va 3B – CE, 1998: 21)

Transformez les expressions en utilisant

Avant que:

Avant l'ouverture du lycée – avant qu'on ouvre le lycée.

Avant la fermeture du musée – .....

Avant le début du spectacle – .....

Avant la sortie des visiteurs – .....

Avant l'arrivée du train – .....

Avant le départ de l'autobus – .....

V poslední **lekcí číslo 8** se setkáváme se subjunktivem ve větách vztažných k vyjádření cíle, úmyslu, nejistoty a pochybnosti, je-li hlavní věta záporná, tázací, podmiňovací nebo oznamovací. (On y va 3, 1998: 224). Výchozím textem této lekce je rozhovor, ve kterém se objevují vazby jako:

Cela m'étonnerait beaucoup **qu'il y ait** encore quelque chose que tu n'aies pas encore vu.

Mais celui-ci est le plus remarquable **qu'on puisse voir**.

L'église Sainte – Marie sous la Chaîne est probablament le plus intéressante **que j'aie jamais vue**.
(On y va 3, 1998: 118)

V tomto ohledu je velmi důležitý překlad do českého jazyka. On y va nicméně, proti učebnicím FLE, rozlišuje více druhů vztažných vět podle vyjádření cíle, vlastnosti, vyjádření nejistoty a pochybnosti a superlativu a výrazech obdobné platnosti.

Il cherche **quelqu'un qui puisse** réparer mon vélo.

Hledám někoho, kdo by mi mohl opravit kolo.

Il n'y pas **de sport qui soit** plus agréable que la natation.

Není sport, který by byl příjemnější než plavání.

C'est le plus grand peintre **que ait jamais vécu**.

Je to největší malíř, jaký kdy žil.

(On y va, 1998: 224).

4.1.3 Shrnutí

Učebnice On y va vychází z možnosti srovnání francouzštiny s mateřským jazykem studentů a ze strukturně pojmového a situačního principu. Právě přítomnost českých překladů a českého výkladu gramatiky je její výhodou, zvláště pak pro některé jevy, jako je subjunktiv, kdy český překlad výrazně usnadňuje pochopení rozdílů konkurence mezi tímto slovesným způsobem a indikativem. Pro každou lekci je důležitý výchozí text, často dialogického typu, ve kterém se vždy vyskytují nové gramatické jevy, které jsou následně v dané lekci probírány a procvičovány. Studenti nejprve prostřednictvím textu pozorují

výskyt, tvary a užití subjunktivu a pak si své znalosti ověřují. Úvodní text je u každé lekce východiskem pro prezentaci nových jazykových prostředků. Gramatický výklad v závěru učebnice se sice váže ke každé lekci, je psán v češtině, ale má pouze shrnující charakter. Gramatická pravidla musí prezentovat učitel na základě své vlastní přípravy, vždy v souvislosti s výchozím textem. Se subjunktivem se studenti seznamují ve druhém díle On y va 2 (1998) v předposlední lekci. V základní učebnici není u výkladu subjunktivu vždy dostatek cvičení, je tedy vhodné pro některé jevy využít cvičení z pracovního sešitu, případně si připravit vlastní cvičení. Některá cvičení jsou zejména v případě procvičování subjunktivu velmi obtížná, protože mnohdy kombinují více gramatických jevů a studenti se tak již při nácviu musí soustředit na více věcí. Protože se jedná o českou učebnici, která přihlíží k rozdílům mezi mateřským a osvojovaným jazykem, v pracovním sešitě se vyskytuje mnoho překladových cvičení, ať už z francouzského jazyka do českého, nebo opačně. Prostřednictvím těchto cvičení mohou studenti při nácviu užití subjunktivu vnímat mnohdy i malé rozdíly v obsahu sdělení. V rámci souboru čtyř dílů učebnic, je prezentace subjunktivu nejvýznamnější ve třetím díle On y va 3 (1998), kde se vyskytuje v celkem šesti lekcích a tvoří základ mluvnického učiva tohoto dílu. Koncentrace výkladu subjunktivu ve třetím díle je dle mého názoru nepřiměřená a na studenty je pak kladen v osvojení užití subjunktivu velký nárok.

4.1.4 Pravidla použití subjunktivu v učebnicích On y va podle pořadí nácviku

díl	část	vyjádření/ pravidlo	výrazy/ slovesa	příklad
OyV 2	L9	Neosobní výrazy vyjadřující nutnost	il faut, il est nécessaire, il est indispensable	<i>Il faut que je parte.</i> <i>Je třeba, abych odjela.</i> <i>Il n'est pas nécessaire que vous traduisiez tout le texte.</i> <i>Není nutné, abyste překládali celý text.</i>
		Vůle, přání	vouloir que	<i>Je veux que tu le saches.</i> <i>Chci, abys to věděla.</i> <i>Nous ne voudrions pas qu'il pleuve demain.</i> <i>Nechtěli bychom, aby zítra pršelo.</i>
		Konkurence subjunktivu a infinitivu je-li stejný podmět		<i>Il faut partir.</i> <i>Je třeba odejít.</i> <i>Je ne veux pas le savoir.</i> <i>Nechci to vědět.</i>
OyV 3	L1	Ve větě jednoduché vyjadřující rozkaz, zákaz, výzvu, přání ¹¹		<i>Qu'il ne parte pas.</i> <i>At' neodjíždí.</i> <i>Vive(nt) les vacances?</i> <i>At' žijou prázdniny!</i>
OyV 3		V souvětí po slovesech, neosobních výrazech a spojeních vyjadřujících vůli, nutnost, žádost, přání, rozkaz, zákaz, výzvu	conseiller, proposer recommander, demander, souhaiter, désirer, prier, aimer, préférer, détester, permettre, intredire, ordonner)	<i>Il souhaiterait que je sorte moins souvent.</i> <i>Přál by si, abych chodila méně často ven.</i> <i>Il a ordonné que tout le monde revienne.</i> <i>Narídil, aby se všichni vrátili.</i>
OyV 3		Vyjádření rozkazu či zákazu	prostřednictvím sloves dire, écrire, téléphoner	<i>Dites que tout le monde sorte.</i> <i>Řekněte, aby všichni odešli.</i> <i>Dis à Luc que sa soeur nous attende.</i> <i>Řekni Lukášovi, aby na nás jeho sestra počkala.¹²</i>
OyV 3		Po slovesech vyjadřujících nejistotu, pochybnost, možnost, nemožnost, malou pravděpodobnost	douter, il n'est pas sûr/certain/probable/évident, il semble, il se peut, il est possible/impossible, il est peu probable	<i>Il n'est pas possible que toutes les étagères soient rangées.</i> <i>Není možné, aby všechny policičky byly urovnané.</i> <i>Il est peu probable qu'il ait envie de bavarder avec moi.</i> <i>Je málo pravděpodobné, že by se mu chtělo povídat si se mnou.</i>

¹¹ Subjunktiv ve větách jednoduchých není v rámci učebnice procvičován, jeho výskyt je pouze uveden v gramatickém shrnutí v lekcí číslo 1 On y va 2.

¹² Subjunktiv po slovesných sděleních pro vyjádření rozkazu či zákazu není v rámci učebnice ani pracovního sešitu procvičován. Je pouze uveden v gramatickém shrnutí v lekcí číslo 1 On y va 3.

OyV 3		Po slovesech myšlení, názoru, sdělování	prostřednictvím dire, penser, croire, espérer, avoir l'impression, imaginer	Je crois qu'il est malade. Myslím, že je nemocen. Je ne crois pas qu'il soit malade. Nemyslím, že by byl nemocen. Je ne dis pas que ton travail est inutile. Neříkám, že tvá práce je zbytečná. Je ne dis pas que ton travail soit inutile. Neříkám, že by tvá práce byla zbytečná
OyV 3	L2	Po slovesech, neosobních výrazech vyjadřujících cit, radost, smutek, spokojenost, nespokojenost, lítost, údiv, strach	se réjouir, être content/heureux/ravi/enchanté/mécontent/triste/malheureux/désolé/déçu/fâché/surpris/étonné, regretter, c'est dommage, avoir peur	C'est dommage que nous ne puissions pas suivre leur discussion. To je ale škoda, že nemůžeme sledovat jejich diskusi. J'ai peur qu'il ne lise ce message. Mám strach, aby si nepřečetl ten vzkaz.
OyV 3	L3	Subjunktiv minulý vyjadřuje předčasnost ve vztahu k ději věty hlavní.		Dommage que tu ne sois pas arrivée à temps. Škoda, žeš nepřišla včas. Nous avons été déçus que Pierre ait menti. Byli jsme zklamáni, že Petr lhal.
OyV 3	L6	Subjunktiv vyžadují některé spojky uvádějící věty účelové	pour que, afin que, de peur que, de crainte que + infinitivní vazba při totožných podmínkách	Elle n'a pas raconté sa promenade à ses copains de peur qu'ils ne se moquent d'elle. Nevyličila svou procházku kamarádům, aby se ji nesmáli. Elle est sortie pour faire une promenade. Šla ven, aby se prošla.
		Subjunktiv vyžadují některé spojky uvádějící věty časové	avant que, en attendant que, jusqu'à ce que	En attendant que vous (ne) soyez de retour, je feuilleterai ces magazines. Než se vrátíte, prolístuji si tyto časopisy. Il vaudrait mieux rentrer avant qu'il ne fasse nuit. Bylo by lépe se vrátit dříve, než bude tma.
		Subjunktiv vyžadují některé spojky uvádějící věty způsobové	sans que	Nous sommes arrivés sans que personne nous ait invités. Přišli jsme, aniž by nás kdo byl pozval.
OyV 3	L7	Subjunktiv vyžadují některé spojky uvádějící věty přípustkové	bien que, quoique	Elle se maquille quoique ça ne plaise pas à son ami. Maluje se, přestože se to jejímu příteli nelíbí.
		věty účinkové věty podmínkové	de telle sorte que, de telle façon que, de telle manière que à condition que, à moins que	Je prononce de sorte que tout le monde me comprenne. Vyslovuji tak, aby mi všichni rozuměli.

				<p><i>Je ne te le dirai pas à moins que tu n'y tiennes.</i> <i>Neřeknu to, ledaže bys na tom trval.</i></p>
OyV 3	L8	<p>Subjunktiv ve větách vztažných k vyjádření cíle, úmyslu, nejistoty, pochybnosti, po superlativu a výrazech obdobné platnosti.</p>		<p><i>Je cherche quelqu'un qui puisse réparer mon vélo.</i> <i>Hledám někoho, kdo by mi mohl spravit kolo.</i></p> <p><i>Il n'y a pas de sport qui soit plus agréable que la natation.</i> <i>Není příjemnější sport než plavání.</i></p> <p><i>C'est le plus grand peintre qui ait jamais vécu.</i> <i>To je největší malíř, jaký kdy žil.</i></p> <p><i>Prague est la plus belle ville que j'aie jamais vue.</i> <i>Praha je nekrásnější město, jaké jsem kdy viděla.</i></p>

4.2 Frankofonní učebnice: *Le Nouveau sans frontières*

Učebnice *Le nouveau sans frontières* vycházely postupně od roku 1988, jako čtyřdílný soubor autorského kolektivu Philippe Dominique, Jacky Girardet, Michèle Verdelhan a Michel Verdelhan. Vydalo je postupně nakladatelství Clé International. Součástí každého dílu je kromě základní učebnice ještě pracovní sešit, příručka pro učitele a čtyři audio kazety. Učebnice jsou určeny pro dospívající a dospělé studenty. První tři díly *Le Nouveau sans frontières* (1998) mají stejnou strukturu a členění. Poslední díl učebnice, který je zaměřen na umění, kulturu a literaturu, má strukturu odlišnou. Jak autoři píší v předmluvách jednotlivých dílů učebnice: „Elle assure l'apprentissage de la langue avec ses nombreux exercices écrits, oraux, d'écoute, et de systématisation; l'apprentissage de la communication, avec ses nombreuses activités de prise de parole; l'apprentissage de la civilisation, avec ses nombreux documents, illustrations et photos“ (NSF, 2001: 3).

4.2.1 Stavba učebnice

Každá učebnice je rozdělena na 4 části (*unité*), které jsou tematicky propojené různými příběhy. Každá *unité* obsahuje 5 lekcí a závěrečný *Bilan d'unité*. Na konci učebnice vždy najdeme *Bilan grammatical*, který nám důsledně shrnuje nově nabyté poznatky, a dále pak sekci *Conjugaison* s přehledem časování sloves a *Lexique* - abecední seznam slovíček s odkazem na lekce, kde se slovíčko vyskytovalo. U slovíčka je dále uveden slovní druh a rod. Učebnici uzavírá *Table des matières* rozdělený podle jednotlivých *unité* na *Vocabulaire*, *Grammaire*, *Communication* a *civilisation*.

Každou lekci otevírá výchozí text pro prezentaci jazykového učiva a k uvození nového gramatického tématu. Výchozí texty jsou v prvním a druhém díle rozděleny do 3 částí - A, B, C a mají podobu dialogickou, monologickou a smíšenou. Vždy jsou doplněny obrazovým materiálem. V prvním díle se jedná především o schematizované fotografie, ve druhém díle je využíván velmi dobrý fotoseriál zaměřený na mluvní akty. Třetí díl učebnice NSF 3 (1990) je strukturován v rámci lekce odlišně. Třetí díl využívá v úvodu lekce autentické dokumenty, úryvky z literárních děl, novin i časopisů, a další články a nejsou rozčleněny do částí A, B, C tak, jak tomu bylo v předchozích dílech. Výchozí texty lekcí vždy odpovídají skutečnému životu a reálným situacím.

Druhá část lekce se zaměřuje na *Vocabulaire et grammaire*, kde je prezentována gramatika, nové gramatické jevy, které se objevily ve výchozím textu a tematicky rozšiřující slovní zásoba.

Třetí část s názvem *Activités* je dělena na tři části A, B, C a každá je vždy uvedena tzv. *Mécanismes*, audiorálním cvičením určeným k základnímu nácviku. V základní učebnici je v části *Activités* k dispozici několik cvičení poslechových, řečových i strukturních, které se hodí pro práci při vyučovací hodině.

Členění pracovního sešitu je totožné s učebnicí. Je rozdělen na 4 části (*unités*), přičemž každá má 5 lekcí (*leçon*). Každá lekce pak obsahuje 5 rubrik – *Vocabulaire, Grammaire, Écrit, Oral, Compléments*. Jak autoři pracovního sešitu zmiňují v předmluvě: „certains exercices pourront être réalisés directement sur le cahier, pour d’autres, les réponses devront être écrites sur une feuille ou un cahier à part“ (NSF 2 – CE, 1989: 3). Pro všechna cvičení, kromě těch, která vyžadují tvůrčí přístup, jsou na konci k dispozici výsledky v tzv. *Solutions*. Pracovní sešit obsahuje cvičení gramatická i lexikální, zaměřuje se na mluvený i psaný projev a nabízí zábavnou formu cvičení v podobě básniček, písniček a slovních her.

4.2.2 Presentace subjunktivu

V prvním díle učebnice se subjunktiv nevyskytuje. Ze slovesných způsobů a časů studenti poznali *přítomný čas, oznamovací a rozkazovací způsob, budoucí čas, minulý čas a imperfektum*.

Presentace subjunktivu se vyskytuje až ve druhém díle NSF 2 (2001), v *unité 2*, v *leçon 2*. Prvním výchozím textem (A) je dialog s doprovodnými fotografiemi, ve kterém se vyskytují tvary subjunktivu po výrazech: *il faut, je ne veux pas, je voudrais* a slovesa ve tvaru subjunktivu: *que j’aie, qu’ils décident, que j’occupe, que je fasse*. (NSF 2, 1989: 64).

Studenti by si po vyslechnutí rozhovoru sami měli najít nové tvary sloves a pozorovat, po jakých výrazech se tyto tvary vyskytují. V této části se gramatika zaměřuje na tvary subjunktivu a jeho tvoření a na užití subjunktivu po výrazech nutnosti, vůle a přání.

Pravidla pro tvoření a užití subjunktivu se objevují v části *Vocabulaire et grammaire*. Jako vzorové sloveso využívají autoři sloveso *parler* a využití koncovek *e – es – e – ions – iez – ent*. V pedagogické příručce je uvedeno pravidlo pro tvoření subjunktivu: „Les terminaisons sont sensiblement les mêmes que pour l’indicatif présent des verbes du 1er groupe“ (NSF 2 – Livre du professeur, 1990: 55). Jsou zde uvedena i další slovesa a jejich tvary subjunktivu, v první osobě jednotného čísla: *que je finisse, que j’aie, que je vienne, que je parte, que je sorte, que je sache, que je prenne, que je veuille, que je puisse*,

que je fasse a nepravidelná slovesa *avoir* a *être*, která jsou zde vyčasována ve všech osobách. Zde je na učiteli, aby sám tvoření subjunktivu doplnil a uvedl některé příklady, u kterých by mohlo tvoření subjunktivu působit potíže, jako například u sloves: *payer*, *crier*, *briller* či *gagner*.

Užití subjunktivu se v prvotní prezentaci zaměřuje na (a) vyjádření vůle (*la volonté*), nutnosti (*l'obligation*), (b) přání (*le souhait*) a (c) chuti a preference (*le goût et les préférences*). Jsou zde kromě sloves *vouloir* a *il faut*, která se objevila ve výchozím textu, další slovesa pro vyjádření vůle: *ordonner*, přání: *souhaiter* a chuti/preference: *aimer*, *adorer*, *préférer*, *détester* (NSF 2, 1989: 66).

Výchozí rozhovor pokračuje další částí (B), ve které se objevuje subjunktiv po spojkovém sousloví *pour que*: *pour que tu aies une bonne situation/pour que tu ne sois pas boulanger*. Užití subjunktivu se zde vyskytuje pro vyjádření účelu (*le but*) a je prezentováno v konkurenci s infinitivem, pokud je stejný podmět: „On emploie la tournure infinitive lorsque les deux verbes ont le même sujet“ (NSF 2 - Livre du professeur, 1990: 57).

Třetí část lekce (C) představuje monologický text, autentický dokument, ve kterém se vyskytují další výrazy, po kterých se vyskytuje indikativ a subjunktiv: *expliquer*, *préciser*, *demander*, *proposer*, *promettre*. (NSF 2, 1989: 65). Zde je třeba uvést pravidlo, že u těchto a jiných sloves, se v oznamovací kladné větě používá u sloves jako *dire*, *déclarer*, *penser*, *croire* výhradně indikativ. V záporně větě jsou slovesa *dire*, *déclarer* následována indikativem, ale slovesa *croire* a *penser* subjunktivem. Zde by se měl učitel také zaměřit na sloveso *demander* a jeho konstrukce: *demander que* + subjunktiv, *demander de* + infinitiv, *demander à* + infinitiv, *demander si* + indikativ (NSF 2 - Livre du professeur, 1990: 59).

Ke všem třem výchozím textům (ABC) a souvisejícím gramatických výkladům jsou v části *Activités* k dispozici cvičení. Úvodním cvičením je vždy strukturní audio-orální cvičení fonetická i gramatická, tzv. *Mécanismes*, které je součástí kazetové nahrávky. V první části (A) mají studenti za úkol transformovat věty prostřednictvím *il faut*, se kterým se seznámili ve výchozím textu, a aplikovat subjunktiv. Jedná se o velmi užitečné cvičení spojující fonetické i strukturální cvičení. Ve druhé části cvičení využívají sloveso *vouloir*, se kterým se též seznámili v úvodním textu.

Ukázka cvičení: (NSF 2, 1989: 68).

Mécanismes A:

Je dois aller chez le dentiste.	Il faut que j'aïlle chez le dentiste.
Il doit m'arracher une dent.	Il faut qu'il m'arrache une dent.
Tu dois venir demain.	Je veux que tu viennes demain
Nous devons travailler ensemble.	Je veux que nous travaillions ensemble

(NSF 2, 1989: 68)

V dalším cvičení mají studenti za úkol doplnit správný tvar sloves uvedených v závorkách. Nejedná se nicméně o doplňování do izolovaných vět, ale do souvislého rozhovoru. Ve cvičení se objevuje také jeden infinitiv v případě shodného podmětu a indikativ u slovesa *demander* (NSF 2, 1989: 68). Studenti tak musí dávat pozor na správný slovesný způsob a ne jen mechanicky doplňovat subjunktiv. Velmi užitečné je cvičení, pro které si studenti mají připravit své vlastní rozhovory založené na principu udílení pokynů a povinností. K tomu jim slouží kresby tří typů životních situací. Cvičení je zaměřeno na interakci mezi studenty a řečové dovednosti. Je připraveno zábavnou formou (NSF 2, 1989: 68).

K druhému textu (B) je k dispozici rovněž audio-orální cvičení v tzv. *Mécanismes*, kde studenti procvičují užití subjunktivu po slovesech *aimer, préférer, détester* (NSF 2, 1989: 69). Druhá část cvičení se již zaměřuje na vyjádření účelu (*le but*).

V pracovním sešitě jsou k dispozici v části *Grammaire* celkem tři cvičení. Jedno cvičení se zaměřuje na přeformulování textu s využitím subjunktivu a spojení *il faut*, v dalším doplňovacím cvičení je třeba vybrat správné tvary subjunktivu u sloves uvedených v závorkách – subjunktiv po slovesech *vouloir* a *souhaiter*.

Ukázka cvičení: (NSF 2 - CE, 1989: 55)

Le subjonctif dans l'expression des souhaits. Complétez en utilisant le verbe entre parenthèses.

Nous allons faire un pique-nique demain. Je voudrais qu'.....(faire beau)
Valérie a rencontré un garçon qui lui plaît beaucoup. Je souhaite qu'elle (le revoir).
Tu as la grippe? Je souhaite que tu (aller mieux) bientôt.
Ils sont partis en retard à l'aéroport. Je souhaite qu'ils (arriver) avant le départ de l'avion.
J'organise une fête samedi soir. Je voudrais que tu (venir)

Poslední cvičení je transformační a zaměřuje se na výrazy pocitu a osobního postoje. Jedná se o cvičení, kde studenti musí sami transformovat věty s použitím předepsaných vazeb (*j'adore, je trouve bien, j'aime bien...*) (NSF 2 – CE, 1989: 55). Vzhledem k nutnosti tvůrčího přístupu ke cvičení, není k tomuto cvičení k dispozici klíč s odpověďmi. Může ale být vhodným cvičením i pro vyučovací hodinu.

Subjunktiv se dále v **unité 2** objevuje ve čtvrté lekci (*leçon 4*). Výchozím texty (A, B) jsou dopisy, kde se vyskytuje subjunktiv po výrazech radosti, smutku a dalších pocitů *je suis heureux que, je suis triste que* (NSF 2, 1989: 80). Právě v této lekci se seznamujeme s novou slovní zásobou pocitů radosti či smutku (*sentiments positifs X sentiments négatifs*). K tomu se pak váže i užití subjunktivu po slovesech vyjadřujících pocity. V základní učebnici je uvedeno pouze spojení: *je suis content* a *je suis désolé*. Je na učiteli, aby další slovesa doplnil (*craindre, regretter, se réjouir que, être heureux, ravi, triste...*) V základní učebnici nicméně nejsou pro procvičení sloves vyjadřujících pocit v hodině žádná cvičení, aktivity jsou zaměřené na jiné gramatické jevy, které se v rámci této lekce vyskytují. Je třeba využít pracovní sešit, ve kterém je k dispozici cvičení řečové, ve kterém mají studenti sami využívat přídavná jména vyjadřující pocit radosti, nadšení, smutku (NSF 2 – CE, 1989: 71).

Dále se pak studenti seznamují s neosobními konstrukcemi (*formes impersonnelles*) jako: *il est nécessaire, il est inutile*, které se vyskytují v úvodním rozhovoru (C). Další tyto konstrukce musí doplnit učitel, obsáhlejší seznam je k dispozici v pedagogické příručce (NSF 2 - Livre du professeur, 1990: 73). Právě v této části (C) je cvičení *Mécanismes* zaměřené na subjunktiv a neosobní konstrukci *il est nécessaire*. K procvičení slouží cvičení v pracovním sešitě, které je ale zaměřené na využití neosobních konstrukcí a infinitivu.

V závěrečném *Bilan d'unité* (NSF 2, 1989: 99) lze využít cvičení, které shrnuje již osvojené tvary a užití subjunktivu.

Prezentace subjunktivu se dále vyskytuje v **unité 3**, lekci 5 (NSF 2, 1989: 136). Výchozím textem je rozhovor (A), ve kterém se objevují výrazy možnosti (*expressions de possibilité*) jako například: *il est possible que, il se peut + subjunktiv*. Protože už studenti tento slovesný způsob dobře znají, bude v tomto případě pro ně snadné nové výrazy v textu dohledat a vyvodit pravidlo. K ověření slouží i stručný gramatický přehled v části *Vocabulaire et grammaire*.

Il est possible **que je sois** en retard.

Il se peut **que j'arrive** à 9 heures. (NSF 2, 1989: 139)

V pedagogické příručce je také rozlišeno užívání těchto konstrukcí v hovorovém a spisovném jazyce: „Dans le langage parlé, on emploie plus souvent le démonstratif: c'est possible que ce soit lui. Encore plus familier: „ça se peut“ pour c'est possible. (NSF 2 - Livre du professeur, 1990: 112). Studenti by i s těmito možnostmi měli být seznámeni, aby v případné komunikaci s rodilým mluvčím dokázali tento tvar rozlišit. K procvičení slouží audiorální cvičení *Mécanismes A*, podle kterého mají studenti za pomoci *il est possible* transformovat věty.

Prezentace nových jevů týkajících se subjunktivu se pak dlouho neobjevuje. Studenti se mezi tím seznamují s kondicionálem přítomným i minulým. V **unité 4**, lekci 5 (NSF 2, 1989: 186) se prostřednictvím výchozího textu (B) objevuje použití subjunktivu pro vyjádření pravděpodobnosti (*expressions de la probabilité*) a pro vyjádření názor (*expressions de l'opinion*). Jedná se o slovesa *croire, penser, trouver, supposer, espérer, être sûr*.

Il est improbable **qu'il vienne**.

Il est peu probable **qu'il vienne**. (NSF 2, 1989: 186)

Je crois **qu'il sera** là demain.

Je ne crois pas **qu'il soit** là demain.

Je ne crois pas **qu'il sera** là demain.

V případě těchto sloves oceňuji uvedení obou možných příkladů v záporné formě věty hlavní. Tyto možnosti je třeba umět rozlišit a jako mluvčí si dobře uvědomit volbu subjunktivu či indikativu pro dané vyjádření. Učitel může pro lepší pochopení přeložit obě varianty do mateřského jazyka, aby byli studenti schopni odlišit i drobné rozdíly ve sdělení.

Jak již bylo řečeno v úvodní charakteristice, třetí díl NSF 3 se od předchozích dílů mírně odlišuje. Jednotlivé lekce jsou sice uvedeny výchozím texty (literární texty, autentické dokumenty, úryvky z novin a časopisů), nejsou ale rozděleny na 3 části (A, B, C) tak, jak tomu bylo v předchozích dílech.

Subjunktiv se ve třetím díle NSF 3 (1990) objevuje v **unité 1**, lekci 2, ve formě rekapitulace již nabytých vědomostí. Vedle subjunktivu přítomného je studentům představen i subjunktiv minulý včetně ukázky slovesa *parler* ve všech tvarech. Časování je uvedeno v přehledné tabulce (NSF 3, 1990, 22). Autoři shrnují naučené poznatky a odkazují na různé lekce učebnice NSF 3, kde se k daným jevům vrací a rozšiřují je. Vždy v souvislosti s úvodním textem dané lekce, kde se různé formy a tvary subjunktivu objevují. Lekce slouží především k opakování osvojených znalostí, je zde shrnutí užití

subjunktivu „pour exprimer l'obligation ou la nécessité, pour exprimer l'interdiction et pour exprimer la volonté“ (NSF 3, 1990: 23). K opakování slouží *Mécanismes*, které kombinuje strukturní a fonetické cvičení. Jedná se téměř o identické cvičení, jako při prvním osvojování subjunktivu v předchozím díle učebnice. Další cvičení slouží k opakování tvoření subjunktivu přítomného a následně ke tvoření subjunktivu minulého. Subjunktiv minulý je v základní učebnici pouze zmíněn v souvislosti s jeho tvořením. Je doplněn o jedno cvičení. Výklad minulého subjunktivu je tedy zcela na učiteli a jeho vlastní přípravě, stejně jako cvičení k procvičování, kterých je nedostatek i v pracovním sešitě. V rámci celé učebnice NSF 3 se seznamujeme s dalšími výrazy, po kterých se subjunktivu aplikuje. Jedná se tak vesměs o rozšíření slovní zásoby a řazení do příslušné kategorie užití subjunktivu.

- obligation – interdiction (NSF 3, 1990: 23)
- certitude – doute (NSF 3, 1990: 34)
- espoir – souhait – regret (NSF 3, 1990: 62)
- crainte (NSF 3, 1990: 74)

Ve třetím díle přichází také na řadu subjunktiv v rámci logických vztahů mezi větami v souvětí. Jsou obsaženy v celé učebnici podle dalších probíraných gramatických jevů i podle nové slovní zásoby.

Zcela nové užití subjunktivu je prezentováno v *unité 2*, lekcí 3. Jedná se o užití subjunktivu ve větách vedlejších vztahných (*les propositions relatives*). V gramatické části (NSF 3, 1990: 86) jsou tyto věty rozděleny podle úmyslu mluvčího na:

- idée d'intention, de but ou de conséquence: *Il cherche quelqu'un qui puisse l'aider.*
- après un superlatif ou un mot de sens analogue: *C'est le seul qui puisse l'aider.*
- après un mot négatif: *Il n'y a personne qui puisse nous renseigner.*

V tomto výkladu je kladen důraz na komunikativní princip a důraz na mluvčího, který dle svého uvážení aplikuje subjunktiv, případně indikativ, pro vyjádření správného smyslu sdělení. K procvičení slouží cvičení v základní učebnici zaměřené právě na konkurenci indikativu a subjunktivu. Jedná se o doplňovací cvičení (NSF 3, 1990: 90). V pracovním sešitě je k nácvičování nové látky k dispozici pouze jedno textové cvičení, ve kterém studenti mají hledat vedlejší věty vztahné. (NSF 3 – CE, 1990: 68).

V následující lekcí (*leçon 4*) se studenti seznamují s použitím subjunktivu pro vyjádření předpokladu či domněnky, a to vždy v konkurenci s kondicionálem

či indikativem (NSF 3, 1990: 98). Některé tyto výrazy se vyskytují ve výchozím dialogickém textu a studenti by je měli nejprve sami rozeznat a pozorovat výskyt subjunktivu a indikativu. Jedná se o slovesa: *à supposer que, en supposant que, en admettant que, soit que*. K procvičení slouží *Mécanismes* zaměřený na transformaci podmínkové věty.

Další užití subjunktivu uvádí autoři v **unité 3**, lekci 1 a jedná se o výrazy vyjadřující účel (*le but*), se kterým se studenti již seznámili v předchozím díle učebnice, ale pouze s využitím *pour que*. Zde jsou doplněny další výrazy, po kterých se vyskytuje subjunktiv: *afin que, de façon que, de sorte que, de manière que, de crainte que, de peur que* (NSF 3, 1990: 114). K nácviku slouží část *Mécanismes B*. V následující lekci 2 (NSF 3, 1990: 126) se studenti seznamují se subjunktivem pro vyjádření podmínky (*expression de la condition*) a výrazy: *à condition que, à moins que* a se subjunktivem pro vyjádření opozice/přípustky (*expression de l'opposition*) a výrazy: *bien que, quoique, sans que*. Zcela stejným způsobem se studenti seznamují s použitím subjunktivu pro vyjádření návrhu/pobídky (*proposer, suggérer*) v lekci číslo 2, *unité 3*, v tomto případě v konkurenci s infinitivem (NSF 3, 1990: 137).

V dalších lekcích se opakují stejné případy užití subjunktivu, jak jsme je poznali v předchozím díle učebnice. V některých případech jsou doplněné o další spojení, která vyžadují subjunktiv. V **unité 4**, lekci 4 je pak prezentován subjunktiv plusquamperfekta a imperfekta (NSF 3, 1990: 202). K pozorování nových tvarů subjunktivu slouží výchozí text, ve kterém studenti mají sami dohledat slovesa ve tvaru subjunktivu imperfekta (*qu'elle roulât, leur passé fût oublié, fût-il, qui inspirât*). Následně jim učitel představuje tvary časování subjunktivu imperfekta. V základní učebnici je k procvičení k dispozici jedno cvičení na vyhledávání nových tvarů subjunktivu. Protože ani pracovní sešit nenabízí další cvičení, je třeba využít cvičení z vlastní přípravy.

Jak již bylo řečeno, poslední díl NSF 4 (1993) má zcela odlišnou strukturu i pojetí. Je zaměřen na prohloubení znalostí v oblasti historické, kulturní, umělecké, politické ale i literární. Gramatika v tomto díle nehraje důležitou roli. Jen v pracovním sešitě najdeme několik cvičení týkajících se logických vztahů mezi větami v souvětí.

4.2.3 Shrnutí

Učebnice *Le Nouveau sans frontières* patří mezi oblíbené učebnice českých pedagogů. První díl učebnice je ještě postaven na kompromisu strukturně-pojmového principu a funkčně komunikativního, ve druhém díle však již funkčně komunikativní

princip převládá. To se projevuje zejména ve výkladu gramatiky, který je zaměřen na roli mluvčího a komunikativní akt. Nová látka je prezentována na základě výchozích textů, které jsou nositeli nových gramatických jevů, ale také nové slovní zásoby. Výchozí texty ve druhém díle NSF 2 jsou koncipované velmi dobře, jsou atraktivní, dotýkají se každodenního života a představují užitečné mluvní akty. Výchozí texty třetího dílu NSF 3 jsou odlišné, jedná se o delší články, úryvky, autentické dokumenty. Jejich struktura a povaha je ve srovnání s předchozím dílem NSF 2 méně zábavná a pro práci v hodinách méně vhodná.

Kombinaci strukturně-pojmového principu a funkčně-komunikativního představují audio-orální cvičení v základní učebnici tzv. *Mécanismes*, která slouží k základnímu nácviku. Jsou velmi dobře koncipována a určená pro práci při vyučovací hodině.

Ačkoliv první díl pokrývá cca 100 – 150 hodin výuky, subjunktiv se v něm neobjevuje. Studenti s ním seznamují až ve druhém díle. Subjunktiv je zde v úvodu uveden v kontextu, v našem případě během komunikativní situace v rámci fotoseriálu. Výklad je založen na postupu od funkce k formě, přičemž gramatická pravidla a tvoření tvarů subjunktivu jsou popsána vzápětí. V učebnici pak v různých kapitolách nacházíme další výrazy a spojení, po kterých se subjunktiv používá. Tyto nové poznatky by měl student uvádět do vztahů, začleňovat je do soustavy již získaných poznatků. Je třeba zdůraznit, že ve druhém díle je prezentace subjunktivu založena na postupném osvojování nových a nových případů užití subjunktivu, a tedy to není vše součástí jedné kapitoly, což považuji za velkou výhodu.

Třetí díl NSF má kromě prezentace subjunktivu minulého, imperfekta a plusquamperfekta spíše shrnující charakter, zejména pak v první polovině učebnice. Zde pouze doplňuje již osvojené gramatické prostředky o další, rozšiřuje slovní zásobu a zaměřuje se na procvičení užití a tvoření subjunktivu. Až ve druhé části třetího dílu NFS 3 se studenti seznamují s užitím subjunktivu ve vedlejších větách. Jednotlivé rozdělení vět vedlejších není předmětem jedné kapitoly. Shrnující charakter třetího dílu a prezentace užití subjunktivu ve větách vedlejších vede k nepřiměřenému množství informací, a je tedy na učiteli, aby si sám zvolil způsob a rozložení látky.

4.2.4 Pravidla použití subjunktivu v učebnicích Le Nouveau sans frontières podle pořadí nácviku

díl	část	vyjádření/ pravidlo	výrazy	příklad
NSF 2	U2/L2	La volonté L'obligation	il faut que je veux que j'ordonne que	<i>Il faut que vous alliez chez le médecin. Je veux que tu partes.</i>
		Le souhait	je souhaite que je voudrais que	<i>Je souhaite que tu réussisses à ton examen. Il voudrait que j'aille avec lui au cinéma</i>
		Les goûts et les préférences	aimer, adorer, préférer, détester	<i>Je préfère qu'on aille au théâtre.</i>
		Le but	pour que	<i>Nous travaillons pour que nos enfants aient une bonne situation.</i>
NSF 2	U2/L4	Après les verbes de sentiment	être content/désolé/heureux que	<i>Nous sommes contents que tu viennes à notre soirée. Je suis désolé que Marie ne vienne pas.</i>
		Avec les formes impersonnelles	il semble que, il se peut que, il est nécessaire que	<i>Il n'est pas nécessaire que tu sois à l'heure. Il est inutile que tu viennes</i>
NSF 2	U3/L5	Pour exprimer la possibilité	il est possible que, il se peut que	<i>Il est possible que je sois en retard. Il se peut que j'arrive à 9 heures.</i>
NSF 2	U4/L5	Pour exprimer la probabilité	il est improbable, il est peu probable	<i>Il est improbable qu'il vienne. Il est peu probable qu'il vinne.</i>
		Dans l'expression de l'opinion	croire, penser, trouver, supposer, espérer, être sûr	<i>Je ne crois pas qu'il soit là demain. Je ne suis pas sûr qu'il réussisse.</i>
NSF 3	U1/L2	Le subjonctif passé pour exprimer une action accomplie		<i>Il faut que tu aies fini ce soir.</i>
NSF 3	U1/L3	Pour exprimer la certitude et le doute	je ne suis pas sûr que, je doute que, ça m'étonnerait beaucoup que, je ne pense pas que ¹³	
NSF 3	U2/L1	Pour exprimer de l'espoir, du souhait, du regret	j'espère que ¹⁴ , je souhaite que, pourvu que, je regrette que	<i>Je regrette que tu doives partir.</i>
		Pour exprimer la satisfaction	je suis satisfait que, je suis content que, je suis heureux	<i>Je suis content que vous soyez guéri.</i>
NSF 3	U2/L2	Pour exprimer la crainte	je crains que, j'ai peur que, je redoute que	<i>Je crains que tu n'aies froid.</i>

¹³ V základní učebnici nejsou uvedeny konkrétní příklady vět, jedná se pouze o shrnutí

¹⁴ Sloveso je zde zařazeno, ale s uvedením, že po něm vždy následuje indikativ.

NSF 3	U2/L3	Dans les propositions relatives pour exprimer l'idée d'intention, de but, de conséquence		<i>Il cherche quelqu'un qui puisse l'aider.</i>
		Après un superlatif ou un mot de sens analogue		<i>C'est le seul qui puisse l'aider.</i>
		Après un mot négatif		<i>Il n'y a personne qui puisse nous renseigner.</i>
		Pour exprimer la supposition et de l'hypothèse	à supposer que, en supposant que, en admettant que, soit que...soit que	<i>Il n'est pas venu dîner soit qu'il ait été malade, soit qu'il ait oublié.</i>
NSF 3	U3/L1	Pour exprimer le but	pour que, afin que, de façon que, de sorte que, de manière que, de crainte que, de peur que	
NSF 3	U3/L2	Pour exprimer l'opposition	bien que, quoique, sans que	<i>Bien qu'il ait coûté très cher, le film est un échec. Il est parti sans que personne le sache.</i>
		Pour exprimer la condition	à condition que, à moins que	<i>Je viendra à condition que j'aie le temps. J'irai au cinéma à moins qu'il n'y ait un bon film à la télé</i>
		Pour proposer ou suggérer	je propose que, je suggère que, vous aimeriez que	
NSF 3	U4/L4	L'imperfectif et le plus que parfait du subjonctif		<i>Que je parlasse, que tu parlasses, qu'il parlât... Que j'eusse parlé, que tu eusses parlé, qu'il eût parlé</i>

4.3 Frankofonní učebnice: Forum

Tento soubor učebnic vycházel postupně od roku 2000 do roku 2003 jako společná práce autorů – Christian Baylon, Angels Campà, Claude Mestreit, Julio Murillo a Manuel Tost. Tento kolektiv se podílel na prvním i druhém díle (kromě Ch. Baylona), poslední díl byl vytvořen v roce 2003 zcela jiným kolektivem (Jean-Thierry Le Bougnec, Marie-José Lopes, Robert Menand, Martine Vidal). Všechny tři zmíněné díly vydalo nakladatelství Hachette Livre. Učebnice Forum je určena pro starší adolescenty a dospělé.

Učebnice Forum klade důraz na komunikativní akt a schopnost studenta jednak reagovat v konkrétních komunikativních situacích, ale případně i jednat, a to vždy s ohledem na znalost sociokulturního prostředí. Právě poznávání nových jazykových prostředků probíhá v učebnici Forum prostřednictvím tzv. *Découverte*, kdy student jednotlivé jevy nejprve pozoruje a objevuje, vytváří si vlastní hypotézy o jejich fungování a následně nově osvojené poznatky ověřuje a systematizuje. První díl je určen začátečníkům a podle autorů odpovídá prvním dvěma jazykovým úrovním definovaných Rámcem (2000), tedy úrovni A1 (*découverte*) s malým přesahem do úrovně A2 (*survie*). Odpovídá výuce cca sta hodin a přípravě na zkoušky DELF prvního stupně. Druhý díl (Campà, Mestreit, Murillo, Tost, 2001) předpokládá již určitou znalost jazyka, tedy je určen studentům, kteří již absolvovali přibližně 100 vyučovacích hodin a podle autorů se dostávají z úrovně A2 na úroveň B1 (*seuil*). Poslední díl (Le Bougnec, Lopes, Menand, Vidal, 2002) odpovídá úrovni B1 s přesahem na úroveň B2 a je určen studentům, kteří si chtějí zdokonalit znalost francouzštiny a francouzské kultury.

4.3.1 Stavba učebnice

Každý díl má svá specifika, odlišnou strukturu a organizaci výuky. Pro následný rozbor výkladu subjektu popíše stručně u každého dílu jeho strukturu, koncepci a další metodologické a pedagogické postupy.

Učebnice Forum obsahuje celkem tři díly, přičemž každý je složen ze základní učebnice, pracovního sešitu s vícejazyčným slovníčkem, pedagogické příručky obsahující klíč ke cvičením pracovního sešitu (Campà, Mestreit, Torst, Murillo, 2000) a tři audio kazety, případně dva kompaktní disky.¹⁵ První a druhý díl doplňuje studijní příručka (Haiderová, Svobodová, 2003), která obsahuje přehled mluvnice a francouzsko-český slovníček. Každý díl učebnice je doplněn o tzv. *Carnet de route*, do kterého si žáci mohou během studia sami

---

¹⁵ K dispozici je také webová adresa www.club-forum.com.

doplňovat nově osvojené jazykové prostředky, což napomáhá k jejich studijní autonomii. V závěru všech tří dílů nalezneme také transkripci zvukových nahrávek. Součástí prvního i druhého dílu je přehled gramatiky *Memento grammatical*.

Forum I.

Jak již bylo řečeno, první díl je určen začátečníkům. Jako jediný ze souboru učebnic obsahuje první lekci zaměřenou na základní mluvní akty a nutnou komunikaci s vyučujícím. Je zde také uveden fonetický systém a abeceda.

Tato učebnice je rozdělena na tři tzv. moduly (*module*), které představují různé životní situace nebo oblasti komunikace. Jsou vždy uvedeny textem a doplněny kresbou. Každý modul se dělí na tři lekce (*unité*), přičemž každá lekce je uvedena rubrikou *Forum*, ve které je student prostřednictvím situační fotografie uveden do makrosituace, ve které se následně odehrávají dílčí rozhovory. Tato rubrika je užitečná pro uplatnění již osvojených jazykových prostředků.

Na konci prvního dílu je část s názvem *Portfolio*, autoevaluační nástroj navržený Radou Evropy, kde má student možnost pro sebehodnocení a posouzení dosažené komunikativní kompetence. Autoři pedagogické příručky prvního dílu (Campà, Mestreit, Murillo, Tost, 2011: 11) uvádějí, že gramatika není v učebnici prezentována jako soubor pravidel k osvojení, ale jako: „mise en forme, par l'apprenant de sa propre pratique.“ I když se v učebnici objevují různé tabulky s gramatickým přehledem, tento model není příliš přehledný a systematický. Zrovna tak v učebnici chybí přehled slovní zásoby. Ten je pouze součástí pracovního sešitu jako francouzsko-český slovníček.

Pracovní sešit je rozčleněn na devět lekcí, jejichž názvy jsou totožné s názvy lekcí v učebnici. Každá lekce pak odpovídá pěti částem podle metodologie výkladu (interakce, gramatika, slovíčka, vyjadřování se a část point DELF). Na konci pracovního sešitu je vícejazyčný slovník. Čeština v něm zahrnuta není.

Cílem této učebnice je dosažení komunikativní kompetence na základě funkčního užití jazykových prostředků v dané situaci. Zároveň klade důraz na sociokulturní kontext a osvojení dalších obecných kompetencí, jako je umění jednat, chovat se atd.

Každá *unité* je rozčleněna podle metodologického postupu na tři části:

a) Agir/réagir

Obsahuje několik výchozích textů, dialogů a autentických dokumentů, které prezentují nové jazykové jevy. Tato rubrika vede studenta ke schopnosti jednat a reagovat v nové situaci, zaměřuje se na globální porozumění s cílem vést ke studentově

autonomii a schopnosti dospět jednáním k poznání. Je zpracována na základě konceptualizace a metodologie aktivního poznávání formou problémového učení.

b) Connaître/reconnaître

V této rubrice si mají žáci na základě pozorování určitých jevů vytvářet hypotézy o fungování jazykových jevů, které si následně systematizují a ověřují pomocí různých transformačních, doplňovacích a dalších cvičení. Součástí systematizace je doplňování do tabulek, které jsou předkreslené v této části.

c) S'exprimer

Tak rubrika je rozčleněna na slovní zásobu, fonetiku a ústní projev. Jsou zde uvedena různá situační cvičení, která slouží k rozšiřování a obohacování slovní zásoby, rozvíjení produktivních řečových dovedností a pochopení rozdílu mezi psaným a mluveným projevem.

Po těchto třech základních složkách následuje oddíl *Pour aller plus loin*, který obsahuje části tzv. *Pause – jeux*, které nabízí zábavnou formou různé typy cvičení a motivačních aktivit herního charakteru k upevnění nově osvojených poznatků. Další částí je tzv. *Interculturel*, ve které si studenti rozšiřují znalosti o francouzské kultuře, reáliích a života ve Francii. Poslední část *Point Delf* nabízí procvičení a ověření znalostí na úrovni zkoušky DELF.

Forum II.

Druhý díl učebnice je určen dospělým a dospívajícím studentům, kteří již dosáhli určité úrovně znalosti jazyka a mají za sebou cca sto hodin výuky. Druhý díl je rovněž rozčleněn na tři základní moduly a tři lekce obsahující běžné životní situace. V tomto díle je *Portfolio* součástí tzv. *Carnet de route*. Organizace výkladu je mírně odlišná od prvního dílu a je rozdělena na dvě velké části: (1) *Parcours fondamental*, který je rozčleněn stejně jako první díl na *Agir/réagir*, *Connaître/reconnaître* a *S'exprimer*, navíc doplněn o část *Forum*, která slouží k připomenutí a osvěžení dosud získaných znalostí. (2) *Parcours complémentaire*, do něj jsou zařazeny kapitoly *Interculturel*, *Pause – jeux* a *Point DELF*.

Forum III.

Poslední díl učebnice Forum (2002) je určen dospělým pokročilým studentům, kteří již absolvovali cca 250 – 300 hodin výuky a chtějí si své znalosti zdokonalit nejen v jazyce, ale i v oblasti francouzské kultury. Svou strukturou se ale od předchozích dvou dílů liší. Učebnice je složena z dvanácti na sobě nezávislých *unité*, s různými tématy. Jejimi součástmi jsou, stejně jako v předchozích dílech, části *Connaître et reconnaître* a *Point DELF*. Učebnice klade velký důraz na interakci ve třídě a rozvíjení studijní autonomie. Prostřednictvím psaných i zvukových autentických dokumentů má za cíl posílit u studentů komunikativní kompetence v konkrétním kontextu, prohloubit jazykové dovednosti a v neposlední řadě rozšířit znalost francouzské kultury a chování Francouzů. V tomto díle není v závěru k dispozici gramatické shrnutí *Memento*.

4.3.2 Prezentace subjunktivu

Problematika subjunktivu se vyskytuje již v prvním díle učebnice Forum. Je jí věnována část poslední *unité 9* a to ve velmi omezené míře. V předchozích lekcích se studenti seznámili se třemi slovesnými časy – s minulým časem, s blízkou budoucností (*unité 4*) a s imperfektem (*unité 5*) a se třemi slovesnými způsoby – s rozkazovacím (*unité 7*), s kondicionálem (*unité 8*) a v poslední *unité* právě se subjunktivem přítomným.

První výskyt subjunktivu najdeme v části *Agir/réagir* v rámci dialogického výchozího textu, který si studenti nejprve vyslechnou jako zvukovou nahrávku a pokusí se odpovědět na otázku týkající se jeho obsahu. V úvodním rozhovoru se vyskytuje mnoho sloves ve tvaru subjunktivu (*refaire, faire, avoir, pouvoir, tenir, aller*) a zejména pak spojení vyžadující užití subjunktivu (*il faut que, pour que*). Tato spojení mají studenti sami v přepisu rozhovoru vyhledat a zamyslet se nad tím, co vyjadřují, a jaké jsou tvary infinitivu sloves po těchto spojeních následujících. Tímto způsobem mají studenti sami na základě dané situace vyvodit pravidlo pro použití a výskyt subjunktivu. Prozatím pouze a jenom po slovních spojeních *il faut que* a *pour que*.

Na úvod části *Connaître et reconnaître* (Forum I, 2000: 176) si studenti ověřují, zda správně z úvodního rozhovoru vyvodili, že po výrazech *il faut que* a *pour que* je užití subjunktivu povinné. Následně mají sami vybrat z dialogu všechny tvary slovesa *faire*, které se v něm vyskytuje a doplnit jeho tvary pro všechny osoby – vždy ale za použití výrazu *il faut*, nikoliv odděleně. Následující cvičení jsou zaměřena na koncovky tvarů subjunktivu ve srovnání s indikativem.

Morfologická pravidla jsou prezentována v tabulce. Studenti mají sami, na základě již osvojených pravidel tvoření subjunktivu vyčasovat sloveso *dire*, u kterého je uvedena pouze první osoba jednotného čísla. Na základě již získaných poznatků u slovesa *faire* by studenti měli být schopni časování tohoto slovesa zvládnout, ještě před samotným uvedením pravidla tvorby subjunktivu. Pravidlo pro tvoření subjunktivu je součástí tabulky, kde jsou slovesa vždy ve tvaru infinitivu, indikativu a následně subjunktivu tak, aby bylo zřejmé, že je třeba především znát třetí osobu množného čísla indikativu k odvození tvarů subjunktivu. V této tabulce jsou uvedena i nepravidelná slovesa (*être, avoir, pouvoir, faire, aller, savoir*), kde zmíněné pravidlo třetí osoby nelze použít. Zároveň oceňuji poznámku o slovesu *appeler*, kde se v první a druhé osobě množného čísla mění kmen slovesa podle indikativu. (Forum I, 2000: 176)

Pravidlům pro použití subjunktivu se tato *unité* příliš nevěnuje. Pouze nastiňuje studentům pravidlo v případě spojení *il faut que* a *pour que* tak, že v takových případech je použití subjunktivu zcela povinné. V závěrečném *Mémento* je uvedena informace, že spojení *il faut que* vyjadřuje povinnost, *pour que* vyjadřuje účel (Forum I., 2000: 204). A následně se autoři věnují otázce konkurence subjunktivu s infinitivem: „on remplace souvent les constructions avec un subjonctif par des constructions avec un infinitif, mais le sujet de la phrase doit rester clair.“ (Forum I, 2000: 177)

Tu tiens à ta maison **pour y passer** tant de temps (= pour que tu y passes) – Un seul sujet.
On a préparé un programme **pour que vous ayez** une idée de la région. – Deux sujets.

K procvičení slouží jedno cvičení v základní učebnici zaměřené na tvary subjunktivu. Další tři cvičení nalezneme v pracovním sešitě a jsou zaměřena na tvary a formy subjunktivu u různých sloves.

Ukázka cvičení (Forum I – CE, 2000: 75)

Le subjonctif présent – complétez ces phrases

1. Je ne crois pas que.....
2. Je ne veux pas que.....
3. Il est injuste que.....
4. Il faut que.....
5. J'aimerais bien que.....

Jedná se o strukturní cvičení zaměřené jednak na použití subjunktivu po některých výrazech – student si tak v tomto případě doplní další výrazy, po kterých je užití subjunktivu povinné, a dále na kreativitu studenta, která musí sám dokončit jednotlivé věty s využitím různých sloves ve tvaru subjunktivu, které si dosud

osvojit. Vyskytuje se zde ale také sloveso *croire*, které je zde uvedeno v záporu a po něm má v tomto cvičení striktně následovat subjunktiv přítomný. Nicméně konkurence indikativu a subjunktivu v případě kladných a záporných vět v učebnici probírána nebyla.

Ve Forum II (Campà, Murillo, Mestreit, Tost, 2001) zaujímá subjunktiv již mnohem obsáhlejší část a autoři se mu věnují téměř napříč všemi lekcemi. Již v **unité 2**) se studenti seznamují se subjunktivem ve větách vyjadřující pocit (*sentiment*). V části *Agir\réagir* nejprve studenti vyslechnou výchozí rozhovor, ve kterém zachytí několik tvarů subjunktivu po různých výrazech (*je m'étonne que, je crains que, j'ai peur que, je regrette que*). K dialogu se pak vážou cvičení týkající se konstrukcí, které se pojí se subjunktivem, a zamyšlení nad tím, co takové konstrukce vyjadřují. (Forum II, 2001: 32)

V části *Connaître et reconnaître* (Forum II, 2001: 35) si studenti mají nejprve připomenout několik poznatků o subjunktivu, které se naučili již v prvním díle učebnice, jako například časování sloves *être* a *avoir*, koncovky subjunktivu, základní kmen pro jeho tvoření či povinný výskyt po některých výrazech. Zároveň se opět vrací ke konkurenci infinitivu a subjunktivu v případě stejných nebo odlišných podmětů. K procvičení zde slouží text, ve kterém je třeba vybrat správný slovesný způsob. V tomto cvičení nejde o tvoření subjunktivu, jeho tvary jsou zde již předepsané (Forum II, 2001: 35). Pro prezentaci užití subjunktivu je zde uvedena tabulka s pravidlem použití subjunktivu po spojeních, která se objevila v rozhovorech či textech této lekce: „après la plupart des verbes qui expriment une appréciation, un jugement subjectif ou un sentiment, le verbe de la subordonnée se met soit à l'infinitif, soit au subjonctif.“ (Forum II, 2001: 35) A uvádí následující spojení: *être content de/que; s'étonner de/que; craindre de/que; avoir peur de/que; avoir honte de/que; avoir envie de/que; ne pas supporter de/que; trouver + adjectif de/que*.

V základní učebnici však k nově probrané látce nejsou žádná další cvičení. V pracovním sešitě (Forum II – CE: 2001) jsou k ověření získaných znalostí dvě cvičení týkající se tvoření tvarů subjunktivu a další tři cvičení, kde mají studenti vybrat správný slovesný způsob mezi indikativem, subjunktivem a infinitivem. V těchto cvičeních se znovu objevují další nová spojení a výrazy, po kterých se subjunktiv užívá. Je tedy nutné si je doplnit k přehledu, který prezentovala základní učebnice v gramatické části.

K procvičení odlišení infinitivu od subjunktivu zde slouží přiřazovací cvičení, kde více variant může být možných.

Ukázka cvičení (Forum II – CE, 2001: 15)

Subjonctif ou infinitif? Associez les énoncés suivants. Plusieurs solutions sont possibles.

1. C'est dommage que	a) Hacène nous fait beaucoup rire.
2. Elle craint de	b) inviter ses amis à la fête.
3. Il est vrai que	c) Marc ne vienne pas avec nous.
4. Il faut	d) mon retour ne soit pas pour demain.
5. Il faut que François	e) ne pas trouver de places pour le concert.
6. J'ai bien peur de	f) retourner à la mairie.
7. Louise regrette que	g) revenir au pays.
8. Marie souhaite	h) se fasse un nom dans une grande ville.

Unité 3 Forum II se subjunktivu věnuje velmi obsáhle a v sekci *Agir/réagir* (Forum II, 2001: 52) uvádí autoři problematiku prostřednictvím výchozího rozhovoru, kde se kromě subjunktivu vyskytuje nově i kondicionál minulý. Žáci se seznamují se spojeními *douter que, nier que, croire que* + subjunktiv. Nejprve mají tato spojení vyhledat v uvedeném rozhovoru, sledovat slovesné způsoby, které se za nimi vyskytují, a pozorovat změny, které nastanou, když jsou tato spojení užitá v záporné větě. V rozhovoru se vyskytují obě varianty.

Užití subjunktivu je následně prezentováno v tabulce v části *Connaître et reconnaître* (Forum II, 2001: 53), kde je pravidlo pro použití subjunktivu definováno v souvislosti s konkurujícím indikativem a vždy záleží na míře jistoty, kterou daný výraz vyjadřuje. Autoři uvádějí následující pravidla:

- (1) „Après la plupart des verbes ou expressions verbales qui expriment le doute, la négation ou la volonté, le verbe de la proposition subordonnée se met au **subjonctif**.“

Je doute **qu'il ait** un entretien.

- (2) „Après la plupart des verbes ou expressions verbales exprimant la certitude, le verbe de la proposition subordonnée se met à l'**indicatif**.“

C'est certain **qu'il aura** un entretien.

- (3) „Le même verbe peut être suivi de l'indicatif ou du subjonctif selon qu'il est à la forme affirmative ou à la forme négative.“

Je ne suis pas sûre **qu'il réussisse**.

Je suis sûre **qu'il réussira**. (Forum II, 2001: 53)

Pro studenty jsou pak v základní učebnici k dispozici jazyková cvičení reflektující zejména konkurenci indikativu a subjunktivu. Jsou to cvičení doplňovací, zaměřující se

jednak na správný tvar subjunktivu, ale také na konkurenci subjunktivu a indikativu. V některých cvičeních je navíc třeba uvádět, o jaký slovesný způsob se jedná, je-li tvar subjunktivu i indikativu shodný. Je zde také cvičení na dosazování správných gramatických forem. V pracovním sešitě jsou k výkladu subjunktivu v této lekci k dispozici tři cvičení: transformační a doplňovací.

Ukázka cvičení: Les emplois du subjonctif (Forum II – CE, 2001: 23)

Complétez les énoncés de la colonne de droite

Mon mari et moi, nous n'allons pas assez souvent au cinéma. = J'aimerais que nous allions plus...	Je voudrais que.....
Tu n'étudies pas assez.	J'aimerais que.....
Les gens ne sont pas assez tolérants.	J'aimerais que.....
Vous regardez trop la télévision.	Je voudrais que.....
Tu n'es pas gentille avec ta soeur.	J'aimerais que.....
Les gens ne respectent pas la nature.	J'aimerais que.....

V **unité 7** se žáci seznamují s neosobními konstrukcemi, které se užívají: „pour donner des indications météorologiques, pour indiquer l'heure, quand on veut exprimer d'une manière impersonnelle une obligation, un conseil, une nécessité, une constatation, etc.“ (Forum II, 2001: 130). V tabulce jsou pak uvedeny výrazy, po kterých se užívá subjunktiv, a po kterých indikativ. Ve cvičeních pod gramatickým přehledem pravidel je uvedeno několik neosobních konstrukcí (*il est dommage, il est bon, il vaut mieux, il est naturel, il semble...*), u kterých je třeba vždy posoudit správný slovesný způsob. Na to navazuje praktické cvičení, kde mají studenti doplnit správnou formu slovesného způsobu.

Na procvičení v základní učebnici slouží cvičení na dosazování správných gramatických forem za výrazy uvedené v závorkách. V pracovním sešitě (Forum II – CE, 2001: 59) jsou tři cvičení zaměřená na neosobní konstrukce. Jedná se o transformační a doplňovací cvičení.

V této **unité 7** se žáci prostřednictvím autentického dokumentu v základní učebnici (Forum II, 2001: 128) dále seznamují se spojkovými souslovími vyjadřující účel (*pour que, afin que, de peur que, de crainte que*), po kterých se užívá subjunktiv. V tabulce je užití subjunktivu po těchto výrazech prezentováno v konkurenci s infinitivem (*pour, afin de, de peur de, de crainte de*). K procvičení slouží tři cvičení v pracovním sešitě (Forum II – CE, 2001: 61). Jedná se o dvě cvičení doplňovací – v prvním případě žáci mají doplnit do vět jednotlivá spojková sousloví pro vyjádření účelu, ve druhém případě doplňují vedlejší

věty. Je zde k procvičení také jedno přiřazovací cvičení se zaměřením na odlišení použití subjunktivu a infinitivu.

V **unité 8** je subjunktiv velmi stručně představen pro využití po výrazech přípustky *bien que, quoique* (Forum II., 2001: 149), opět v konkurenci s indikativem. K procvičení slouží cvičení v pracovním sešitě (Forum II – CE, 2001: 72). Jedná se o doplňovací cvičení spojkových sousloví *alors que, au lieu de, bien que, avoir beau, sans que, même si, tandis que*.

Základní shrnutí použití subjunktivu pak najdeme v části *Mémento*. Zde autoři poprvé uvádí i otázku slovesa *espérer*, které se pojí vždy s indikativem. (Forum II, 2001: 184).

V posledním díle učebnice Forum III se k subjunktivu autoři několikrát vrací v různých částech. V **unité 4** si nejprve zopakují užití subjunktivu v konkurenci s indikativem a následně se seznamují s tvary subjunktivu minulého. K zopakování užití subjunktivu slouží v pracovním sešitě (Forum III – CE, 2002: 24) doplňovací cvičení zaměřené na nepravidelná slovesa. Je zde i komunikační cvičení zaměřené na postoj mluvčího a míru jistoty/nejistoty/pochybnosti jeho sdělení. Ačkoliv se jedná o pracovní sešit, je zde v rámečku upozornění, že: „Attention, en règle générale on dit: Je ne pense pas qu’il y ait un truc. Mais il est possible de dire: Je ne pense pas qu’il a un truc. L’indicatif suggère alors que le locuteur penche pour la certitude du contraire: Je pense qu’il n’y a pas de truc.“ (Forum III – CE, 2002: 25). V této *unité 4* se také studenti seznamují s novou látkou, a to s tvary a užitím subjunktivu minulého v části *Connaître/reconnaître* (Forum III, 2002: 57). Autoři zde uvádí dvě pravidla pro užití subjunktivu: (1) „il indique une action antérieure à celle exprimée par le verbe précédent. J’ai peur **qu’elle ait cru** à toutes ces histoires de voyantes.“ (2) „il indique aussi une action réalisée avant un moment indiqué par une expression de temps:

Il faut absolument **que nous ayons réfléchi** aux conséquences écologiques avant la semaine prochaine. (Forum III, 2003: 56).

V základní učebnici slouží k nácvičení užití subjunktivu přítomného a minulého rozhovor, do kterého je třeba doplnit správný tvar subjunktivu. (Forum III, 2002: 57). V pracovním sešitě je jedno doplňovací cvičení na subjunktiv přítomný a minulý, využívající především nepravidelná slovesa. (Forum III, 2002: 26).

V následující **unité 5** se setkáváme s často problematickým *après que* a *avant que*, která se zde vyskytují vedle sebe, aby byl patrný rozdíl mezi použitím indikativu a subjunktivu. Zde autoři uvádějí užití subjunktivu po *avant que* v případě, že se

jedná o „l'antériorité de l'action principale sur une autre action.“ V případě *après que* a vyjádření „la postériorité de l'action principale sur une autre action“ je třeba indikativu (Forum III, 2002. 71). V malé poznámce pak oceňuji informace o tom, že: „par analogie avec *avant que*, les Français utilisent très fréquemment *après que* suivi du subjonctif, ce qui n'est pas correct d'un point de vue grammatical“ (Forum III, 2002: 71). K procvičení slouží v základní učebnici cvičení na tvorbu vět za použití *avant que* a *après que*.

V **unité 8** najdeme opět výrazy pro vyjádření zamýšleného účelu (*pour que, afin que, de peur que...*) a užití subjunktivu v konkurenci s infinitivem. Celá problematika je shrnuta v tabulce pravidel, která uvádí, po jakých výrazech se má používat subjunktiv, a po jakých indikativ. (Forum III, 2002: 111). Na procvičení v základní učebnici žádná cvičení nejsou, jedno obsáhlé cvičení je k dispozici v pracovním sešitě. (Forum III - CE, 2003: 53). Jedná se o cvičení substituční s využitím názvů různých míst, která slouží ke zkrášlování a zlepšování zdraví (*une salle de gymnastique, un salon de coiffure, un cabinet de diététique...*)

a druhou částí je cvičení transformační, kdy studenti mají za úkol vytvořené věty z první části cvičení upravit pro použití infinitivu. Cílem cvičení je, aby si studenti automatizovali konkurenci těchto slovesných způsobů a vždy se zaměřili na shodný/neshodný podmět věty.

Il y a des cabinets de manucure **pour que/afin que** les femmes aient toujours de belle mains.
J'avais dans un cabinet de manucure **pour avoir** des mains bien soignées.
(Forum III – CE, 2002: 53)

4.3.3 Shrnutí

Jak již bylo řečeno, subjunktiv je slovesný způsob, který v češtině neexistuje a zejména slovanskému publiku působí jeho pochopení nemalé obtíže. Je proto vždy nutné k němu při výuce přistupovat velmi precizně a uceleně. Učebnice Forum přistupuje obecně k výuce na základě tzv. *Découverte*, kdy student pozoruje v první fázi daný jev – v našem případě nejčastěji na rozhovorech, následně si vytváří hypotézu o jeho formě a fungování. Na základě jednotlivých kroků si pak ověřuje, zda hypotéza byla správná a zda vytvořené pravidlo funguje.

V prvním díle učebnice je takový pedagogický postup v případě subjunktivu a dalších slovesných jevů srozumitelný a vybrané texty a cvičení skutečně vedou studenty k samostatnosti a schopnosti nový jev pochopit. To ale vychází z faktu, že první díl se subjunktivem zabývá jen velmi okrajově. Pro výklad subjunktivu je zásadní druhý díl Forum II (2001), který se subjunktivem zabývá celkem v šesti lekcích. Poslední díl slouží

především k zopakování osvojené látky z předchozích dílů. Ve třetím díle se pak studenti seznamují se subjunktivem minulým, ale ve velmi stručné a omezené podobě. Výklad subjunktivu ve druhém a třetím díle nepůsobí příliš uceleně a systematicky. Navíc je často prezentován v lekci spolu s dalšími gramatickými jevy, čímž vzniká velký nápor nových informací, které mohou být pro studenty těžko naráz zpracovatelné. Například v *unité 2* (Forum II, 2001) je v rámci jedné gramatické části probíráno jednak použití subjunktivu, ale také se studenti seznamují s kondicionálem minulým a s tvořením podmínkových vět. V základní učebnici navíc k subjunktivu není dostatek cvičení, na kterých si studenti mohou získané informace ověřit a prověřit. Pracovní sešit sice nabízí pár aktivit zaměřených na tvorbu i užití subjunktivu, vždy jsou ale spíše mechanická. Pro vyučujícího je tedy zcela nezbytné doplnit cvičení a procvičování z vlastních materiálů.

4.3.4 Pravidla použití subjunktivu v učebnicích Forum podle pořadí náviku

díl	část	vyjádření/ pravidlo	výrazy	příklad
F1	U9	Obligation + but	il faut pour que	<i>Il faut que tu viennes. Ah bon? Tu veux que je vienne? Il a fait tout ça pour que tu sois heureux.</i>
F2	U2	Appréciation, jugement subjectif, sentiment	être content que avoir honte que s'étonner que avoir envie que craindre que ne pas supporter que avoir peur que	<i>Je m'étonne qu'il n'y ait rien dans votre dossier.</i>
F2	U3	Doute, négation, volonté	douter que ne pas être sûr que	<i>Je doute qu'il ait un entretien. Je ne suis pas sûre qu'il réussisse.</i>
F2	U7	Constructions impersonnelles	il est inutile il est important que	<i>Il est important qu'il aille en Italie.</i>
F2	U7	But	pour que afin que de peur que de crainte que	<i>La vitesse est limitée pour que le nombre d'accidents diminue. Elle ne parle pas de peur qu'on se moque d'elle</i>
F2	U7	Opposition	bien que quoique sans que	<i>Bien qu'il soit tard, je ne suis pas fatiguée. Il est venu sans qu'on attende.</i>
F3	U4	Le subjonctif passé pour indiquer une action antérieure à celle exprimée par le verbe précédent et pour indiquer une action réalisée avant un moment indiqué par une expression de temps		<i>Il faut absolument que nous ayons réfléchi aux conséquences écologiques avant la semaine prochaine.</i>
F3	U5	l'antériorité de l'action principale sur une autre action	avant que x après que	<i>Il a commencé à obtenir de bons résultats après que ses parents l'ont changé d'école.</i>

5 Vlastní návrh prezentace nácviiku subjunktivu

V této části práce navrhnu vlastní způsob prezentace subjunktivu jako zcela nového jevu, se zaměřením na tvorbu subjunktivu přítomného a jeho užití. Pro vlastní návrh prezentace nebudu využívat učebnice, ale na základě jejich analýz zpracuji vlastní studijní materiál. Výchozí texty jsou mé vlastní, stejně jako uvedená cvičení a tabulky.

Výchozí texty jsem navrhovala tak, aby byly pro studenty atraktivní a zajímavé, především svou formou a tematicky. Pro nácvik mluvnického jevu považuji za praktičtější využívat čistě didaktické materiály a výchozí texty. Autentické dokumenty lze pro prezentaci subjunktivu doporučit spíše pro mírně až středně pokročilé a pokročilé studenty. Výchozí text by měly splňovat požadavek přiměřenosti vzhledem k úrovni publika.

Všechny mé návrhy jsou určeny českému publiku a mohou sloužit jako doplňkový materiál při výuce francouzštiny nebo pro výuku mimoškolní či v jazykových kurzech. Vždy je ale při jejich využití třeba posoudit úroveň publika a osvojené jazykové prostředky. Ve výchozích textech pracuji se slovní zásobou, kterou by studenti měli mít osvojenou. Texty primárně slouží jako nositelé nového jazykového prostředku, kterým je v našem případě subjunktiv. Pro využitelnost návrhu v jakýchkoliv podmínkách a úrovních, předkládám vždy pod textem tabulku slovní zásoby.

5.1 Návrh číslo 1: Subjunktiv jako nový slovesný způsob

První návrh prezentace je určen českým dospívajícím studentům, kteří již absolvovali kolem 100 vyučovacích hodin, seznámili se s přítomným, minulým i budoucím časem, poznali indikativ a rozkazovací způsob, a podle SERRJ dosáhli úrovně B1. Lze jej využít jako doplňkový materiál například v učebnici *Le Nouveaus sans frontières 2, unité 2*, kde se studenti seznamují se subjunktivem pro vyjádření vůle, nutnosti a přání a zároveň si osvojují tvoření subjunktivu přítomného u pravidelných i nepravidelných sloves. V učebnici *Forum* lze využít tento materiál v závěrečné lekci prvního dílu, která se zaměřuje na prezentaci subjunktivu pro vyjádření nutnosti prostřednictvím *il faut*, případně pak v *unité 3 Forum 2*, kde se studenti seznamují se subjunktivem pro vyjádření vůle či přání. Tento návrh může doplnit také českou učebnici *On y va 2* v závěrečné lekci, kde je úvodní prezentace subjunktivu shrnuta především v gramatickém přehledu, ale je třeba využít vlastního materiálu pro prezentaci nového slovesného způsobu.

Výchozí text (dialog)

Monique: Salut, Jeanne, tu es conectée?

Jeanne: Je suis là...

Monique: Je dois te dire quelque chose. Je ne suis plus avec Pierre. Il faut que tu viennes chez moi.

Jeanne: Mon Dieu...je suis désolée. Qu'est-ce qui s'est passé ?

Monique: Je voudrais que tu saches, que ce n'était pas de ma faute.

Jeanne: Je le sais, mon amie. C'est toi, qui a rompu avec Pierre?

Monique: Oui...il était compliqué. Il passait dix heures par jour au travail, il était toujours fatigué. C'était désespérant..

Jeanne: Et lui? Il est OK? Je veux que tu me décrives les détails.

Monique: Je l'aime toujours, naturellement. Il était gentil, amusant et...

Jeanne: ...et riche...

Monique: Écoute! La richesse ne signifie rien. J'aimerais mieux qu'il soit au moins deux fois par semaine avec moi.

Jeanne: Je comprends. L'amour est cruel.

Monique: Je voudrais que tu me soutiennes. J'ai peur d'être toute seule.

Jeanne: Je viens chez toi tout de suite.

Slovní zásoba v textu

Jedná se o slovní zásobu, kterou by studenti měli znát. Přesto je vhodné v rychlosti jednotlivá slovíčka projít a zopakovat jejich význam. Slovní zásoba je zaměřena na partnerské vztahy a lásku. Další slovíčka, která se v textu neobjevují, si mohou studenti doplnit sami. Učitel je může vyzvat, aby jmenovali další slovíčka, která se tohoto tématu týkají.

rompre	riche	compliqué	l'amour (m.)
soutenir qqn.	amusant	désespérant	la richesse (f.)
avoir peur	gentil	cruel	la faute (f.)

TRAVAILLER SUR LE TEXTE

1) Écoutez le dialogue.

Poslechové cvičení zaměřené na globální porozumění textu. Studenti si nejprve vyslechnou rozhovor z nahrávky, v první fázi bez textu, ve druhé fázi s textem před očima.

2) Lisez le dialogue.

Učitel čte rozhovor, žáci po něm opakují. Učitel vybere jednu dvojici, která rozhovor předvede. Je třeba dávat pozor na výslovnost tvarů subjunktivu.

3) Répondez aux questions

Toto cvičení slouží k ověření globálního porozumění výchozího textu. Studenti by měli být schopni odpovědět na základní otázky. První otázka se může týkat Skypu, měla by směřovat spíše na chlapce.

- a) Qu' est ce que c'est le Skype?
- b) Qui a le problème?
- c) Pourquoi Monique téléphone-t-elle à Jeanne?
- d) Pourquoi Monique est-elle triste?
- e) Qui est Pierre?
- f) Quel est son caractère?

4) Observez le dialogue et relevez les phrases qui contiennent les expressions *il faut, je voudrais, je veux, j'aimerais mieux*. Quel est l'infinitif de ces verbes? Complétez le tableau.

Na základě pozorování textu mají studenti sami vyhledat v rozhovoru uvedené výrazy a slovesa, která po nich následují. K těmto slovesům ve tvaru subjunktivu je pak vhodné doplnit infinitiv. Toto cvičení vede studenty k samostatné práci, aby nový gramatický jev sami vyhledali a pokusili se vytvořit pravidlo užití subjunktivu.

Subjunktiv	Infinitiv
Que tu	
Que tu	
Que tu	
Qu'il	
Que tu	

VÝKLAD – LE SUBJONCTIF PRÉSENT (FORMATION)

Učitel prezentuje subjunktiv jako nový slovesný způsob. Na tabuli napíše koncovky a pro nácvik tvoření využije vzorové sloveso první třídy *parler* a sloveso druhé třídy *finir*. Je třeba uvést pravidlo, že se subjunktiv tvoří od 3. osoby množného čísla indikativu přidáním koncovek. Na tabuli budou zapsané pouze první osoby jednotného a množného čísla pro sloveso *parler* a třetí osoba množného čísla pro sloveso *finir*. Studenti budou chodit k tabuli dopisovat další tvary a opisovat je do svých sešitů.

Terminaisons: e – es – e – ions – iez – ent

Parler:

1. que je parle	1. que nous parlions
2. _____	2. _____
3. _____	3. _____
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____
3. _____	3. qu'ils/elles finissent

Učitel dále uvede výjimky u sloves *avoir* a *être* a u sloves *faire*, *pouvoir*, *aller*.

Attention aux exceptions:

Avoir:		Être:	
1. Que j'aie	1. Que nous ayons	1. Que je sois	1. Que nous soyons
2. Que tu aies	2. Que vous ayez	2. Que tu sois	2. Que vous soyez
3. Qu'il/elle/on ait	3. Qu'ils/elles aient	3. Qu'il/elle/on soit	3. Qu'ils/elles soient

VÝKLAD – LE SUBJONCTIF PRÉSENT (EMPLOI)

Učitel studentům nejprve vysvětlí, že v českém jazyce subjunktiv neexistuje, a že používá po některých konstrukcích, slovesech a výrazech, se kterými se budou postupně seznamovat v průběhu další výuky. V tuto chvíli poznali užití subjunktivu po *il faut*, po slovesu *vouloir*, *souhaiter* a *aimer*. Jedná se o vyjádření vůle nebo povinnosti (*il faut*, *vouloir*) a o vyjádření přání (*souhaiter*, *vouloir*). Dále se pak ve výchozím textu objevilo sloveso *aimer* pro vyjádření preference. Ke slovesu *aimer* pak můžeme přidat slovesa *adorer*, *détester*.

NÁCVIK

1) Complétez le tableau en utilisant le subjonctif.

Tvary subjunktivu u sloves tabulce zaregistrovali studenti ve výchozím rozhovoru. Znají tedy u každého slovesa tvar některé osoby. Protože se již seznámili s konkrétními koncovkami subjunktivu, jsou schopni tabulku doplnit.

venir	savoir	décrire	soutenir
Que je	Que tu	Que vous	Que tu
Que tu	Que je	Qu'elle	Que nous
Que vous	Que nous	Que je	Qu'on
Que nous	Qu'elle	Qu'elles	Que je
Qu'il	Que vous	Que tu	Que vous

2) Faites les phrases d'après l'exemple et utiliser les verbes: *parler, avoir, être, finir, chanter, prendre, partir*.

Toto cvičení slouží k automatizaci užití subjunktivu po neosobní konstrukci *il faut* a se slovesem *vouloir*. Studenti musí sami doplnit obsah věty. Toto cvičení lze použít i během vyučovací hodiny jako řečové.

Il faut que (TU + VENIR) =	Il faut que tu viennes chez moi.
Il faut que (VOUS + PARLER)	_____
Il faut que (NOUS + ÊTRE)	_____
Il faut que (ELLES + PRENDRE)	_____
Je veux (IL + PARTIR)	_____
Vous voulez que (NOUS + CHANTER)	_____
Nous voulons que (IL + FINIR)	_____
Il veut que (VOUS + AVOIR)	_____

3) Dites d'après l'exemple.

Transformační cvičení zaměřené na nácvik nového jevu. Může se jednat o audio-orální cvičení, kdy učitel přečte první část a žáci ji transformují.

Il faut partir – il est nécessaire que vous partiez

Il faut lire/chanter/venir/écrire/prendre/finir

4) Jouez la scène! Dites à votre petit copain/petite copine ce que vous voulez a ce qu'il faut faire.

Cvičení probíhá ve dvojicích. Studenti hrají partnerskou dvojici a navzájem si říkají, jaký by ten druhý měl být a co by měl dělat. Studenti si touto formou procvičí samostatný ústní projev a automatizují si užití subjunktivu po slovesu *vouloir, souhaiter* a konstrukci *il faut*.

5) Exprimez le souhait d'après l'exemple.

Il ne veut pas venir à temps. —> Je souhaite qu'il vienne à temps.

- Pierre passe 10 heures par jour au travail. —>
- Pierre est souvent fatigué. —>
- Pierre va au restaurant avec ses amis chaque semaine. —>
- Pierre boit de la bière trop souvent. —>
- Pierre ne fait jamais le ménage à la maison. —>

6) Mettez les verbes à la forme qui convient.

Doplňovací cvičení na procvičení tvoření subjunktivu a částečně na konkurenci subjunktivu a indikativu.

Pierre: Monique, il faut que tu _____ (faire) la vaisselle.

Monique: Pourquoi moi? Il faut que je _____ (faire) tout ici.

Pierre: Je travaille et je gagne de l'argent pour nous. Je voudrais que tu le _____ (comprendre).

Monique: Je ne veux pas de l'argent, je veux que tu _____ (être) avec moi.

Pierre: Il faut _____ (être) tolérant.

Monique. Tu es fou! Tu veux que je _____ (partir)

Pierre: Monique, calme-toi. J'en ai assez. Je vais au bar.

Monique: Je voudrais que tu _____ (rester) à la maison.

Pierre: Tu peux _____ (dire) ce que tu veux. Ciao!

7) Faites des phrases en utilisant le subjonctif et l'infinitif. Utilisez toutes les personnes.

Cvícení na dokončování vět, zaměřené na konkurenci subjunktivu a infinitivu v případě stejného podmětu.

Il faut que tu sois gentil. —> Il faut être gentil.

- a) Il faut _____
- b) Je veux _____
- c) Tu souhaites _____
- d) Nous voudrions _____
- e) Il ne faut pas _____
- f) J'aimerais bien _____
- g) Je préfère _____
- h) Il est nécessaire _____
- i) Vous ne voulez pas _____

5.2 *Návrh číslo 2: Subjunktiv po slovesech, neosobních výrazech a spojeních vyjadřujících cit*

Druhý návrh prezentace předpokládá již znalost subjunktivu, jeho tvoření a užití. Může tedy volně navazovat na první část a studenti se v této části seznamují se subjunktivem po slovesech, výrazech a spojeních vyjadřujících cit nebo pocit. Opět je dle SERRJ určen studentům úrovně B1. Záměrně jsem zvolila toto užití subjunktivu, protože vyjádření pocitu, ať už pozitivního či negativního, je běžnou součástí každodenní komunikace. V analyzovaných učebnicích následovalo toto použití vzápětí po úvodní prezentaci subjunktivu. Může být tedy vhodným doplňkovým materiálem ve všech analyzovaných učebnicích. Učebnice *Le Nouveau sans frontières* představuje užití subjunktivu pro vyjádření pocitu ve druhém díle a v *unité 2*, kde se zaměřuje na slovní zásobu vyjadřující pozitivní a negativní pocity. Protože je výklad subjunktivu v této části prezentován velmi stručně, může být tento můj návrh vhodným doplňkem. V české učebnici se subjunktiv po spojeních vyjadřujících pocity vyskytuje ve třetím díle a lekci 2.

Výchozí text (dopis)

Ma chère Monique,

Ta lettre m'a fait très plaisir. Je t'en remercie de tout couer. Je m'excuse de ne pas avoir répondu plus tôt, mais j'ai déménagé et j'étais vraiment occupée. Heureusement ce travail touche à sa fin. J'adore notre nouvel appartement avec une vue splendide sur la mer. Tu devrais venir chez nous. C'est magnifique. Le soleil couchant, la mer et le sable. Je vais courir le matin sur la plage et mon père nous a acheté un petit bateau. Nous faisons donc de la voile tous les week-ends. Luc veut que je commence à pêcher ☺ Mais sans succès. C'est plus pratique d'aller au marché.

Comment vas-tu? Tu sais que Pierre m'a téléphoné? Il est désespéré et malheureux. Il est triste que tu sois loin de lui, que tu aies quelqu'un d'autre, que tu ne communique pas et que tu ne lui écrives pas. Il y a beaucoup de changements. D'ailleurs il écrit aussi des poèmes pour toi. C'est mignon...mais personnellement, je suis contente que tu sois heureuse. Après tout ça, c'est une satisfaction. N'est-ce pas? J'espère que tu ne regrettes rien.

En ce qui me concerne je suis heureuse maintenant. Je suis avec Luc, nous essayons de vivre ensemble. Tout va bien. Je souhaite être avec lui toute ma vie. Il est vraiment parfait. Mais la vie peut changer à tout moment, je le sais. J'ai peur souvent que ma vie ne soit pas facile. Mais, qui sait?

Je pense à toi...Jeanne

Slovní zásoba v textu

Slovní zásoba v textu je základem pro další užití subjunktivu, je třeba si ji aktivně osvojit. Je zaměřena na vyjádření radosti, smutku, spokojenosti, strachu atd.

le plaisir (m.)	triste	heureux/euse	
la satisfaction (f.)	désespéré/e	mignon/ne	avoir peur
malheureux/euse	content(e)	parfait/e	regretter

Další slovní zásoba z textu – život u moře (la vie au bord de la mer)

la mer (f.)	le bateau (m.)	pêcher	
la vue (f.)	yachting (m.)	le soleil couchant (m.)	
le sable (m.)	la plage (f.)		

TRAVAILLER SUR LE TEXTE

1) Répondez aux questions.

Studenti mají výchozí text (dopis) před sebou. Nejprve jej přečte učitel a poté vyvolá někoho ze třídy. Je vhodné vybrat studenta s dobrou výslovností. Následně učitel klade otázky k ověření globálního i detailního porozumění textu.

- Qu'est-ce que c'est?
- Qui est le destinataire?
- Où Jeanne habite-t-elle?
- Qui est Luc? Où habite-t-il?
- Qui est Pierre? Comment est-il?
- Quel est le désir de Jeanne?
- De quoi Jeanne a-t-elle peur?

2) Relevez dans le texte les expressions de sentiment.

Studenti sami vyhledávají výrazy citu/pocitu v textu, učitel píše na tabuli. Spolu se studenty je třeba určit, zda se jedná o *sentiment positif ou négatif*. Další slovíčka, která se v textu neobjevují, může učitel doplnit sám nebo s pomocí studentů.

NÁCVIK

1) Dites ce que vous sentez et utilisez le subjonctif ou l'infinitif.

Studenti využijí slovní zásoby uvedené na tabuli (popř. zapsané v sešitu) a budou vytvářet věty s užitím subjunktivu. Řečové cvičení je určeno k nácviku užití subjunktivu po výrazech vyjadřujících cit/pocit a k jeho automatizaci. Zároveň by jeho součástí mělo být procvičení konkurence subjunktivu a indikativu v případě, jedná-li se o shodný podmět v obou větách. Na tabuli/v sešitu by měly být uvedené následující výrazy:

Exemple: učitel: *Je suis content que vous soyez gentils aujourd'hui.*

Je suis content de pouvoir travailler à l'école.

être content (e)	heureux (euse)	triste	
mécontent (e)	ravi (e)	malheureux (euse)	désolé (e)
surpris (e)	étonné (e)	déçu (e)	
c'est dommage que	avoir peur	craindre	regretter

2) Transformez les phrases suivantes d'après l'exemple et utilisez les expressions de sentiment –être content/surpris/heureux....

Transformační cvičení zaměřené na tvorbu vět s užitím subjunktivu. Studenti si procvičí jednak formy subjunktivu přítomného, ale také aplikaci výrazů vyjadřujících různé pocity. Studenti si upevní znalost mluvnických aktu vyjadřujících slovesný způsob subjunktiv.

Jeanne vit au bord de la mer. Monique est contente que Jeanne vive au bord de la mer.

- Jeanne a un petit copin. Monique est _____
- Jeanne fait de la voile pendant le week-end. Monique est _____
- Jeanne cours le matin sur la plage. Monique est _____
- Jeanne parle surtout d'elle même dans la lettre. Monique est _____
- Pierre est au contact avec Jeanne. Monique est _____
- Luc ne veut pas vivre avec Jeanne. Monique est _____

3) Jouez la scène. Vous êtes soit Jeanne (les filles) soit Luc (les garçons). Quelle est la vie au bord de la mer? Qu'est ce que vous appréciez? Qu'est ce qu'il faut faire pour pouvoir acheter la maison au bord de la mer?

Cvícení zaměřené na ústní projev. Studenti si procvičí slovesa a výrazy vyjadřující pocit radosti, spokojenosti, ale i nutnosti a povinnosti,

4) Mettez les verbes entre parenthèses au mode qui convient.

Doplňovací cvičení k procvičení tvarů subjunktivu a konkurence tohoto slovesného způsobu s infinitivem.

Monique est surprise que Jeanne _____ (vivre) avec Luc. Jeanne dit qu'elle doit _____ (être) tolérante. Monique est triste que Jeanne _____ (ne pas avoir) de temps pour _____ (visiter) leurs amies. Jeanne préfère _____ (rester) à la maison, parce qu'elle vit au bord de la mer. Luc est fâché que Monique _____ (téléphoner) chaque jour et qu'elle _____ (vouloir) venir chez eux. Il ne veut pas _____ (écouter) l'histoire d'amour de Monique et de Pierre. Il a peur que Monique _____ (être) folle. C'est dommage qu'elle ne _____ (pouvoir) venir avec Pierre, il est amusant.

5) Associez les énoncés suivants (plusieurs solutions sont parfois possibles).

Gramatické cvičení na spojování vět slouží k procvičení konkurence subjunktivu a indikativu a k automatizaci výrazů pro vyjádření pocitů.

C'est dommage que	Vivre avec Luc.
Jeanne est heureuse que	Monique vienne chez eux.
Il faut	Jeanne ne fasse pas la vaisselle.
Luc est mécontent que	Jeanne n'ait pas de temps pour voir ses amis.
Monique est déçu que	Déménager au bord de la mer.
Jeanne souhaite	Monique ne veuille pas lui téléphoner.
Pierre regrette que	Pierre ne puisse pas venir aussi.
Il faut que	Nous soyons tolérant.

6) Traduisez.

Překladové cvičení slouží ke správnému pochopení významu subjunktivu, který v českém jazyce neexistuje. Aby nebylo překladové cvičení příliš obtížné, je vhodné volit slovní zásobu i jazykové prostředky, které se vyskytly ve výchozím textu nebo v předchozích cvičeních. Překladové cvičení by mělo být zahrnuto v opakování, nikoliv v procvičování.

Škoda, že Monika nejde také. _____

Mám radost, že žijeme s Lukášem u moře. _____

Jana doufá, že Monika nepřijede s Petrem. _____

Překvapuje mne, že Jana chce žít s Lukášem. _____

Petr je smutný, že mu Monika nepíše a nevolá. _____

Je třeba, abych nakoupila na trhu nějaké ryby. _____

5.3 *Návrh číslo 3: Subjunktiv přítomný pro vyjádření účelu*

Třetí návrh prezentace je určen studentům referenční úrovně B1/B2 a je zde nově prezentováno užití přítomného subjunktivu pro vyjádření účelu. V analyzovaných gramatikách se vyjádření účelu vyskytuje v případě NSF hned v úvodní prezentaci subjunktivu, pouze však s využitím spojení *pour que*. Stejně tak postupuje i učebnice Forum. V On y va jsou účelové věty prezentovány ve třetím díle v rámci vedlejších vět. V tomto směru se ve všech učebnicích projevuje gradace nácviku subjunktivu pro vyjádření účelu, od základního použití *pour que* již v úvodním seznámení s tímto slovesným způsobem, až po další výrazy v lekcích logických vztahů mezi větami. Tento návrh může být vhodným doplňkem učebnice On y va 3 v lekci 6, kde vzhledem k malému prostoru pro nácvik může tento návrh sloužit jako doplňkový materiál pro procvičení.

Výchozí text (text)

Qui est Mark Elliot Zuckerberg?

Il est né en 1984 aux États Unis au sein d'une famille américaine juive. Son père est dentiste, sa mère travaille comme psychiatre. Il a trois soeurs. Il a commencé la programmation informatique dès l'âge de treize ans, il passait tout son temps à l'ordinateur. Il a suivi des cours et il a tout fait pour être le meilleur. La première version de Facebook a été lancée en 2004. Tout d'abord il fallait chercher le nom. Puis il a choisi la couleur bleu pour son site web pour qu'il soit bien visible et attractif. Afin d'assurer le succès, son site est devenu accessible à tous les étudiants universitaires. Ensuite, l'accès a été petit à petit autorisé aux écoles secondaires et enfin au grand public. Mark est devenu milliardaire et en 2010 il a été désigné la *Personnalité* la plus influente du monde de l'année. Pour qu'il puisse se concentrer sur son travail, il s'est offert une nouvelle maison de valeur de 7 millions de dollars en Californie. De crainte que ce soit difficile de se trouver une femme, qui l'aimerait pour lui-même, il se marie avec son amie Priscilla Chan, qui exerce le métier de pédiatre.

Slovní zásoba v textu

une famille juive (f.)	la psychiatre (f.)	visible	lancer
le site (m.)	la pédiatre (f.)	accessible	assurer
le dentiste (m.)	le succès (m.)	se concentrer sur (qqch.)	

TRAVAILLER SUR LE TEXTE

1) Répondez aux questions.

Učitel položí studentům otázky týkající se uvedení do situace a k ověření globálního porozumění. Text může být studentům nejprve představen formou zvukové nahrávky se zaměřením na poslech a následně teprve předložen v tištěné podobě.

- Avez-vous Facebook?
- Combien d'utilisateurs compte Facebook aujourd'hui? Et chez nous?
- Quelles sont les avantages de Facebook?
- Quels sont les risques de Facebook?
- Facebook a un grand nombre de situations contradictoires. Lesquelles?
- Connaissez-vous Mark Zuckerberg?
- Avez-vous vu le film Social Network?
- Quelle est la raison de tel succès?

2) Observez les formes du subjonctif dans le texte et les expressions de but.

Studenti by měli sami pozorovat výskyt subjunktivu po výrazech vyjadřujících účel. Měli by se také zaměřit na konkurenci subjunktivu s infinitivem. Následně by měli být schopni sami vyvodit pravidlo

3) Expression du but – complétez le tableau.

Studenti našli ve výchozím textu několik spojkových sousloví, po kterých následoval subjunktiv. V některých případech se objevil infinitiv. Tabulka slouží k rozčlenění těchto výrazů. Učitel by měl následně doplnit další výrazy, které se v textu neobjevily.

Avec le subjonctif	Avec l'infinitif
<i>Pour que</i>	<i>pour</i>

NÁCVIK

1) Dites d'après l'exemple et utiliser *pour*.

Transformační cvičení na nácvik užití infinitivu pro vyjádření účelu.

Marc travaille durement et il gagne beaucoup d'argent.

Pour gagner beaucoup d'argent, il faut travailler durement.

- a) Marc suit les cours de l'informatique régulièrement et il fait des efforts.
- b) Marc est riche et il peut donner 999 millions de dollars à la fondation de la Silicon Valley.
- c) Marc voyage beaucoup et rencontre les gens de toutes les nationalités.
- d) Marc gagne beaucoup d'argent et il a une vie luxueuse.
- e) Marc a créé un phénomène global et il est devenu une des personnalités les plus influentes au monde.

2) Complétez les phrases en utilisant *pour que*.

Cvičení na dokončení vět vyjadřujících účel. V tomto cvičení se využívá subjunktiv.

- a) Nous devons faire de grands sacrifices

_____

- b) Je dois étudier

_____

- c) Mon frère passe 10 heures par jour au travail

_____

- d) Mon oncle a acheté une maison au bord de la mer

_____

- e) J'ai vendu mon bateau

_____

- f) Je te le dis

_____

3) Complétez les phrase avec un des verbes ci-dessous au subjonctif ou à l'infinitif.

avoir – augmenter – trouver – pouvoir – offrir – nuire

- a) Marc aide financièrement les jeunes afin qu'ils _____ étudier à l'université.
- b) Facebook teste souvent les réactions d'utilisateurs dans le but d'_____ la publicité.
- c) Les parents interdisent aux enfants d'utiliser le Facebook de crainte qu'il _____ la santé.
- d) On utilise Facebook pour _____ des amis.

- e) Facebook offre la publicité aux entreprises de sorte qu'elles _____ le revenu.
- f) Marc veut éliminer l'influence de Twitter pour que Facebook _____ plus d'utilisateurs.

4) Jouez la scène. Ton camarade ne sait pas, comment travailler avec Facebook. Donne-le des conseils.

Cvičení na procvičení řečových dovedností a využití subjunktivu pro vyjádření účelu. Aktivitu je možné provádět ve dvou a vzájemně si dávat rady. Slouží k posílení interakce.

Například: učitel: Je veux créer un nouveau profil.

student: Pour créer un profil il faut que vous ayez un email.

5) Complétez les phrases pour exprimer le but. Utilisez les expressions que vous connaissez. Essayez de les changer.

- a) Elle a toujours son portable _____
- b) Il suit des cours _____
- c) Ils passent 2 heures par jour à l'ordinateur _____
- d) Marc cherche la femme de peur _____
- e) Marc a acheté une maison en Californie _____
- f) Le professeur explique le système de l'application Facebook _____

6) Essayez de traduire ces deux phrases en tchèque et réfléchissez.

Cvičení má studentům ukázat význam subjunktivu v mateřském jazyce a jemné rozdíly ve vyjádření.

Ils parlent tout bas de peur qu'on ne les entende. _____

Je vais avec lui de crainte qu'il ne soit tard. _____

6 Závěr

Cílem této práce bylo představit subjunktiv v současné francouzštině a jeho didaktickou aplikaci se zaměřením na prezentaci tohoto slovesného způsobu ve vybraných francouzských a českých gramatikách a učebnicích. Analyzované gramatiky vycházely z různých přístupů a principů, což se jednoznačně projevilo i v prezentaci subjunktivu.

Referenční gramatika P. Charaudeaua postupuje od významu k formě a klade důraz především na mluvčího a komunikativní funkci. Subjunktiv je v tomto směru prezentován jako slovesný způsob, kterým mluvčí vyjadřuje vlastní subjektivní postoj a jeho užití tedy vychází nikoliv z předepsaných pravidel, ale z různých kontextů a situací. Role mluvčího spočívá v posouzení daného jevu a míry jeho realizovatelnosti, která pak vytváří konkurenční vztah mezi subjunktivem a indikativem. Tato gramatika, určená poučenému publiku je svým moderním pojetím a přístupem velmi cenná a lze ji doporučit jako vhodný doplněk standardních gramatik FLE.

Z Charaudeaua vychází gramatika G.- D. de Salins, která je na přechodu mezi odborným a didaktickým diskurzem, a k prezentaci subjunktivu přistupuje také se zaměřením na kontext a různé komunikativní situace. Zatímco Charaudeau poměřuje možnosti uskutečnění konkrétního jevu, de Salins ve výkladu subjunktivu rozlišuje situace podle jejich umístění ve světě reálném nebo virtuálním a podle toho pak definuje užití subjunktivu a dalších slovesných způsobů. Nespornou výhodou této gramatiky jsou zejména v prezentaci subjunktivu didaktické části, které poukazují na problémy, se kterými se při studiu subjunktivu můžeme setkat. Jedná se především o chyby, kterých se dopouští studenti francouzštiny jako cizího jazyka z důvodu mechanické aplikace pravidel bez ohledu na posouzení konkrétního komunikativního záměru mluvčího. Tyto didaktické poznámky ocení zejména české publikum, pro které je pochopení a osvojení pravidel subjunktivu zvláště složité vzhledem k jeho absenci v českém jazyce.

Gramatika M. Callamand, založená čistě na komunikativním principu, odlišuje v případě subjunktivu jeho užití na povinné a fakultativní a jednotlivé jevy staví do roviny abstraktní a konkrétní, kde následně, stejně jako u gramatiky G.-D. de Salins vzniká konkurence mezi subjunktivem a indikativem. Pro správné pochopení mnohdy velmi malých rozdílů v užití těchto dvou slovesných způsobů uvádí vedle konkrétních příkladů také doplňující informace, které upřesňují jednotlivá sdělení a jejich významy, což zejména pro české publikum představuje v užití subjunktivu významný přínos z hlediska překladu.

Princip morfo-syntaktický v kombinaci s komunikativním aplikuje ve své gramatice A. Monnerie-Goarin, která předkládá poměrně ucelený přehled užití a výskytu subjunktivu se zaměřením na konkurenci s indikativem. V této gramatice je třeba ocenit zejména fakt, že autorka má zkušenosti s výukou slovanského publika a charakteristika subjunktivu zde zohledňuje absenci tohoto slovesného způsobu v některých jazycích.

Na základě prostudování jednotlivých gramatik lze subjunktiv definovat jako slovesný způsob, který je třeba chápat a posuzovat podle konkrétního komunikativního záměru mluvčího a podle jeho postoje k výpovědi. Všechny analyzované gramatiky přistupují k prezentaci subjunktivu v závislosti na jeho konkurenci s indikativem, a na posouzení, zda se daný jev odehrává v rovině reálné, virtuální, abstraktní, konkrétní, potencionální, možné či nemožné. Terminologie se v jednotlivých gramatikách sice liší, význam ale zůstává velmi podobný.

Analýza české gramatiky autorů Hendrich, Radina, Tláškal přistupuje k charakteristice subjunktivu na bázi srovnání s českým jazykem, ve kterém tento slovesný způsob neexistuje. Za výhodu českého výkladu považují především přeložené příklady výskytu subjunktivu. Problémy ale mohou, v případě české gramatiky, nastat v souvislosti s českou terminologií, zejména pak u vedlejších vět.

Z analýzy české učebnice *On y va* a frankofonních učebnic *Le Nouveau sans frontières* a *Forum* vyplynulo, že prezentace subjunktivu přichází ve výuce na řadu po zvládnutí slovesných způsobů indikativu a imperativu a po osvojení času přítomného, minulého a budoucího, což odpovídá přibližně 100 hodinám. Přístup k prezentaci se v jednotlivých učebnicích liší, což vychází vedle struktury a členění také z metodologických a pedagogických postupů. Učebnice *On y va* přihlíží k rozdílům mezi mateřským a osvojovaným jazykem a vychází z morfo-syntaktického a situačního principu. V prezentaci subjunktivu definuje v českém přehledu gramatiky jednotlivá pravidla užití tohoto slovesného způsobu a největší část výkladu soustředí do třetího dílu učebnicového kompletu. Výhodou českého výkladu je překlad modelových vět do českého jazyka, což usnadňuje například pochopení konkurence mezi indikativem a subjunktivem. Ve třetím díle představuje subjunktiv největší část mluvnického učiva. Množství prezentovaných pravidel je v tomto díle učebnice příliš velké a postupuje ve velmi rychlém sledu, což nedává dostatek prostoru na nácvik a procvičení. Proto bych doporučila v této učebnici vybírat a volit výklad subjunktivu ve větším časovém rozložení. Frankofonní učebnice *Le NSF* prezentuje subjunktiv ve druhém díle učebnicového kompletu, ve kterém převládá funkčně-komunikativní princip. Subjunktiv je prezentován vždy na základě

východích textů dialogických, monologických i smíšených, ve kterých se studenti postupně seznamují s novými pravidly užití, výskytu i tvarů subjunktivu. Ty jsou následně shrnuty v rámci základní učebnice v jednotlivých lekcích v části *Vocabulaire et grammaire*, ale je především na učiteli, aby novou látku studentům vyložil. Za velmi cenné považuji audio-orální cvičení tzv. *Mécanismes*, která jsou určena k základnímu nácviku a představují v tomto směru kombinaci strukturně-pojmového a komunikativního principu. Subjunktiv je zde prezentován od jednodušších pravidel užití, jako je vyjádření nutnosti prostřednictvím *il faut*, až po subjunktiv ve větách vedlejších různého typu. Po prostudování tohoto učebnicového kompletu mohu konstatovat, že zde je dodržena zásada metodické gradace a velmi oceňuji postupné a pozvolné osvojování dalších a dalších případů užití subjunktivu v různých lekcích a kapitolách, nikoliv v jedné najednou. Základní učebnice nezahrnují dostatečné množství cvičení k opakování, proto je zde nutné využít cvičení z pracovního sešitu. Učebnice Forum se svým přístupem k prezentaci mluvnických jevů odlišuje. Jako jediná již vychází ze zásad Evropského referenčního rámce pro jazyky a při seznamování s novým gramatickým jevem – tedy i subjunktivem, aplikuje metodu tzv. *Découverte*. Základem je práce s výchozím textem, kde studenti mají samostatnou práci za cíl odvodit a definovat pravidla pro jednotlivé mluvnické jevy. Důležité je v tomto případě globální porozumění textu a činnosti učitele v rámci interakce v hodině. Pro gramatický výklad pak v částech *Connaître/Reconnître* slouží i tabulky k doplnění pravidel samotnými studenty, což považuji za velmi důležité a přínosné, aby studenti byli sami aktivně zapojeni do aktivity při výkladu gramatického přehledu.

Subjunktiv představuje jak pro učitele, tak pro studenty, poměrně složitý mluvnický jev, protože v českém jazyce neexistuje. Při práci s francouzskými učebnicemi je tedy třeba zohlednit absenci srovnávacího hlediska s mateřštinou. Po analýze české učebnice i francouzských učebnic lze říci, že v případě prezentace a osvojení subjunktivu jsou vhodným doplňkem překladová cvičení a uvádění některých modelových vět i v českém jazyce. To se týká zejména těch výskytů subjunktivu, kde prostřednictvím překladu mohou čeští studenti snadno pochopit drobné rozdíly ve významu sdělení při užití subjunktivu nebo indikativu. Pokud není český překlad možný, pak je třeba využít přístupu, který ve své gramatice aplikuje například M. Callamand, která dostatečně popisuje okolnosti děje tak, aby bylo zřejmé, co je smyslem užití jednoho nebo druhého slovesného způsobu.

V závěrečné části práce jsou představeny vlastní návrhy prezentace a nácviku subjunktivu. Při jejich přípravě jsem vycházela z analýzy jednotlivých učebnic a snažila se zohlednit získané poznatky.

7 Shrnutí

Slovesný způsob subjunktiv představuje ve výuce složitý gramatický jev. Pro české studenty francouzštiny bývá často velmi těžko uchopitelný, protože v českém jazyce neexistuje. Zatímco čeština rozlišuje indikativ, imperativ a kondicionál, francouzština definuje čtvrtý slovesný způsob jako subjunktiv. Problematika subjunktivu a jeho prvotní charakteristika přichází v učebních plánech obvykle na řadu po zvládnutí indikativu a imperativu, minulého a budoucího času. Během výuky se pak studenti postupně seznamují s jeho dalším užitím a tvary. K prezentaci a nácviku tohoto slovesného způsobu přistupují odlišně nejen české a frankofonní učebnice, ale odlišné přístupy zaujímají i gramatiky určené studentům a učitelům francouzského jazyka.

Cílem této práce je jednak analyzovat problematiku subjunktivu ve vybraných francouzských a českých gramatikách a představit odlišné přístupy k prezentaci tohoto slovesného způsobu, ale také následně analyzovat způsob prezentace a nácviku subjunktivu ve vybraných českých a francouzských učebnicích.

Teoretická část této práce je zaměřena na vybrané francouzské gramatiky a jejich odlišné přístupy k charakteristice subjunktivu, způsobu prezentace, struktuře výkladu a třídění pravidel. Pro srovnání přístupu k prezentaci subjunktivu českými autory, je zde zařazena také česká gramatika. Jednotlivé gramatiky byly vybírány na základě jejich různých metodologických přístupů a v prezentaci subjunktivu byly mezi nimi nemalé rozdíly. Ve svém pojetí se zásadně liší referenční gramatika Patricia Charaudeaua, která postupuje důsledně od významu k formě a jednotlivé jazykové prostředky zasazuje do konkrétních komunikativních situací podle záměru mluvčího. Tento přístup se pak odráží i v prezentaci subjunktivu napříč celou gramatikou vždy s ohledem na subjektivní postoj mluvčího a jeho komunikativní záměr. Z Charaudeaua vychází gramatika FLE autorky G.-D. de Salins zaměřená rovněž na konkrétní situaci a kontext, která navíc ve své gramatice uvádí i didakticky velmi cenné nedostatky při osvojování subjunktivu. V gramatice Monique Callamand je podstatný komunikativní princip a subjunktiv jako gramatický jev zde není chápán jako soubor různých pravidel, ale jako nástroj sloužící k vyjádření v konkrétní komunikativní situaci. Svým přístupem se pak od ostatních autorů liší Annie Monnerie-Goarin, která ve své gramatice vychází z morfo-syntaktického principu v kombinaci s komunikativním přístupem. V prezentaci subjunktivu se projevuje znalost slovanského publika, se kterým má autorka jako dlouholetá učitelka francouzštiny dobrou zkušenost. To je zejména pro české studenty velmi praktické a cenné. Česká gramatika kolektivu autorů Hendrich, Radina, Tláskal přistupuje k prezentaci subjunktivu

na bázi srovnání francouzského a českého jazyka a vedle užití subjunktivu uvádí podrobně také morfologická pravidla.

Druhá část práce se zaměřuje na prezentaci a nácvik subjunktivu v učebnicích, v tomto případě v české učebnici *On y va* a ve frankofonních učebnicích *Le Nouveau sans frontières* a *Forum*. V této části jsou popsány jednotlivé přístupy učebnic k charakteristice subjunktivu, ke členění a rozložení výkladu, tedy v jakých částech se subjunktivu objevuje a jak probíhá prezentace nové látky.

Vybrané učebnice vychází z odlišných metodologických přístupů a mají rozdílnou strukturu a členění. Česká učebnice *On y va* přihlíží k rozdílům mezi mateřským a osvojovaným jazykem a vychází ze strukturně-pojmového a situačního principu. Český výklad gramatiky a překlady konkrétních příkladů jsou v případě nácviku subjunktivu velmi praktické. V učebnici *Le NSF* převládá u prezentace subjunktivu komunikativní přístup. To se projevuje jak v samotném nácviku v základní učebnici, tak v doprovodných cvičeních v učebnici i v pracovních sešitech. Učebnice *Forum* klade důraz zejména na schopnost studenta reagovat v komunikativních situacích a případně jednat, se zahrnutím znalosti sociokulturního prostředí. Jako jediná z analyzovaných učebnic vychází ze zásad Evropského referenčního rámce pro jazyky a základem jsou v ní právě komunikativní metody. Ve třetí části práce je navržena vlastní prezentace subjunktivu, která může sloužit jako doplňkový materiál pro vyučování případně pro mimoškolní jazykové kurzy.

8 Résumé

Subjonctif dans le français d'aujourd'hui et son application didactique

Le mode du subjonctif présente un cas assez complexe dans l'apprentissage du français. Pour les étudiants tchèques, il est assez difficile d'en saisir le sens, car il n'existe pas en tchèque. Alors qu'en tchèque on distingue les modes – l'indicatif, l'impératif et le conditionnel -, en français on distingue également un quatrième mode – le subjonctif. La problématique du subjonctif et sa caractéristique de base viennent dans le cadre des plans éducatifs après l'apprentissage de l'indicatif, l'impératif, le passé et le futur. Lors de l'apprentissage, les élèves se familiarisent avec son utilisation ainsi que sa forme. En ce qui concerne la conception de la présentation et de l'emploi du mode en question, non seulement les manuels tchèques et les manuels français divergent, mais également les livres de grammaires destinés aux étudiants et aux enseignants.

Le but de ce mémoire est d'analyser la problématique du subjonctif dans les livres de grammaire français et tchèques choisis ainsi que d'exposer les différentes manières de présentation de ce mode verbal, mais également d'analyser par la suite les façons de présenter et de formuler les exercices du subjonctif.

La partie théorique du mémoire est orientée vers les livres de grammaires choisis, notamment leurs approches assez différentes dans la caractéristique du mode, la manière de présenter, la structuration de l'explication aux étudiants et la manière d'organiser les règles. Afin d'avoir la comparaison dans la conception de l'explication, on y trouve également une présentation d'un livre de grammaire tchèque. En ce qui concerne les livres de grammaire, ils ont été choisis en se basant sur la méthodologie de l'apprentissage du subjonctif, d'ailleurs les différences lors de la présentation du subjonctif sont assez importantes. La conception est assez différente dans le livre de grammaire publié par Patric Charaudeau, qui développe la présentation de ce mode du sens vers la forme et où les moyens d'expressions sont introduits dans les cas concrets de la communication. Cette attitude se reflète dans la présentation du subjonctif à travers le livre entier tout en gardant l'aspect subjectif du sujet qui parle et son intention dans la communication.

La grammaire FLE de G.-D. de Salins est d'ailleurs basée sur la grammaire de Charaudeau, il s'agit de la méthodologie de viser en permanence les situations et les contextes concrets en plus des remarques très utiles concernant le manque en didactique de l'apprentissage du subjonctif. La grammaire de Monique Callamand, est basée sur le principe communicatif et le subjonctif et le phénomène du subjonctif ne sont pas compris

en tant qu'ensemble de règles différentes, mais comme un outil de communication qui sert à s'exprimer dans une situation de communication concrète. De par son approche, Annie Monnerie-Goarin présente une méthodologie tout à fait différente puisqu'elle base sa grammaire sur le principe morphosyntaxique en combinaison avec le principe communicatif.

Sa connaissance du public slave est assez marquée dans la présentation du subjonctif; elle a pu l'acquérir en tant que professeur de français depuis de longues années, ce qui est très précieux et pratique notamment pour les étudiants tchèques. La grammaire publiée par l'équipe des auteurs Hendrich, Radina, Tláškal présente le subjonctif sur la base de la comparaison de la langue tchèque et française et, en parallèle de la présentation de l'utilisation du subjonctif, présente les règles morphologiques en détails.

La seconde partie du mémoire est orientée sur la présentation et les exercices du subjonctif dans les manuels, en particulier dans le manuel tchèque « On y va » ainsi que dans les manuels français « Le nouveau sans frontières (NSF) » et « Forum ». Nous y traitons les présentations de la caractéristique du subjonctif de différents manuels, de la répartition et les séquences de l'interprétation en cours, c'est à dire où peut-on trouver le subjonctif et comment présenter cette matière.

Les manuels choisis se basent sur des méthodologies différentes et la conception et la structure le sont également. Le manuel tchèque « On y va » tient compte des différences entre la langue maternelle et la langue d'acquisition, sa conception se base sur le principe de situation ainsi que sur le principe de structure-notion. L'explication tchèque de la grammaire et les traductions des cas concrets sont dans le cas de l'appropriation du subjonctif assez pratiques. Dans le manuel « NSF » prédomine, lors de la présentation du subjonctif, le principe communicatif puisqu'on le retrouve non seulement lors de l'appropriation dans le manuel mais également dans les exercices d'accompagnement ainsi que dans le cahier des exercices.

Le manuel « Forum » souligne notamment la capacité de l'étudiant à réagir dans les situations de communication et à agir éventuellement avec ses acquis des éléments socioculturels. C'est le seul des manuels analysés qui se base sur Le Cadre européen commun de référence pour les langues; les méthodes communicatives sont en effet à la base du manuel.

La troisième partie du mémoire représente les propositions de la présentation du subjonctif, qui peut également servir de matériel complémentaire dans l'apprentissage à l'école ou en cours de langue autres.

9 Bibliografie

CALLAMAND, M. (1989): *Grammaire vivante du français*. Paris: Larousse

CHARAUDEAU, P. (1992): *Grammaire du sens et de l'expression*. Paris: Hachette
Livre

ČERMÁK, F. (2004): *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum.

ČERNÝ, J. (1998): *Úvod do studia jazyků*. Olomouc: Rubico.

CONSEIL DE L'EUROPE (2001): Cadre européen commun de référence pour les langues.

[online]. Paris: Les Éditions Didier. [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW:
<http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre_FR.asp>

DE SALINS, G. - D. (1996): *Grammaire pour l'enseignement/apprentissage du FLE*. Paris: Les Éditions Didier

HENDRICH, J. et al. (1988): *Didaktika cizích jazyků*. Praha: SPN.

HENDRICH, J. et al. (2001): *Francouzská mluvnice*. Plzeň: Fraus.

MONNERIE-GOARIN, A. (1987): *Le français au présent*. Paris: Didier.

SPOLEČNÝ REFERENČNÍ RÁMEC PRO JAZYKY. Olomouc: FFUP, 2002.

UČEBNICE

BAYLON, C., CAMPÀ, À., MESTREIT, C., MURILLO, J., TOST, M. (2000):
Forum 1. Paris: Hachette.

BAYLON, C., CAMPÀ, À., MESTREIT, C., MURILLO, J., TOST, M. (2001):
Forum 2. Cahier d'exercices. Paris: Hachette.

BAYLON, C., CAMPÀ, À., MESTREIT, C., MURILLO, J., TOST, M. (2001): *Forum 2. Guide pédagogique.* Paris: Hachette.

BERTHET, A., MENAND, R. (2002): *Forum 3. Cahier d'exercice.* Paris: Hachette

CAMPÀ, À., MESTREIT, C., MURILLO, J., TOST, M. (2000a): *Forum 1. Cahier d'exercices.* Paris: Hachette.

CAMPÀ, À., MESTREIT, C., MURILLO, J., TOST, M. (2000b): *Forum 1. Guide pédagogique.* Paris: Hachette.

CAMPÀ, À., MESTREIT, C., MURILLO, J., TOST, M. (2001): *Forum 2.* Paris: Hachette.

CAPELLE, G., GIDON, N. (1995): *Le Nouvel espaces 1.* Paris: Hachette.

COURTILLON, J., DE SALINS, G.- D., GUYOT-CLÉMENT (1991): *Libre Échange 1.* Paris: Didier.

CRIDLIG, J. M., DOMINIQUE, P., GIRARDET, J. (1990): *Le Nouveau sans frontières 3.* Paris: Clé International.

CRIDLIG, J. M., GIRARDET, J., (1991): *Le Nouveau sans frontières 3.* Livre de professeur. Paris: Clé International.

CRIDLIG, J. M., DOMINIQUE, P., GIRARDET, J. (1990): *Le Nouveau sans frontières 3.* Cahier d'exercices. Paris: Clé International.

DOMINIQUE, P., GIRARDET, J., VERDELHAN, M., VERDELHAN, M. (1989): *Le Nouveau sans frontières 2.* Paris: Clé International.

DOMINIQUE, P., GIRARDET, J., PLUM, CH. (1989): *Le Nouveau sans frontières 2.* Cahier d'exercices. Paris: Clé International.

GIRARDET, J., (1993): *Le Nouveau sans frontières 4*. Paris: Clé International.

GIRARDET, J., CRIDLIG, J. M. (2004): *Panorama 1*. Paris: Clé International.

HAIĐEROVÁ, J., SVOBODOVÁ, H. (2003): *Forum 1*. Studijní příručka. Plzeň: Fraus.

TAIŠLOVÁ, J. (1996): *On y va 2*. Praha: LEDA

TAIŠLOVÁ, J. (1997): *On y va 2*. Pracovní sešit 2A. Praha: LEDA

TAIŠLOVÁ, J. (1997): *On y va 2*. Pracovní sešit 2B. Praha: LEDA

TAIŠLOVÁ, J. (1998): *On y va 3*. Praha: LEDA

TAIŠLOVÁ, J. (1998): *On y va 3*. Pracovní sešit 3A. Praha: LEDA

TAIŠLOVÁ, J. (1998): *On y va 3*. Pracovní sešit 3B. Praha: LEDA

TIONOVÁ, A. et al. (2000): *Francouzština pro pokročilé*. Praha: Leda.

TIONOVÁ, A., JANOVCOVÁ, E., LOUCKÁ, H., SLÁDKOVÁ, M., (2000): *Francouzština pro pokročilé*. Praha: LEDA

LE BOUGNOC, J. T., LOPES, M.- J., MENAND, R., VIDAL, M. (2002): *Forum 3*. Paris: Hachette

LOISEAU, Y., MÉRIEUX, R. (2004): *Connexions 1*. Paris: Didier.

PLUM, CH. (1990): *Le Nouveau sans frontières 2*. Livre de professeur. Paris: Clé International.

PRAVDA, M., PRAVDOVÁ, M. (2007): *Francouzština nejen pro samouky*. Praha: LEDA

PRAVDOVÁ, M., PRAVDA, M., REJTHAROVÁ, V. (1997): *Mluvená francouzština pro středně pokročilé*. Praha: Academia